

WATERSCHAP DE DOMMEL

Bestuursrapportage 2018-III en Jaarstukken 2018

Januari – december 2018

Inhoudsopgave

Jaarverslag 2018

1	INLEIDING	4
1.1	Directieparagraaf	4
1.2	Controllersparagraaf	5
1.3	De financiële resultaten over 2018 in één oogopslag	6
1.4	Opbouw Jaarstukken 2018	6
1.5	Voorstel resultaatbestemming	7
2	PROGRAMMA'S	
	Algemeen	8
	Programma Integraal beleid, innovatie en strategie	14
	Programma Watersysteem	22
	Programma Waterketen	29
	Programma Bestuur	36
	Programma Dienstverlening	39
	Programma Mens en organisatie	46
3	UITGANGSPUNTEN, HOOFDLIJNEN EN VERPLICHTE PARAGRAFEN	51
3.1	Ontwikkelingen sinds vorig jaar	51
3.2	Uitgangspunten en normen	51
3.3	Incidentele lasten en baten	51
3.4	Kostentoerekening	52
3.5	Bestemmingsreserves en voorzieningen	52
3.6	Waterschapsbelastingen	53
3.7	Weerstandvermogen	54
3.8	Financiering	56
3.9	Verbonden partijen	59
3.10	Bedrijfsvoering	63
3.11	Investerings	64
3.12	EMU saldo	64

Jaarrekening 2018

1	EXPLOITATIEREKENING NAAR KOSTENDRAGERS (MET) TOELICHTING	
1.1	Exploitatierkening naar kostendrager Watersysteembeheer	67
1.2	Exploitatierkening naar kostendrager Zuiveringsbeheer	70
2	EXPLOITATIEREKENING NAAR PROGRAMMA'S	73
3	EXPLOITATIEREKENING NAAR KOSTEN EN OPBRENGSTSOORTEN	76
3.1.	Exploitatierkening van baten en lasten	76
3.2.	Toelichting op exploitatierkening naar kostensoorten	77
3.3.	Toelichting op exploitatierkening naar opbrengstsoorten	87
3.4.	Begrotingsrechtmatigheid	92
4	BALANS EN TOELICHTING	94
	CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT	111
	LIJST VAN GEBRUIKTE AFKORTINGEN	114

JAARVERSLAG 2018

1 INLEIDING

Voor u ligt het jaarverslag en de jaarrekening 2018. Dit jaarverslag begint met een aantal onderwerpen die bestuurlijk van groot belang zijn. Daarna volgen de programma's. De programma's zijn opgebouwd rond de door de Unie van Waterschappen onderscheiden beleidsvelden.

1. Integraal beleid, innovatie en strategie
2. Watersysteem
3. Waterketen
4. Bestuur
5. Dienstverlening
6. Mens en organisatie

De programma's bestaan uit het realiseren van projecten en beheer en onderhoudswerkzaamheden. Op de projecten zijn de uitgangspunten van programmamanagement van toepassing. Dit betekent dat als uitgangspunt geldt dat de voor de programma's vastgestelde doelen met de daarvoor beschikbaar gestelde middelen worden gerealiseerd. Welke projecten hiervoor moeten worden uitgevoerd en in welke volgorde, is van secundair belang.

1.1 Directieparagraaf jaarrekening 2018

Een nat voorjaar, een lange en zeer droge zomer en meerdere grote verstoringen op verschillende zuiveringen maakten 2018 tot een jaar waarin veel gevraagd werd van de inzet, het improviseringsvermogen en de professionaliteit van de medewerkers. Velen hebben er hun schouders ondergezet, en een bijdrage geleverd buiten in 't gebied, op kantoor en bij de zuiveringen. Als directie zijn we trots op de manier waarop zoveel medewerkers onder lastige omstandigheden gezorgd hebben voor verdeling van het schaarse water, schoon houden en opruimen, redden van vissen en draaiend houden en krijgen van zuiveringen!

Het afgelopen jaar liet ook zien dat er keuzes gemaakt moesten worden in verschuiven/uitstellen van regulier werk omdat de calamiteiten van droogte enz. veel menskracht en middelen vroegen. Deze keuzes zijn – waar nodig - op de bestuurstafel besproken. De calamiteit van de droogte en de verstoringen bij de zuiveringen (inclusief Energiefabriek) hebben vanzelfsprekend ook financiële gevolgen gehad en leiden tot extra kosten. Desondanks hebben we een goed jaar gedraaid. Zoals ook in de controllersparagraaf vermeld, blijft continue aandacht voor de planning en realisatie van reguliere werkzaamheden, projecten en investeringen nodig. Dit onderwerp heeft de aandacht van managers en directie, zo ontwikkelen we instrumenten voor afstemming van capaciteit/middelen en het oplossen van knelpunten; hopelijk plukken we daar in 2019 de eerste vruchten van. Één van die instrumenten is de programmatische aanpak van Leven-de-Dommel, zodat de samenwerking met de omgeving optimaal is en er meer samenhang komt tussen de verschillende acties.

Het ziekteverzuim was in 2018 4,7% en dat is hoger dan ons streefcijfer. Met name in de tweede helft van 2018 steeg het verzuim. Het is nog onvoldoende gelukt om het langdurige verzuim, dat voor 50% werkgerelateerd is, te verminderen. In 2019 nemen we in overleg met bedrijfsarts, management en ondernemingsraad verdere maatregelen om langdurig werkgerelateerd ziekteverzuim aan te pakken; een eerste stap was in december 2018 de scholing van alle leidinggevendenden in het herkennen van signalen van dreigende burn-out.

De nieuwe instroom van medewerkers (vanwege vacatures en andere inzet van personele middelen) heeft op een aantal plekken gezorgd voor verlichting van werkdruk. Tegelijk groeit de vraag naar betrokkenheid van waterschappers bij allerlei ontwikkelingen in ons gebied, van klimaat adaptatie tot integrale gebiedsontwikkeling. Directie en management blijven sturen op prioriteren, slim en eenvoudig organiseren en transparante afwegingen maken.

1.2 Controllersparagraaf jaarrekening 2018

Het jaar 2018 is qua uitvoering van werkzaamheden en qua sturing en bijsturing in de uitvoering een bijzonder jaar geweest. De afwikkeling van de wateroverlast liep nog terwijl we geconfronteerd werden met een periode van droogte. De overname van de Energiefabriek in 2017 had ook in 2018 nog de nodige extra werkzaamheden / activiteiten tot gevolg, met financiële effecten voor zowel de exploitatie als de projecten.

De focus in de (bij)sturing ligt nadrukkelijk op het "doen", zelf doen of in samenwerking met de omgeving laten doen. Het bestuur is, aan de hand van de uitvoeringsactiviteiten rondom met name de Energiefabriek en het actieplan Leven-de-Dommel met focus op de wateroverlast en de droogte, meegenomen en geïnformeerd.

De gevolgen van de gemaakte keuzes, het uitvoeren van de werkzaamheden op grond van de gemaakte keuzes en het uitvoeren van de reguliere taken en werkzaamheden, in combinatie met de sturing op doelen en resultaten, blijft een punt van zorg. Vanuit betrokkenheid, loyaliteit en optimisme werd gewerkt aan het toch proberen te realiseren van de oorspronkelijk geplande activiteiten (exploitatie en projecten).

De raming van jaareindeverwachting van de kosten uit de 2e bestuursrapportage was vrijwel gelijk aan de realisatie van de kosten in het jaar 2018.

Kanttekening hierbij is dat dit met name wordt veroorzaakt door tegenvallers in de kosten als gevolg van de vertraging Energiefabriek en het niet doorgaan van de waterberging Valkenswaard. De realisatiecijfers belastingopbrengsten over het jaar 2018 zijn hoger dan de jaareindeverwachting.

Het optimisme, de loyaliteit en de betrokkenheid van de medewerkers leiden nog te vaak tot een gewenste raming / jaareindeverwachting voor wat betreft realisatie van doelen en de verwachte kosten van projecten en activiteiten. Het zetten van de vervolgstappen door het voeren van het goede gesprek - beperkt terugkijkend maar vooral vooruitkijkend - om het inzicht te verkrijgen in de consequenties van keuzes en de (her)prioritering van projecten en activiteiten, kunnen de betrouwbaarheid van de ramingen verder versterken en de afwijkingen tussen raming en realisatie beperken.

Het in beeld brengen van de consequenties van voortgang van de exploitatie en de projecten, opgelopen vertragingen, nieuwe of niet voorziene ontwikkelingen en de gemaakte keuzes gedurende het lopende jaar en de komende jaren voor de capaciteitsplanning en inzet van financiële middelen is en blijft een aandachtspunt voor 2019 om de benodigde verdere stappen daadwerkelijk te kunnen zetten.

Dit (bij)sturen op doelen, resultaten en de inzet van uren (capaciteitsplanning) kan alleen worden verbeterd door met elkaar in gesprek te gaan over planning, (tussentijdse) realisatie en verwachte realisatie van doelen. Aan de hand van de gesprekken en het afleggen van verantwoording over de gemaakte en de voorgenomen keuzes inzake de herprioritering, zal de sturing verder vorm en inhoud dienen te krijgen.

1.3 De financiële resultaten over 2018 in één oogopslag

In onderstaande tabellen zijn het investeringsvolume en het exploitatieresultaat weergegeven ten opzichte van de begroting 2018, de begroting 2018 na wijziging en de jaareindeverwachting.

Exploitatie 2018 (bedragen x € 1.000)	begroting			JEV 2e
	begroting	na wijziging	rekening	Burap
Lasten	€ 115.231	€ 115.475	€ 121.077	€ 121.391
Baten	€ 112.471	€ 112.472	€ 116.688	€ 114.332
Totaal voor bestemming	€ 2.760 N	€ 3.003 N	€ 4.389 N	€ 7.059 N
Resultaatbestemming uit 2017	€ -	€ 300	€ 300	€ 300
Nog te bestemmen resultaat	€ 2.760 N	€ 2.703 N	€ 4.090 N	€ 6.759 N
<u>Onderdeel baten:</u>				
Waterschapsbelastingen	€ 102.568	€ 102.568	€ 105.780	€ 103.317
Investerings 2018 (bedragen x € 1.000)	begroting			JEV 2e
	begroting	na wijziging	rekening	Burap
Bruto investeringen	€ 34.746	€ 34.621	€ 19.409	€ 20.487
Inkomsten (m.n. subsidies)	€ -4.853	€ -4.728	€ -3.474	€ -2.246
Netto investeringen	€ 29.893	€ 29.893	€ 15.934	€ 18.241

1.4 Opbouw Jaarstukken 2018

De Jaarstukken 2018 bestaat uit twee delen.

- Het jaarverslag, met de belangrijkste ontwikkelingen in 2018, het in 2018 gerealiseerd beleid in de verschillende programma's met toelichtingen per programma en de verplichte paragrafen.
- De jaarrekening met het financiële deel met exploitatierekening 2018 naar kostendragers, naar programma's, de exploitatierekening naar kosten- en opbrengstensoorten en de balans per 31 december 2018 met toelichting.

1.5 Voorstel resultaatbestemming

Er zal een afzonderlijk voorstel voor resultaatbestemming aan u worden voorgelegd. Na vaststelling wordt dat besluit opgenomen in het jaarverslag.

Het nog te bestemmen resultaat 2018 is € 4.090.000 negatief.

Voor zuiveringsbeheer is het resultaat voor bestemming 2018 € 3.375.000 negatief. In het separaat aan het bestuur voor te leggen voorstel resultaatbestemming 2018 zal het volgende voorgesteld worden:

Taakreserve Zuiveringsbeheer:		
Budgetoverheveling taak zuiveringsbeheer van 2018 naar 2019	€	204.000
Administratieve rentetoevoeging aan (taak)reserves tegen een rekenrente van 2,8%	€	977.000
Onttrekking aan bestemmingsreserve GTD (Gemeenschappelijk Technologische Dienst)	-/-	€ 28.000
<i>Restant: Onttrekking aan de taakreserve zuiveringsbeheer</i>	-/-	<u>€ 4.528.000</u>
Totaal	-/-	<u>€ 3.375.000</u>

Voor watersysteembeheer is het resultaat voor bestemming 2018 € 715.000 negatief. In het separaat aan het bestuur voor te leggen voorstel resultaatbestemming 2018 zal het volgende voorgesteld worden:

Taakreserve Watersysteembeheer:		
Budgetoverheveling taak watersysteembeheer van 2018 naar 2019	€	68.000
Administratieve rentetoevoeging aan (taak)reserves tegen een rekenrente van 2,8%	€	125.000
Vrij laten vallen deel bestemmingsreserve Hoogwater	-/-	€ 60.000
Onttrekking aan bestemmingsreserve GTD (Gemeenschappelijk Technologische Dienst)	-/-	€ 23.000
<i>Restant: Onttrekking aan de taakreserve watersysteembeheer</i>	-/-	<u>€ 825.000</u>
Totaal	-/-	<u>€ 715.000</u>

2 PROGRAMMA'S

Algemeen

In de bestuursrapportage wordt per programma inzicht gegeven in de realisatie van de doelen en prestaties en de daarvoor ingezette middelen. Sommige onderwerpen komen op verschillende plaatsen binnen de programma's aan de orde waardoor het totaalbeeld ontbreekt. Gekozen is daarom om deze onderwerpen onder de kop "Algemeen" toe te lichten.

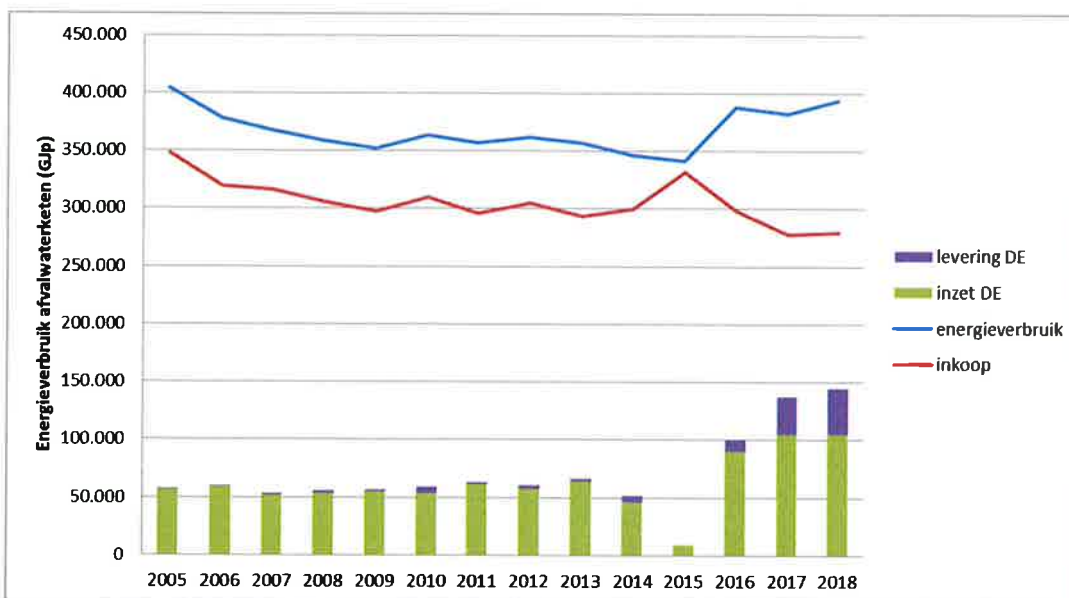
De toelichting is daarmee gecentraliseerd voor deze onderwerpen. Financieel blijven deze onderwerpen verantwoord onder de programma's om de vergelijking van de programma's tussen begroting en realisatie inzichtelijk te houden.

Het gaat om:

- Maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO)
- Leven-De-Dommel

MVO

Klimaatakkoord / Duurzaamheid

In 2018 is een beperkte hoeveelheid biogas geproduceerd, doordat gedurende een lange periode de CAMBI uit bedrijf is geweest. Hierdoor kon het zuiveringsslib van de svi Mierlo niet verwerkt worden in de Energiefabriek en is extra energie in de vorm van diesel ingezet voor de opwarming van de slibgisting en de deelstroombehandeling (1,3% van het totale energieverbruik).

De productie duurzame energie (DE) was het afgelopen jaar 35% van het eigen energieverbruik (de geprognostiseerde productie is 57%). De Energiefabriek is weer volledig in bedrijf, waardoor de verwachte biogasproductie in 2019 richting de geprognostiseerde productie zal gaan. Hiermee realiseren wij de doelstelling uit het klimaatakkoord (40% zelfvoorzienend).

In 2018 zijn contracten afgesloten met Spinderwind voor de realisatie van het windpark op de Spinder. Het park wordt nu definitief gerealiseerd in 2019. De verwachte energieproductie van de turbines op het terrein van de RWZI Tilburg komt overeen met ruim 20% van ons energieverbruik. Deze productie draagt bij aan de ambitie om in 2025 energieneutraal te zijn.

Energie-efficiëntie

De energie-efficiëntie wordt bepaald door de reductie van het eigen energieverbruik, de realisatie van besparingen in de keten (o.a. bij de SNB) en de extra inzet van duurzame energie t.o.v. 2005.

In 2018 is de totale energie-efficiëntie meer dan 45%. Hiermee is de doelstelling vanuit het MJA3 en de Green Deal Energie gerealiseerd. De inspanning om de energie-efficiency met 2% per jaar te verbeteren blijft bestaan.

Fosfaatruigwinning

Binnen de eigen bedrijfsvoering vindt momenteel geen winning van struviet plaats. Vanwege de problemen in de voorbehandeling van het zuiveringsslib op de RWZI Tilburg kan de Phospaq niet bedreven worden. In 2019 wordt de productie van struviet opnieuw in overweging genomen, waarbij eveneens de mogelijkheid voor fosfaatwinning via de SNB-route wordt meegenomen.

Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI)

De waterschappen hebben het Manifest MVI ondertekend en dat betekent dat WDD zich geïnteresseerd heeft aan het meten van MVI en het gebruik van de MVI-zelfevaluatietool. Het Rijk geeft een extra impuls aan een klimaatneutrale en circulaire economie door o.a. expertondersteuning aan te bieden. Het waterschap heeft daar al in 2018 gebruik van gemaakt. Momenteel wordt het project de Keersop door een externe expert ondersteund voor invulling van MVI.

In de organisatie wordt vanuit diverse processen en via projecten invulling aan MVI gegeven. Voor projecten wordt in toenemende mate het instrument Duurzaam GWW toegepast om aan de hand van de omgevingswijzer en het ambitieweb te bepalen hoe en voor welke thema's er invulling aan MVI wordt gegeven.

In 2018 is door inkopers en materiedeskundigen reeds deelgenomen aan diverse leernetwerken, die de Rijksoverheid aanbiedt. Dit geeft inspirerende voorbeelden van mogelijkheden om klimaatneutraal en circulair in te kopen en biedt tevens een veelzijdig kennisnetwerk op landelijk niveau.

Duurzaam vervoersbeleid

De volgende acties zijn uitgevoerd in 2018:

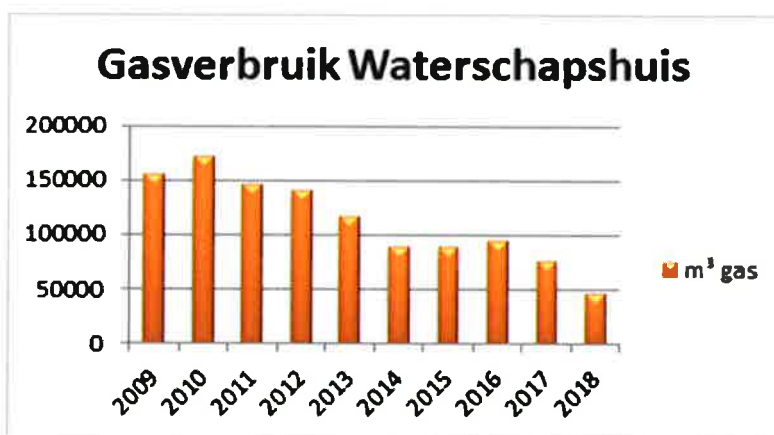
- Een protocol rittenregistraties is vastgesteld; op basis hiervan kunnen we rapportages opstellen over ons vervoersgedrag.
- De aanpassing van de fietsenstallingen en douche- en kleedfaciliteiten is voorbereid. De aanpassingen zullen eerste helft 2019 worden doorgevoerd.
- Er is een fietsenregeling vastgesteld. Vanaf 1 april 2019 kunnen medewerkers IKB inzetten voor de aanschaf van een fiets.
- Verschillende vergaderruimtes zijn ingericht voor videovergaderen.
- Er is gestart met het aanbesteden van (het leasen van) elektrische auto's.

Participatiewet

Het waterschap ligt op koers wat betreft de doelstelling vanuit de participatie wet en de eigen doelstelling van het waterschap daarin; in 2018 bleef de realisatie iets achter bij de geplande doelstelling omdat het moeilijk bleek geschikte mensen te vinden.

	Realisatie	Doelstelling Dommel	Doelstelling Overheid
2016	7,3 fte	6 fte	3 fte
2017	9,1 fte	9 fte	4,5 fte
2018	11,2 fte	12 fte	6 fte

Facility

Verloop gasverbruik waterschapshuis Boxtel in 10 jaar.

Verklaring: in 2010 is gestart met verbouwing en verduurzaming van het hoofdkantoor. In 2013 vertrok Aquon (veel zuurkasten); eind 2016 zijn de cv-ketels vervangen. In 2018 hadden optimalisatie van de inregeling van de ketels en gunstige weersomstandigheden een positief effect op het verbruik.

Leven-De-Dommel

Het actieplan is in het najaar van 2018 geëvalueerd. Daarnaast is naar aanleiding van de droogte onderzocht of het huidige actieplan aangepast dient te worden.

Op 13 december 2018 is in een gecombineerde commissievergadering zowel de tussentijdse evaluatie van het Actieplan Leven-de-Dommel als de evaluatie van de droogtecalamiteit besproken met het waterschapsbestuur en externe bestuurders. De aandachtspunten uit beide trajecten zijn verwerkt in een voorstel actieplan Leven-De-Dommel 1.1.

De droogte is geëvalueerd. Er zijn veel kennisvragen opgesteld, die of via landelijk / regionaal spoor opgepakt gaan worden (waterkwaliteit normering irt volksgezondheid, grondwatervoorraad, verdringingsreeks) of binnen ons waterschap. Een belangrijk risico van de droogte 2018 is dat de grondwatervoorraad in de winter onvoldoende wordt aangevuld, en er in het voorjaar 2019 meteen een achterstand ontstaat. Als beheersmaatregel zetten we in op waterconservering, zowel als waterschap zelf (stuwen in hoge stand laten), maar vooral met onze partners (ZLTO) en TBO's. Er zijn diverse bijeenkomsten gehouden om te wijzen op het belang van waterconservering en vanuit het actieplan Leven-de-Dommel worden nu de "snelle" maatregelen (planken, stuwjes, e.d.) opgepakt.

Samenvatting Evaluatie actieplan Leven-De-Dommel

Spoor	Beoogd effect lange termijn	Waar staan we nu?	Aandachtspunten op korte termijn	Aandachtspunten op (middel)lange termijn
Samenwerken	Meer gericht samenwerken in de streek. De omgeving daagt ons steeds vaker uit om los te laten, stimulerings-gelden beschikbaar te stellen en gewenst gedrag/ prestaties te belonen. Binnen duidelijke en heldere spelregels die niet bediscussieerbaar zijn.	In gebiedsproces Someren ontdekken we samen met alle spelers in de streek dat deze aanpak werkt. Deze ervaringen zetten we nu in binnen proeftuin Goirle en Cranendonck.	<ul style="list-style-type: none"> Duidelijkheid over wie er aan de lat staat voor boven-normatieve maatregelen? Bestuurlijke commitment en een persoonlijke drive zijn voorwaarden voor succes. Dit is een aandachtspunt bij bestuurs-wisselingen. 	<ul style="list-style-type: none"> Samenwerken gaat over vertrouwen. Dit vraagt veel tijd en inzet. Dommelbreed een gebieds-gerichte aanpak zoals Someren is daarmee niet haalbaar
Ruimte voor water	De robuustheid van het gebied voor klimaatextremen vergroten. We creëren meer ruimte voor (tijdelijke) wateropvang en we beperken de kwetsbaarheid voor te veel en te weinig water.	De wateragenda is in de provinciale uitvoering van de Omgevingsvisie opgenomen. Ruimte voor water is tevens geborgd in de Provinciale Verordening water. Acties om meer (tijdelijke) ruimte in het veld te creëren, zitten in de onderzoeksfase.	<ul style="list-style-type: none"> Benut de mogelijkheden in alle lopende projecten zowel in het stedelijk als landelijk gebied om klimaatrobuustheid mee te nemen. 	<ul style="list-style-type: none"> Een klimaatrobuuste inrichting van stad en land vraagt om het maken van keuzes in de ruimtelijke ordening.

Slim sturen	Het voorkomen van schade bij extreem natte perioden en het zorgen voor extra water in droge perioden. Rekening houdend met de kwaliteit van water, waardoor (gezondheids)risico's kleiner worden en de waarde van water wordt vergroot.	Er wordt aan alle 14 maatregelen gewerkt. Samenhang tussen deze 14 maatregelen met de 4 maatregelen uit spoor ruimte voor water ontbreekt.	<ul style="list-style-type: none"> • Slim sturen vraagt om het maken van lastige keuzes. Tussen verschillende belangen (landbouw/natuur) en tussen thema's (droogte/water-overlast). • Durf als overheid los te laten. Vraag wat de streek nodig heeft om zelf maatregelen op te pakken. Alleen dan kan de streek haar verantwoordelijkheid nemen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Het is op dit moment nog niet inzichtelijk in welke delen van ons beheergebied we op termijn slim kunnen sturen.
Water op de kaart zetten	Gebruikers van water informeren over de risico's van water en de kennis bij deze gebruikers benutten.	Het ontsluiten van data en informatie vanuit het waterschap loopt.	<ul style="list-style-type: none"> • We weten pas of de maatregelen geslaagd zijn als blijkt dat gebruikers met deze informatie uit de voeten kunnen. Dit is een cruciale volgende stap. 	<ul style="list-style-type: none"> • Waterbewustzijn moet leiden tot beïnvloeding en daadwerkelijke verandering van gedrag. Hoe komen we tot effectieve manieren waardoor waterbewustzijn ons normale (water)gedrag is.
Financiën	Er is door het waterschap bijna 15 miljoen euro aan investeringen gereserveerd voor uitrol van het actieplan Leven-de-Dommel tot en met 2021	Er wordt nu voor 11 miljoen euro aan concrete acties (al) voorzien tot en met 2021. Daarnaast zullen een aantal maatregelen na 2021 gerealiseerd worden. Deze inzet van het actieplan is onderdeel van het uitvoeringsprogramma Zuid Nederland in het kader van het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA). Hiervoor komt in het kader van het bestuursakkoord klimaatadaptatie landelijk de komende jaren 600 miljoen beschikbaar. Een deel van de Rijksmiddelen uit dit bestuursakkoord zal daarmee ook naar Midden-Brabant komen is de verwachting.	<ul style="list-style-type: none"> • Geld lijkt de komende jaren (nog) niet het probleem, wel hoe we tijdig met de streek vorm geven aan deze projecten 	

Crowe

Beukenlaan 60
5651 CD Eindhoven

Tel. +31 (0) 40 264 96 10

Pagina 12 van 116
www.crowe-toedere.nl

Overzicht actieplan Leven-de-Dommel

Onderstaand overzicht geeft enerzijds inzicht in de geraamde formatie, investeringen en exploitatiekosten voor de uitvoering van het actieplan Leven de Dommel. Anderzijds zijn ten behoeve van de beleidsbegroting 2018 de voor 2018 benodigde middelen geraamd om uitvoering te kunnen geven aan de voor 2018 geplande werkzaamheden. In de tabel zijn de geraamde middelen vermeld op het niveau van spoor/clusters en acties. Dit overeenkomstig de indeling in het actieplan. Onderaan het overzicht is de werkelijke realisatie 2018 toegevoegd.

		Financiële uitgangspunten planperiode actieplan Leven-de-Dommel					Geplande invulling maatregelen begrotingsjaar 2018				
Spoor/clusters	Actie	FTE's	Investering	Kapitaalistr.	Overige exploitatie	Totaal exploitatie	FTE's	Investering	Kapitaalistr.	Overige exploitatie	Totaal exploitatie
Samenwerken	1. Het waterschap versterkt de relatie met de streek, zet gezamenlijk de koers uit, maakt afspraken en aan de slag				50.000	50.000					
Ruimte voor water	2. Zorgen en borgen van het juiste gebruik op de juiste plek		€ 2.500.000	€ 250.000		€ 250.000					
			€ 2.500.000	€ 250.000	€ 50.000	€ 300.000				20.000	€ 20.000
Slim sturen	4. Het waterschap vergroot de stuurbaarheid door inzet van nieuwe technologieën		€ 6.500.000	€ 650.000	€ 250.000	€ 900.000		€ 250.000	€ 25.000	€ 873.000	€ 898.000
Water op de kaart zetten	5. Gemeenten en waterschap maken het bebouwde gebied klimaatbestendig		€ 3.000.000	€ 300.000	€ 50.000	€ 350.000		€ 325.000	€ 32.500	€ -	€ 32.500
Water op de kaart zetten	6. Landbouwsector en waterschap investeren in de bodem				€ 150.000	€ 150.000				€ 150.000	€ 150.000
			€ 100.000	€ 10.000	€ 65.000	€ 75.000				€ 75.000	€ 75.000
Water op de kaart zetten	7. Het waterschap gaat actief waterinformatie delen en ophalen				€ 100.000	€ 100.000					
Water op de kaart zetten	8. Het waterschap geeft handvatten om in actie te komen				€ 715.000	€ 715.000					
	Totaal	5,50	€ 14.600.000	€ 1.460.000	€ 715.000	€ 2.175.000	4,35	€ 575.000	€ 57.500	€ 1.118.000	€ 1.175.500
	Gerealiseerd in 2018						4,17	€ 84.000	€ -	€ 768.000	€ 768.000

Programma Integraal beleid, innovatie en strategie (IBIS)

1. Doelen van het programma

Programma IBIS ontwikkelt in samenwerking de mix van maatregelen die optimaal bijdraagt aan de duurzame inrichting en instandhouding van een veerkrachtig, robuust en klimaatbestendig watersysteem.

Het programma is verantwoordelijk voor de juiste vertaling van wettelijke en bestuurlijke afspraken in uitvoeringsbeleid, in plannen met de gevraagde tijdhorizon en in een samenhangende mix van uitvoeringsmaatregelen waarmee beleid en plannen tijdig worden gerealiseerd.

De activiteiten van het programma omvatten:

- **Beïnvloeden van beleid**

Op verschillende schaalniveaus (internationaal, nationaal, provinciaal, regionaal) wordt beleid ontwikkeld dat richting geeft en kaders stelt aan de inrichting, uitvoering en instandhouding van het waterschapswerk. We zijn op al deze schaalniveaus actief om beleidscycli en de uitkomsten daarvan te kunnen beïnvloeden en om vroegtijdig op de hoogte van relevante ontwikkelingen te zijn zodat we tijdig uitvoeringsbeleid en plannen kunnen opstellen en innovaties kunnen ontwikkelen voor verbetering en versnelling van doelrealisatie.

- **Opstellen van uitvoeringsbeleid en plannen voor de middellange en langere termijn**

Majeure en wettelijk vereiste plannen, als het stroomgebiedbeheerplan en het Waterbeheerplan, worden tijdig voorbereid zodanig dat het bestuurlijke besluitvormingsproces zorgvuldig, transparant en naar tevredenheid wordt doorlopen.

- **Samenwerken extern**

Externe samenwerking is essentieel omdat we niet meer alleen alle waterdoelen kunnen realiseren. Met partners worden passende vormen van samenwerking georganiseerd die op verschillende schaalniveaus uitvoering geven aan intenties. Partners in het stroomgebied worden actief ondersteund om klimaatrobustheid en waterdoelen ook in hun beleid en uitvoeringsagenda's te verankeren. Daartoe kennen we elkaars ambitie, delen kennis, herkennen gezamenlijke kansen, ontschotten geldstromen en stemmen (uitvoerings)agenda's af. Dit levert kaders voor de samenwerking die in een samenwerkingsstrategie of in een uitvoeringsovereenkomst worden vastgelegd en vervolgens tot opzetten en uitvoering van investeringsprojecten kan leiden, al of niet in samenhang met beheer- en onderhoudsmaatregelen.

- **Vernieuwen van producten en diensten en opstellen van duurzame maatregelen**

Innovatie is essentieel om mogelijkheden te benutten doeltreffender en doelmatiger maatregelen te ontwikkelen en te implementeren die sneller en effectiever leiden tot een gezond, robuust en klimaatbestendig watersysteem. Door innovatie worden nieuwe technieken en maatregelen bedacht en uitgetoet in het watersysteem en de waterketen. Resultaten waarmee waterdoelen sneller, doeltreffender en tegen lagere kosten kunnen worden gerealiseerd, worden uitgewerkt in uitvoeringsmaatregelen en geïmplementeerd in de bedrijfsvoering ('operational excellence'). Dit alles resulteert in het opstellen van een samenhangende mix van maatregelen, die na afstemming door de programma's Watersysteem en Waterketen worden uitgevoerd.

- Evalueren van het effect van maatregelen

Door meten en monitoren worden gegevens verzameld over het functioneren van het watersysteem en de waterketen en over het effect van geïmplementeerde maatregelen. Dit wordt verwerkt tot de juiste, gebruiksklare informatie over de dynamische toestand van het water die op het gevraagde moment intern beschikbaar is en ter beschikking kan worden gesteld aan derden. Hiermee stimuleren we het proces van leren en verbeteren, maken het mogelijk om aanvullende uitvoeringsmaatregelen te ontwikkelen om afgesproken effecten te realiseren en we voldoen aan wettelijke (rapportage)verplichtingen.

2. Prestaties van het programma

Prestatie	Beleids- begroting 2018	Resultaat 2018
De Wateropgaven <i>Samen meer waarde aan water geven</i>		
Omgevingsmanagement - Proeftuin Nieuw Bestuursakkoord Water	2018	nog niet gestart, zie toelichting p.17
De Waterthema's <i>Effect in 2021 vanuit de opgaven van het water</i>		
Thema Schoon Water <i>Vervuiling van oppervlaktewater voorkomen en aanpakken</i>		
Reductie impact piekmissies - zuiveringsclusters stand van zaken aanpak Kallisto methodiek	2018	gepresenteerd
Uitdaging nieuwe stoffen - Pilot bronaanpak nieuwe stoffen	2018	zie toelichting onder "nieuwe stoffen"
Governance decentraliseren zuiveringstaak	2018	loopt
Waterketen: Spoor verduurzamen		
Strategiestudie RWZI Boxtel en warmtelevering	2017-2018	gestart
Slibeindverwerking SNB - Integrale slibstrategie	2018-2020	loopt
Effectmonitoring en sturing		
Monitoringsplan	2018	gereed
WBP4 - tussentijdse evaluatie	2018	gereed
Wettelijke afspraken - Voortgang N2000(PAS)-opgaven tussentijds geëvalueerd	2018	gereed
- Voortgang Deltaplan Hoge Zandgronden tussentijds geëvalueerd	2018	gereed

Beleid en innovatie Watersysteem

In 2018 zijn 4 sessies georganiseerd met het algemeen bestuur om te komen tot een Vergezicht Waterschap over 10 jaar. Verder is de Brabantse Wateragenda opgesteld die vervolgens door de Provincie is verwerkt in de Brabantse Omgevingsvisie.

Met betrekking tot het onderwerp grondwater is actief input geleverd in de draagkrachtstudie grondwatersysteem Noord-Brabant en de Provinciale beleidsevaluatie verdrogingsbestrijding. Daarnaast is geconstateerd in de evaluatie Beregeningsbeleid dat het beleid voldoet aan hetgeen ermee wordt beoogd. Ook de Kansen en Risicokaart (fase 1 integrale beleidsGGOR) is opgeleverd.

In 2018 zijn diverse evaluaties uitgevoerd die bestuurlijk zijn voorgelegd zoals:

- tussenevaluatie Deltaplan Hoge Zandgronden;
- evaluatie stand van zaken Natura 2000;
- tussentijdse evaluatie WBP4 en analyse realisatie WBP-opgaven.

De Mid Term Review STUW is uitgevoerd, waarna de STUW is aangepast en vervolgens de ondertekening addendum STUW heeft plaatsgevonden. De uitkomst van de evaluatie WBP4 en Mid Term Review STUW heeft geleid tot een verkenning naar een versnelling van de wateropgaven tot 2027. Daaropvolgend is gestart met de verkenningen van 4 clusters in het kader van de koers omhoog.

Ten aanzien van het thema Droge Voeten is de Watersysteemtoets 2018 uitgevoerd en begin 2019 opgeleverd.

Er is een Reisgids: "op weg naar klimaatrobuuste beeklandschappen" uitgebracht. Ook is er een actieve inbreng geleverd in een aantal strategische plannen zoals het Manifest 2019 – Brabants Mozaïek in Ontwikkeling, het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie en de Evaluatie Provinciaal Milieu en Water.

Innovaties watersysteem

- Het Ontwerplab voor de Klimaatrobuuste stad (Samen met de Technische Universiteit Eindhoven, TUE) is gestart.
- Er is extra aandacht gekregen voor Ruimtelijke Adaptatie op de Dutch Design Week Eindhoven. Daar is ook de eerste Embassy of Water opgezet.
- Er is een Design Research uitgevoerd naar reststromen van Waterschap de Dommel.
- Vanwege de actualiteit in energietransitie (Nederland aardgasvrij) laat een studie van CE Delft zien dat 40% van de warmtevraag uit water kan worden gewonnen. Er zijn verkenningen uitgevoerd op het gebied van Aquathermie (Thermische energie uit oppervlaktewater, afvalwater en drinkwater). De verwachting is dat aquathermie een grote vlucht zal nemen.
- Extra energie gestoken in bodem-innovaties zoals een pilot natte landbouw in Interreg Carbon Connects en het opzetten van een bodempaspoort.
- Er is inbreng geleverd in diverse STOWA trajecten zoals Bouwen met Natuur en de kennisimpuls waterkwaliteit waar het onder andere gaat over gedragsbeïnvloeding ten behoeve van waterkwaliteitsverbetering.

Beleid en innovatie Waterketen

In 2018 zijn veel voorstellen vanuit de waterketen aan het algemeen bestuur aangeboden. In de toekomstverkenningen voor het algemeen bestuur was de toekomst van RWZI's met afkoppelen van hemelwater door het algemeen bestuur als een van de drie belangrijke topics gekozen. Aansluitend hierop zijn aan het algemeen bestuur een Toekomstvisie RWZI's 2030 en een Voorstel Afkoppelen en stimuleren gewenst gedrag aangeboden en aangenomen. In de Commissie Waterketen en Schoon Water zijn presentaties gegeven over het project Supersludge en over de stand van zaken Uitrol Kallisto overige clusters. Deze voorstellen geven in belangrijke mate richting aan de toekomstige investeringen en maatregelen in de context van maatschappelijke en politiek-bestuurlijke ontwikkelingen en ambities waarin de nodige onzekerheid hierin en de impact daarvan is geduïd.

De Toekomstvisie RWZI's geeft richting aan ons handelen. Dit is nodig gezien de omvang van de opgaven en ambities en de komende investeringen en de onzekerheid in de diverse ontwikkelingen. Daarnaast zijn toekomstverkenningen gestart voor de grootste RWZI's Eindhoven en Tilburg. In het kader daarvan zijn prognoses opgesteld. Diverse scenario's en varianten worden uitgewerkt om in 2019 tot besluitvorming te komen.

In het samenwerkingsproject Schone Maaswaterketen is een hotspotanalyse uitgevoerd voor het Maasstroomgebied voor medicijnresten. Daarin kwamen 4 RWZI's in het Dommel beheersgebied als hotspots (in de top 10) naar voren. Een overeenkomst wordt gesloten met het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (I&W) voor bijdrage aan de aanpak van nieuwe stoffen. Voor de pilot Bronaanpak is gestart met een Provinciebrede samenwerking. Op basis van de opgestelde prognoses en de hotspotanalyse zijn in de meerjarenbegroting ramingen opgenomen voor toekomstige investeringen door capaciteitsuitbreiding en nieuwe stoffen voor de RWZI's Eindhoven en Tilburg. Hierin zit nog de nodige onzekerheid en deze dienen geactualiseerd te worden op basis van nieuwe kennis en inzichten.

Een start is gemaakt met strategiestudie Boxtel. Dit is nodig gezien de onderhoudstoestand van deze RWZI. De beslissing over de 4^e trap bij RWZI Hapert is nog uitgesteld vanwege de benodigde actualisatie van de KRW cijfers.

Een start is gemaakt met het Plan Afvalwatertransport. Doel is onder meer om gestructureerder en beter onderbouwd maatregelen en investeringen in het transportsysteem te programmeren.

Een pilot voor *Proeftuin Nieuw Bestuursakkoord Water* is nog niet gestart. Pas recent is een addendum verschenen op het BAW. Nagegaan zal worden wat voor pilot hiervoor het meest passend is.

Nutriënten:

- Onderzoek pre-precipitatie voorbezinktank (VBT) Eindhoven gerapporteerd.
- Modelleringsstudies optimalisatie menging actiefslib tanks (AT's) Eindhoven uitgevoerd.
- Voorbereiden/uitvoeren pilot uitgesteld tot na verkenning en na ophogen nabezinktanks (NBT's).

Piekreductie: Kallisto Cluster Eindhoven

- Onderzoek overstort Collse Watermolen: afgerond.
- Demo Dommelbeluchting: duurproef deels afgerond.
- Voorbereiding Dommelbeluchting fase 2 en 3 gestart.
- Promovendus Kennisprogramma Urban Drainage gestart: onderzoek Eindhoven Real Time Control (RTC).

Piekreductie: Kallisto overige 7 zuiveringsclusters:

- Eerste ronde van workshops voor alle clusters uitgevoerd. Vervolg komt na evaluatie KRW en watersysteemanalyses. Doelen overige wateren in beeld.

Nieuwe stoffen

- Schone MaasWaterKeten (SMWK): 4 RWZI's waterschap De Dommel in top 10: Eindhoven, Tilburg, Hapert en Biest-Houtakker. Hiervoor bij het ministerie van I&W (en DB/AB) onze plannen aangegeven.
- AB-voorstel Pilot bronaanpak Brabantbreed (AB memo inzameling)
- Bijdrage Pharmafilter Catharina ziekenhuis.

Verwaarding grondstoffen

- Verkenningen GF Eindhoven en Tilburg ingezet (inpasbaarheid)
- Biomakerij Strijp-S: veel energie op gezet, kosten lijken (te) hoog, bestuurlijke heroverweging nodig
- Koningshoeven realiseert en opent Biomakerij
 - met Waterschap De Dommel als partner in Europees project NextGen
 - Winnaar publieksprijs Waterinnovatieprijs 2018.

- Decentrale initiatieven (DKA2.0, Zilverakkers, Bosrijk, BIC Fase 2) lopen. Beleid hierop volgt inzake rol waterschap.
- PHARIO Bioplastics: bijdrage € 500.000 demo PHA2USe toegekend (DB Besluit).
- Supersludge: Bijdrage € 110.000 toegekend (DB Besluit), ABCie presentatie, pilot loopt (vertraagd vanwege enkele veiligheidsaspecten)
- P-recovery (fosfor): Europese Commissie geadviseerd inzake wijziging wetgeving voor beëindiging afvalstatus struviet.
- Project gestart voor duurzame ammonium (NH₄) stripper. Is wellicht goed alternatief voor Anammox (bacterie in de deelstroombehandeling op RWZI Tilburg).
- Verkenning uitgevoerd naar verwaarding slib/vet met exposure op de Dutch Design Week.
- Project met Antroponix urinefermentatie voor plantmest.

Externe planvorming

Gebiedsgericht werken en strategisch omgevingsmanagement

In 2018 is een impuls gegeven aan het gebiedsgericht werken op strategisch niveau. We hebben een prominenter aandeel in de gebiedsprocessen en zijn de verkenningen voor realisatie van de wateropgaven gestart. Bij de gebiedsprocessen/waterwerkplaatsen (Someren, Cranendonck) en de verkenningen voeren we zelf de regie bij andere gebiedsprocessen (o.a. Mozaïek Dommelvallei, Tongelreep/Warmbeek, Pauwels) participeren we.

Landschapspark Pauwels:

In 2018 is het koersdocument vastgesteld en is een masterplan met uitvoeringsprogramma opgesteld. In Pauwels wordt ook naar compensatie van het trafo station Tennet gezocht wat is geprojecteerd op het terrein van de zuivering.

Mozaïek Dommelvallei:

In 2018 is Mozaïek als casus op IABR geweest, er is een werkatelier georganiseerd eind 2018 wat is uitgewerkt tot een position paper welke is verspreid onder aspirant bestuurders van provinciale staten en waterschappen, voorafgaand aan de verkiezingen in 2019.

Regionale samenwerkingsverbanden (HvB, MRE, NOB)

In MRE is in 2018 ingezet op formele deelname aan het samenwerkingsverband als waterschappen. Hiervoor was bij MRE geen draagvlak. We hebben onze adviserende en actieve bijdrage voortgezet, blijven partner en houden onze (klimaat)agenda in beeld. In zowel Hart van Brabant als NoordOost-Brabant is nog niet gestart met het opstellen van een nieuwe samenwerkingsovereenkomst (was voorzien eind 2018).

Regionale Energie Strategieën (RES HvB en MRE)

In beide regio's zitten we ambtelijk en bestuurlijk actief aan tafel om de RES mee op te stellen en is in 2018 een plan van aanpak opgesteld om in 2019 tot een RES te komen.

Vlaanderen

De procesverantwoordelijkheid is in 2018 overgedragen van Beleid Watersysteem naar Externe Planvorming. Er is gewerkt aan de overdracht en gestart met de actualisatie van de strategie en uitbouwen van het netwerk in Vlaanderen. Dit krijgt in 2019 een vervolg.

Gemeentelijke verkiezingen

In 2018 is actief gewerkt aan het water op de kaart zetten bij de gemeentelijke verkiezingen. Nadat de colleges zijn gevormd is een Dommel Gemeentedag gehouden. Een netwerkbijeenkomst met de nieuwe wethouders en raadsleden is gehouden. Tevens zijn verbindingen gelegd voor gezamenlijke ambitie, opgaven en uitvoering van de waterdoelen en opgaven.

Nooduitlaat Tilburg

Om de RWZI Tilburg en de stad te beschermen tegen overstroming wordt het realiseren van een nooduitlaat verkend. In 2018 zijn diverse onderzoeken gedaan naar de functionele eisen aan deze uitlaat en hoe er omgegaan dient te worden met negatieve neveneffecten. In 2019 volgt een bestuursvoorstel. Als noodmaatregel zijn er nu zandzakken bij de zuivering neergelegd, zodat de kans op schade bij de gevoelige locaties bij de RWZI minder wordt.

Werkeenheden Doelmatig Waterbeheer

In onderstaande tabel is de voortgang van de doelstellingen van de werkeenheden afgebeeld. Alle werkeenheden zijn op koers om de ambities eind 2020 te halen. Ze volgen daarin de landelijke trend. Het aandeel van De Dommel in de besparing over de drie werkeenheden is ca 30%. De volgende activiteiten zijn in 2018 uitgevoerd: aan het Algemeen bestuur is een presentatie gegeven over de voortgang van de werkeenheden, Brabant Water is in alle werkeenheden toegetreden en zijn de jaarprogramma's uitgevoerd conform planning en bestuurlijke afspraken. Al enige jaren is er een trend in taakverbreding naar de openbare ruimte. Deze wordt nu versterkt doordat de werkeenheden mogelijk een rol krijgen in realisatie van het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie.

Werkeenheden	Waterportaal		Hart van Brabant		Meerij		
	Realisatie	Ambitie	Realisatie	Ambitie	Realisatie	Ambitie	
Kostenbesparing	100%	10 M /jaar	70%	10,6 M /jaar	100%	7,5 M /jaar	
Kwetsbaarheid	70%		80%		75%		
Kwaliteit	70%		70%		70%		

Monitoring

De dashboards beleidseffecten zijn uitgebracht. Hierin worden de effecten van ons beleid op de vier thema's droge voeten, voldoende water, schoon water en natuurlijk water in relatie tot de doelen gepresenteerd. Afhankelijk van het betreffende thema worden deze om de twee á vier jaar geactualiseerd.

In het kader van het Leven-De-Dommel thema "water op de kaart/ open data" zijn zogeheten "Waterkaartverhalen" uitgebracht. We hebben bij de Dommel ervoor gekozen om verschillende kaartverhalen te maken die zijn toegespitst op specifieke situaties/vraagstukken, zodat laagdrempelig informatie gegroepeerd en in samenhang te benaderen is. Inmiddels zijn er kaartverhalen uitgebracht voor wateroverlast, voor droogte en voor risico's en kansen voor landgebruik. De kaartverhalen zijn net als alle meetreeksen van het waterschap openbaar en benaderbaar via het startscherm van de website van het waterschap ("tegel: actuele meetgegevens").

Door de explosieve groei van het grondwatermeetnet o.a. t.b.v. de PAS, haperende loggerapparatuur en te kort aan verwerkingscapaciteit is een achterstand ontstaan bij het uitleveren van grondwaterdata aan de landelijke databank (Dino). Begin 2019 zal de achterstand zijn ingelopen.

Samen met Brabant Water verzorgen we sinds 2018 ook de productie en ontsluiting van de grondwaterdata voor het stedelijk gebied van de gemeenten Haaren, Reusel-De Mierden, Tilburg, Hilvarenbeek, Oirschot en Goirle. Dit deden we al voor Cranendonck, Heeze – Leende, Valkenswaard, Bergeijk en Mierlo. In totaal meer dan 400 peilbuizen. De kosten worden door de gemeenten volledig vergoed.

3. Middelen (investeringen en exploitatie)

Exploitatie

Exploitatie IBIS (bedragen * € 1.000)

Omschrijving	Rekening 2018	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijziging
Lasten			
Rentelasten	8	8	8
Afschrijvingen	79	79	79
Goederen en diensten	3.967	3.972	4.049
Personeelslasten	2	0	0
Scenario actieplan/omgevingsscan	0	508	0
Subtotaal Lasten	4.056	4.566	4.136
Baten			
Opbrengsten van derden	60	10	10
Bijdragen	156	246	246
Subtotaal Baten	216	256	256
Totaal	3.839	4.309	3.880

Toelichting

De nettolasten voor beleid en innovatie waterketen zijn lager dan begroot doordat bepaalde activiteiten later of beperkt zijn gestart (zoals modellering Tilburg en datavalidatie).

De nettolasten voor beleid en innovatie watersysteem zijn hoger dan begroot doordat er een aantal extra en niet voorziene activiteiten zijn uitgevoerd (zoals opstellen vergezichten en evaluatie droogte).

Investerings

Programma IBIS	Rekening 2018	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijziging
Uitgaven	196	1.777	1.077
Inkomsten	0	-125	0
Totaal netto uitgaven	196	1.652	1.077

Toelichting:

Beleid, Innovatie Strategie Waterketen:

Het verschil tussen de realisatie en begroting bedraagt 0,8 mln. De belangrijkste oorzaak voor het achterblijven van de realisatie zit in de geraamde (bijdragen aan) realisatie van verwaardingsprojecten, met name voor de Biomakerij Strijp-S en PHARIO.

Voor de Biomakerij waren uitgaven geraamd voor een definitief ontwerp en realisatie. Vooralnog is alleen een voorlopige ontwerpraming gemaakt. Eerst is meer duidelijkheid nodig over kosten, concreet nut en posities van de partners. Voor PHARIO-bioplastics was een bijdrage geraamd maar de samenwerking om tot uitvoering van de demo te komen liep trager en daarom is de bijdrage in 2018 niet verstrekt.

Externe planvorming

Het verschil tussen de realisatie en begroting bedraagt 0,1 mln. Dit betreft de nooduitlaat Tilburg (onderzoek uitgevoerd en noodmaatregelen getroffen in 2018, maatregelen volgen in 2019).

Programma Watersysteem

1. Doelen van het programma

Waterschap De Dommel heeft als doel een gezond, klimaatbestendig, robuust en stuurbaar watersysteem in te richten en in stand te houden. Programma watersysteem zorgt voor de realisatie van de maatregelen zoals deze voor de doelrealisatie van de verschillende thema's uit het WBP4 zijn opgenomen in de maatregelenmix uit het programma IBIS.

De programmadoelen zijn:

Thema: Droge voeten

- In stand houden functionaliteit regionale en overige keringen, waterbergingen en watergangen
- Regionale keringen op orde brengen
- Realiseren waterbergingen

Thema: Natuurlijk water

- In stand houden ecologische kwaliteit en biodiversiteit
- Ecologisch herstel conform Kaderrichtlijn Water mogelijk maken door inrichten van waterlopen en opheffen van visbarrières

Thema: Schoon water

- Reductie zware metalen in 2021 door aanleg en beheer van strategische sedimentvangsers
- Beheersen emissies door directe lozingen

Thema: Voldoende water

- In standhouden functionaliteit watergangen
- Realisatie GGOR Landbouw in het Boven Dommel-gebied
- Herstel van Natte Natuurparels conform SGBP2

Thema: Mooi water

- Aantoonbaar invulling geven aan mooi water bij projecten, beheer, onderhoud en initiatieven van derden

2. Prestaties van het programma

Prestatie	Beleids- begroting 2018	Resultaat 2018
Planvorming		
Inzicht krijgen in het effect en opvolging van de planadvisering in plannen van derden	Continu	Continu
Werken met een "verzameling van alle externe initiatieven"	Continu	Continu
Beheer		
Herstelwerkzaamheden die voortvloeien uit de evaluatie van projecten	Continu	Continu
Inrichten "verkeerstoren" om beheerbeslissingen beter te onderbouwen.	2017 en verder	*Uitbreiding naar aanpak "verbreed WKC"
Uitvoeren van kleine inrichtingsmaatregelen op basis van de beekdalontwikkelplannen	Continu	**Focus bij beheer naar basis op orde voor instandhouden ipv ontwikkelen
Realisatie		
Uitvoeringsplan GGOR	Febr. 2018	Febr. 2018 in AB
Vergunningverlening en Toezicht & handhaving		
Samenwerking met omgevingsdiensten, gemeenten en Rijkswaterstaat op het gebied van vergunningverlening en toezicht & handhaving, onder meer op het gebied van glastuinbouw en Natura 2000.	Continu	Continu
Toezicht op gebruik gewasbeschermingsmiddelen	Continu	Continu

Toelichting

Inrichten "verkeerstoren"

In 2018 is een start gemaakt om het waterkenniscentrum te verbreden naar een integrale aanpak vanuit watersysteem en waterketen voor het genereren van data en informatie. Heel concreet is dat aan de orde gekomen bij de wateroverlast en de droogte waarbij snel specifieke overzichten en kaarten gevraagd werden. Hiervoor zal bepaalde data gekoppeld en integraal beschikbaar gesteld dienen te worden.

In 2018 zijn de eerste stappen gezet voor een verbreed Water Kennis Centrum (WKC). De komende jaren zal dit steeds verder groeien naar een integraal kenniscentrum waaruit gestuurd kan worden op basis van integrale informatie.

Uitvoeren van kleine inrichtingsmaatregelen obv beekdalontwikkelplannen

De focus voor het beheer van het watersysteem is verschoven naar het in orde brengen van de basis. De legger en de data op orde zijn hier voorbeelden van.

Het uitvoeren van kleine inrichtingsmaatregelen door beheer gebeurt indien er zich kansen voordoen vanuit de omgeving.

Prestatietabel Watersysteem

Prestaties inrichtingsopgave	Rekening 2018	Begroting 2018
waterberging (ha)	204	100
regionale keringen (km)	0	0
GGOR NNP (ha)	69	65
Integrale Beleids GGOR (ha)	n.t.b.	n.t.b.
Inrichting Watergangen (km)	2,2	3,7
Vispassages (stuks)	1	3
Venherstel (stuks)	0	0
Slibvang (stuks)	0	0

Toelichting tabel

In totaal zijn er voor de inrichtingsopgave 35 projecten concreet in voorbereiding en 14 projecten in de initiatiefase.

Waterberging

Voor 2018 was de uitvoering van 100 ha gestuurde waterberging begroot. Er is 204 ha gerealiseerd met het project Kleine Dommel dat gepland was in 2017. Het project Run (100 ha) is vertraagd.

GGOR NNP (ha)

Er is 69 ha NNP gerealiseerd. Dit is vanwege detaillering van de grenzen iets meer dan de geplande 65 ha.

Inrichten watergangen

In de begroting is uitgegaan van 3,7 km inrichting watergangen. Er is 1,3 km gerealiseerd met het project Kleine Dommel dat gepland was in 2017. De Run (2,1 km) is vertraagd en 2,1 km door initiatieven derden is eveneens vertraagd.

Door beheer is 310m aan natuurvriendelijke oevers gerealiseerd (omleidingskanaal Beerze). Daarnaast is een extra prestatie Ecologische Verbindingszone (EVZ) raamsloop door derden gerealiseerd (0,6 km).

Het project is gerealiseerd in het kader van het Vlaams- Nederlandse biodiversiteitsproject 2B Connect en in het kader van het natuurbeheerplan Brabant.

Opheffen visbarrières

Er waren 3 visbarrières gepland om op te heffen. Beekherstel NNP Strijper Aa: onderzoek toont aan dat het opheffen van een vismigratie barrière technisch niet oplosbaar is. Deze is vervallen. En 1 vispassage in het project Run is vertraagd.

Overige

Kleine inrichtingsmaatregelen wateroverlast

Na de wateroverlast 2016 zijn er ook in 2018 nog diverse inrichtingsmaatregelen uitgevoerd. De volgende maatregelen zijn nog niet afgerond.

Het omleggen van de Raamsloop (bij Sleutel) wordt opgepakt in groter proces.

Knelpunt Reusel ter hoogte van dorp Reusel in onderzoek daarna eventueel als project op te starten. Twee maatregelen mbt recreatie worden heroverwogen.

Calamiteit droogte

De droogte heeft in het laatste kwartaal 2018 verder doorgezet. Dankzij de minder grote watervraag, de beperkte verdamping en de afname van waterkwaliteitsproblemen waren de gevolgen/risico's minder groot. Vanaf december is een lichte stijging waarneembaar geweest in grondwaterstanden en medio december kon (eindelijk) het onttrekkingsverbod oppervlaktewater worden ingetrokken op basis van de afvoeren op de vastgestelde meetpunten. De schade op langere termijn op ons systeem (m.n. ecologie) en beleid (aanpassingen) zijn nog onvoldoende in beeld. We hebben nog geen plekken geconstateerd waar als gevolg van de droogte grote beschadigingen zijn ontstaan aan regionale keringen en aan watergangen (verzadigde grond in combinatie met droge kern / watergang). Bij de regionale keringen zijn de (kleine) schades direct hersteld en zal komende tijd nog op nieuwe verzakkingen worden geïnspecteerd. Bij de watergangen zal het herstelwerk in het winterwerk worden meegenomen.

Gedurende de droogte zijn de maaiwerkzaamheden aangepast. Er zijn pompen geplaatst en gecontroleerd voor het oppompen van grondwater voor kwetsbare beken.

Extra monitoring is uitgevoerd voor waterkwaliteit, kwantiteit en natuur.

Er zijn grote hoeveelheden vissen afgevangen en overgeplaatst maar daarnaast heeft Onderhoud watersysteem ook veel dode vissen opgeruimd.

Calamiteitenzorg

In 2018 hebben we 7 opgeschaalde calamiteiten gehad.

- Vissterfte Achtste Barrier Eindhoven, als gevolg van H2S.
- Ingestorte duiker zorgde voor wateroverlast in Gemeente Nuenen.
- Aanhoudende droogte in het gehele gebied
- Uitval RWZI Soerendonk, door verhoogde ammoniumconcentratie.
- Op RWZI Boxtel door nitrificatieremming.
- Ernstige legionella uitbraak op RWZI Tilburg.
- Gedeeltelijke innamestop RWZI Sint-Oedenrode i.v.m. verhoogde geleidbaarheid

De calamiteiten zijn in 2018 naar tevredenheid aangepakt en opgelost. De inzet van de capaciteit voor het oplossen van de calamiteiten betekent dat de implementatie van het Netcentrisch werken vertraging heeft opgelopen.

Ontwikkelingen grondvoorraad

Stand van zaken voorraadrekening waterschap

De voorraadrekening toont de oppervlakte van grond die het waterschap in eigendom heeft. Dit zijn de gronden op plekken waar projecten gepland zijn en gronden die als ruilgrond kunnen worden ingezet voor projecten om grond op de juiste plek te krijgen. De voorraadrekening mag maximaal 200 hectare groot zijn.

In onderstaande tabel zijn de ontwikkelingen van de voorraadrekening voor 2018 opgenomen

Ontwikkeling voorraadrekening 31 december 2017 – 31 december 2018

Mutaties 2018 in hectaren	grondvoorraad	waarde grondvoorraad
Saldo voorraad 01-01-2018	131 ha	€ 8.850.342
bij: Aankoop	66 ha	
Overgeboekt van afgesloten projecten	<u>1 ha</u>	
<i>Subtotaal bijboekingen</i>	67 ha	
af: Verkoop	27 ha	
Overgeboekt naar projecten	<u>1 ha</u>	
<i>Subtotaal afboekingen</i>	<u>28 ha</u>	
Saldo voorraad 31-12-2018	170 ha	€ 11.793.946

3. Middelen (investeringen en exploitatie)

Exploitatie Watersysteem (bedragen * € 1.000)

Omschrijving	Rekening 2018	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijziging
Lasten			
Rentelasten	2.443	2.476	2.476
Afschrijvingen	4.136	4.080	4.080
Personeelslasten	68	10	67
Goederen en diensten	19.170	16.284	17.953
Toevoeging aan voorziening	0	500	0
Scenario actieplan/omgevingscan	0	668	0
Subtotaal Lasten	25.817	24.018	24.577
Baten			
Opbrengsten van derden	490	107	107
Bijdragen	67	0	0
Subtotaal Baten	557	107	107
Totaal	25.260	23.911	24.470

Toelichting

Goederen en diensten

Totaal is de realisatie voor goederen en diensten € 1.217.000 hoger dan begroting na wijziging.

De belangrijkste verschillen zijn:

- Onderhoud peil regulerende kunstwerken € 249.000 lager omdat een aantal activiteiten vervallen is en een aantal opdrachten pas in 2019 gerealiseerd wordt of verstrekt.
- Externe planvorming € 170.000 lager omdat er minder gebruik gemaakt is van de blauwe diensten.
- Binnen Watersysteem inrichtingsdoelen zijn geactiveerde uitgaven voor twee projecten, te weten Waterberging Valkenswaard-Zuid en Beekherstel Reusel de Mierden, naar de exploitatie overgeboekt voor een bedrag van € 1.473.000 respectievelijk € 442.000. In 2018 is besloten het project Waterberging Valkenswaard-Zuid niet te realiseren. Het project Beekherstel Reusel de Mierden is in 2012 afgesloten en in 2016 weer hervat maar met een nieuw projectresultaat. Hierdoor is een deel van de gemaakte kosten niet meer te activeren en derhalve ten laste van de exploitatie gebracht.
- Beheer watersysteem totaal € 266.000 lager door o.a.:
 - Kleine inrichtingsmaatregelen € 225.000 minder uitgaven door met name uitstel naar 2019;
 - Beheer eigendommen € 152.000 minder uitgegeven door uitstel naar 2019;
 - Calamiteitenbestrijding € 165.000 meer uitgegeven door oplossen knelpunten naar aanleiding van wateroverlast in 2016. Hiervoor waren vanuit het resultaat van 2016 middelen beschikbaar gesteld die gedeeltelijk zijn doorgeschoven naar 2018;
 - Bijdrage HWBP € 76.000 meer uitgegeven dan begroot.

Opbrengsten van derden

De hogere opbrengsten van derden worden veroorzaakt door de volgende opbrengsten (niet begroot):

- Resultaat op grondbank van € 201.000;
- Ontvangen dwangsom van € 31.000 door Toezicht & Handhaving;
- Ontvangen subsidie-inkomsten van € 43.000 bij Beheer watersysteem;
- Afrekening 2017 muskusrattenbestrijding van € 30.000 bij Beheer watersysteem;
- Opbrengst inruil materieel van € 23.000 bij Onderhoud watersysteem;
- Subsidie DHZ 2018 van € 21.000 bij Onderhoud watersysteem;

- Hogere opbrengsten pacht, jachtrecht, visrecht van € 31.000 bij Beheer- en Realisatie watersysteem.

Investerings (bedragen * € 1.000)

Programma Watersysteem Realiseren inrichtingsopgave	Rekening 2018	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijziging
Uitgaven	3.706	9.214	9.214
Inkomsten	-1.432	-4.728	-4.728
Totaal netto uitgaven	2.274	4.486	4.486

Programma Watersysteem Overig	Rekening 2018	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijziging
Uitgaven	2.323	8.196	8.646
Inkomsten	-651	0	0
Totaal netto uitgaven	1.672	8.196	8.646

Programma Watersysteem TOTAAL	Rekening 2018	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijziging
Uitgaven	6.029	17.410	17.860
Inkomsten	-2.083	-4.728	-4.728
Totaal netto uitgaven	3.947	12.682	13.132

Toelichting

Toelichting op verschillen tabel Watersysteem Realiseren inrichtingsopgave:

Totaal netto € 2,2 mln minder dan begroot, waarvan € 5,5 mln minder uitgaven en € 3,3 mln minder inkomsten. De belangrijkste verschillen worden op hoofdlijnen als volgt verklaard:

Uitgaven:

- Vrijval projectkosten Waterberging Valkenswaard en Beekherstel Reusel de Mierden: € 2,2 mln;
- Uitstel project Run ivm beroepsprocedure: € 1,5 mln;
- Lagere doorbelasting grondkosten ivm geringe voortgang.

Inkomsten:

- Vrijval projectopbrengsten Waterberging Valkenswaard en Beekherstel Reusel de Mierden: € 0,2 mln;
- Inkomsten laten zich lastig ramen. Dit komt onder andere door de mate van zekerheid van toekenning van cofinanciering.

Toelichting op verschillen tabel Watersysteem Overig:

Totaal netto € 7 mln minder dan begroot, waarvan € 6,3 mln minder uitgaven en € 0,7 mln meer inkomsten. De belangrijkste verschillen worden op hoofdlijnen als volgt verklaard:

Uitgaven:

- Uitstel overdacht Spuisluis Tilburg: € 0,8 mln;
- Uitstel kosten voor baggeren Klokkputten (doorgeschoven naar 2019): € 4,5 mln;
- Minder investeringen actieplan Leven de Dommel: € 0,4 mln;
- Uitstel levering materieel naar 2019: € 0,4 mln
- Inkomsten laten zich lastig ramen. Dit komt onder andere door de mate van zekerheid van toekenning van cofinanciering.

Programma Waterketen

1. Doelen van het programma

Waterschap De Dommel heeft als doel een gezond, robuust en klimaatbestendig watersysteem in te richten en in stand te houden. Programma Waterketen zorgt voor de realisatie van de maatregelen zoals deze voor de doelrealisatie van het thema Schoon water uit het WBP4 zoals zijn opgenomen in de maatregelenmix uit het programma IBIS alsmede de rapportage over de programmadoelen uit het landelijke Bestuursakkoord Water (BAW), het klimaatakkoord/ MeerJarenenergieAkkoord (MJA) en de Dommelaafspraken op het gebied van de eigen doelmatigheid (effectiever en efficiënter).

2. Prestaties van het programma

Prestaties	Beleidsplan 2016-2019	Beleidsbegroting 2017	Voorjaars nota 2018	Beleidsbegroting 2018
Schoon water				
Voldoen aan het Activiteitenbesluit: Rapportage vindt voor de 8 zuiveringsclusters plaats op overschrijding van de grenswaarden van de parameters fosfaat (P), stikstof (N) en ammonium (NH4)		De norm is 0 voor het aantal afwijkingen		
Voldoen aan de eisen vanuit de Kaderrichtlijn Water (Plancijfers KRW). Rapportage vindt plaats op overschrijding van de grenswaarden van de parameters fosfaat (P), stikstof (N) en ammonium (NH4) en genomen maatregelen piekemissies (tot en met 2027)		De norm is 0 voor het aantal afwijkingen		
Eisen bevoegd gezag: Activiteiten worden zodanig uitgevoerd, dat er geen overlast naar omgeving of andere milieu compartimenten wordt veroorzaakt.		De norm is 0 voor het aantal afwijkingen		
Voldoen aan het Activiteitenbesluit. Voor de beschikbaarheid en de betrouwbaarheid van de installaties wordt gestuurd op de bedrijfswaardenmatrix op de gebieden: 1. Veiligheid, 2. Milieu bodem, 3. Milieu geur/oppervlaktewater, 4. Gevolgschade, 5. ARBO, 6. Afnameverplichting. Rapportage vindt plaats op afwijkingen van de matrix.		De norm is 0 voor het aantal afwijkingen		
Voldoen aan Veilig, Gezondheid en Milieu (VGM). Rapportage en sturing vindt plaats op (bijna) ongevallen. Uitgangspunten zijn de werkvergunningen en realisatie van projecten.		De norm is 0 voor het aantal afwijkingen. Om veilig werken te borgen in de organisatie zal uiterlijk eind 2018 de Waterketen VCA gecertificeerd zijn.		
Voldoen aan afnameverplichting afvalwater gemeenten.		Afspraken worden voor 100% nageleefd		
Voldoen aan Omgevingsvergunning		De norm is 0 voor het aantal afwijkingen		
Voldoen aan Energie efficiencyplan (EEP)		De norm is 0 voor het aantal afwijkingen		

 Crowe
Beukenlaan 60

Doelmatig waterbeheer (landelijk BestuursAkkoord Water)	
Voldoen aan BAW: Het BAW richt zich op een te realiseren kostenniveau voor waterschappen, gemeenten en drinkwatermaatschappijen in 2020. De eisen vanuit BAW zijn weergegeven in onderstaande grafiek.	Positie in onderstaande grafiek
Doelmatigheid Dommelorganisatie: Effectiever en efficiënter	
De realisatiegraad van projecten ligt op minimaal 80%.	Realisatiegraad > 80%
Voldoen aan bestuurlijke kostenontwikkeling Waterketen richting 2020. De bestuurlijke eisen zijn weergegeven in onderstaande grafiek.	Positie in onderstaande grafiek
Het door het AB vastgestelde investeringsprogramma Waterketen wordt gerealiseerd. Het investeringsprogramma wordt jaarlijks bij de begroting vastgesteld.	Geen overschrijding omvang investeringsprogramma
Klimaatakkoord / Duurzaamheid	
Voldoen aan MJA en klimaatakkoord: Gerapporteerd wordt op de positie per jaar en afwijkingen voor de Waterketen op de onderstaande 3 punten: <ol style="list-style-type: none"> 1. Fosfaat teruggewinning uit afvalwater bedraagt minimaal 40% in 2020. 2. Duurzaam opgewekte energie bedraagt in 2020 minimaal 40% van het eigen energiegebruik. 3. Realiseren van 30% energie-efficiency in 2020 ten opzichte van 2005. 	Positie ten opzichte van 2020, zoals in grafiek in hoofdstuk 2 onder MVO

Prestaties RWZI's

Op alle 8 zuiveringslocaties zijn de zuiveringsrendementen het hoogste van de afgelopen 5 jaar. Er wordt ruim binnen de gestelde grenzen in het Activiteitenbesluit gebleven. Ook RWZI Tilburg heeft voldaan aan de gedoogbeschikking. Er is 1 overtreding geweest bij RWZI Boxtel. Dit was een direct gevolg van piek lozing van extern bedrijf. Voor de extra gemaakte kosten is dit bedrijf aansprakelijk gesteld en we zijn samen met de Omgevingsdienst en de gemeente met dit bedrijf in gesprek om herhaling te voorkomen.

Bovenop het landelijke Activiteitenbesluit hanteert waterschap De Dommel aanvullende eisen om aan de KRW te voldoen. Dit zijn de zogenaamde plancijfers. Hierop zijn er in 2018 6 overtredingen (2 RWZI Boxtel en 4 RWZI Eindhoven) op de parameter ammonium (NH₄). In alle gevallen had dit te maken met calamiteiten of andere piekbelastingen. De effecten voor watersysteem zijn minimaal geweest.

Alle meldingen met mogelijk effect op omgeving zijn tijdig aan bevoegd gezag gemeld en zo nodig opgeschaald om effecten te beheersen.

VGM

Om veilig werken te borgen in de organisatie zou uiterlijk eind 2018 de Waterketen VCA gecertificeerd zijn. Dit is doorgeschoven naar 2019 vanwege de extra inspanningen die we in 2018 moeten leveren voor de Energiefabriek. De rapportage over Arbo en (bijna) ongevallen staat in het Programma Mens en Organisatie vermeld.

Afnameverplichting, Omgevingswet, EEP

Aan alle verplichtingen wordt voldaan. In het kader van de omgevingsvergunningen zijn alle meldingen met mogelijk effect op omgeving tijdig aan bevoegd gezag gemeld en zondig opgeschaald om effecten te beheersen.

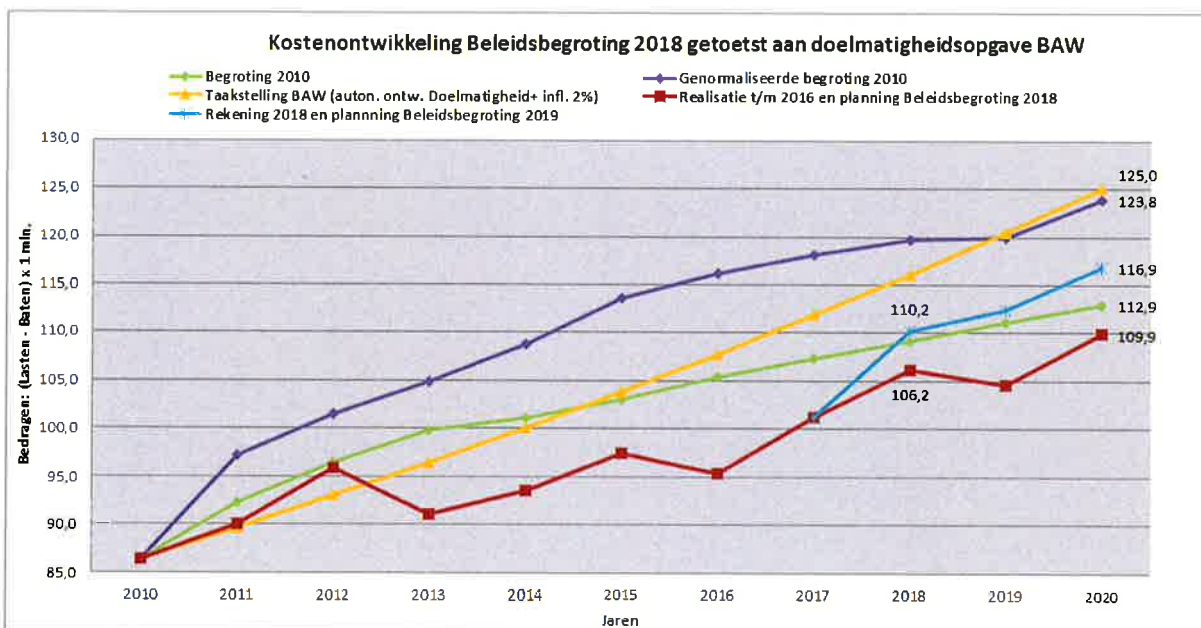
Onderhoud zuiveringstechnische werken

Onderhoud wordt gestuurd op basis van de principes van Asset Management. Dit houdt in dat er gestuurd wordt op de bedrijfswaarden met inachtnaam van de risico's. De beschikbaarheid van de installaties ligt op bijna 100%. De grootste afwijking zit in de bedrijfswaarde "Total Cost of Ownership" (TCO). Zowel op de Energiefabriek (EFT) als op RWZI Eindhoven zijn installaties uitgevallen, waarbij extra kosten zijn gemaakt. In beide gevallen heeft dit te maken met ontwerpkeuzes en inspectie-intervallen. Om dit bij toekomstige installaties te ondervangen wordt aandacht besteed aan onderhoudbaarheid en veiligheid van de nieuwe en te renoveren installaties, waarbij ook opgemerkt moet worden dat er nog veel onderdelen van de EFT opgenomen dienen te worden in het onderhoudsbeheerssysteem om de beschikbaarheid te borgen.

Met de komst van de energiefabriek is t.o.v. 2016 het aantal jobs (onderhoudshandelingen) in de regio Tilburg fors toegenomen (+40%). Ook het aantal uren is gestegen met 25%.

Voor het onderhoud van het transportstelsel zijn in 2018 veel stappen gezet in het vrijvervalriool. Daar waar nodig zijn en worden renovatieprojecten gestart.

Grafiek Doelmatig Waterbeheer en bestuurlijke eisen kostenontwikkeling richting 2020

De genormaliseerde begroting 2010 is de begroting inclusief de opgave uit het Hoogwaterbeschermingsprogramma en de bijdrage die moet worden geleverd aan de muskusrattenbestrijding. Deze activiteit heeft de provincie in 2010 aan de waterschappen overgedragen.

Toelichting

In bovenstaande grafiek geeft de rode lijn de ontwikkeling uit de Beleidsbegroting 2018 weer. Voor het jaar 2018 waren de verwachte netto kosten € 106,2 mln. De blauwe lijn laat de werkelijke netto kosten voor 2018 zien (€ 110,2) en voor de jaren 2019 en 2020 de verwachte ontwikkeling van de netto kosten uit de Beleidsbegroting 2019. De totale netto kosten in 2018 zijn ca. € 4 mln. hoger dan verwacht bij de Beleidsbegroting 2018 (€ 4,1 mln. voor zuiveringsbeheer en -€ 0,1 mln. watersysteembeheer). De totale netto kosten zijn naar verwachting in 2020 € 8,1 mln. lager dan de taakstelling BAW (gele lijn). Het verschil in verwachting 2019 en 2020 tussen de rode en blauwe lijn wordt veroorzaakt door wijzingen uit de voorjaarsnota 2019 en de beleidsbegroting 2019.

3. Middelen (investeringen en exploitatie)

Exploitatie Waterketen (bedragen * € 1.000)

Omschrijving	Rekening 2018	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijziging
Lasten			
Rentelasten	5.841	6.084	6.084
Afschrijvingen	12.332	12.915	12.915
Personeelslasten	51	100	100
Goederen en diensten	22.074	16.079	16.079
Nagekomen lasten voorgaande jaren	263	0	0
Subtotaal Lasten	40.562	35.178	35.178
Baten			
Opbrengsten van derden	556	840	840
Bijdragen	154	207	207
Subtotaal Baten	710	1.047	1.047
Totaal	39.852	34.131	34.131

Toelichting

Kapitaallasten

De kapitaallasten (rentelasten en afschrijvingen) zijn totaal ca. € 0,8 mln. lager dan begroting. Dit wordt verklaard door vertraging in de oplevering van projecten zoals Optimaliseren Energiefabriek en Renovatie rioolstelsel Leenderheide-Rielsedijk.

Personeelslasten

Kosten voor Arbo-voorzieningen onderhoud waterketen zijn ca. € 0,1 mln. lager omdat deze integraal met andere klussen opgepakt zijn.

Goederen en diensten, Opbrengsten van derden en Bijdragen (totaal nadeel € 6,3 mln.)

Alle zuiveringslocaties hebben een eigen exploitatiebegroting en op locatieniveau zien we dat alleen Mierlo en Tilburg grote afwijkingen hebben in de exploitatiebegroting. De afwijkingen in de exploitatie bij Mierlo en Tilburg worden veroorzaakt door de uitval van Cambi (half jaar) en daardoor een dubbele slibproductie naar SNB en veel minder gasproductie en daardoor weinig inkomsten.

Tilburg is, naast problemen Energiefabriek, ook overbelast door de niet functionerende AWZI en om gedoogbeschikking te blijven halen was het noodzakelijk een dure koolstof (C) bron te doseren.

In laatste kwartaal van 2018 zien we dat alle inspanningen aan de Energiefabriek een positief effect hebben gehad. Daarmee is de verwachting dat we in 2019 kunnen groeien naar een goede doorzet en productie en stabiele installatie.

Het verschil tussen de begroting en de realisatie 2018 bedraagt ca. € 6,3 mln. Dit is als volgt opgebouwd (*N = nadelig verschil t.o.v. de begroting en V= voordelig verschil t.o.v. de begroting*):

Vertraging AWZI (€ 1,2 mln. N)

- Hogere exploitatiekosten RWZI Tilburg voor chemicaliënverbruik waterlijn (dosering C-bron) en capaciteit € 1,2 mln. N

Exploitatie Energiefabriek (€ 5,1 mln. N)

- Hogere kosten onderhoud Energiefabriek (incl. noodverwarming proces en extra capaciteit) € 0,7 mln. N
- Overige chemicaliën totaal lager doordat gedurende een half jaar geen slib van Mierlo verwerkt is in Tilburg (uitval Cambi) € 0,8 mln. V
- Hogere kosten voor slibverwerking SNB doordat er aanzienlijk meer slib afgevoerd is naar SNB (door uitval Cambi) dan begroot en door gemaakte afspraken over kostenverdeling aandeelhouders (en inclusief afwikkeling Cross Border Lease) € 4,6 mln. N
- Lagere kosten voor afvoer ontwaterd slib naar de Energiefabriek (door uitval Cambi) € 0,2 mln. V
- Inzet extra capaciteit € 0,2 mln. N
- Lagere opbrengsten Energiefabriek (biogas, HBE's, SDE subsidie en inclusief aankoop groen gas certificaten) € 0,6 mln. N

Overig (€ 0,1 mln. V)

- Overige chemicaliën waterlijn lager door optimaliseren dosering € 0,3 mln. V
- Lagere kosten voor elektriciteitsverbruik door lager verbruik en lagere prijs (betreft vooral RWZI Eindhoven) € 0,4 mln. V
- Hogere kosten onderhoud RWZI Eindhoven (mechanisch en civiel) € 0,4 mln. N
- Diverse overige verschillen (saldo) € 0,2 mln. N

Calamiteiten (€ 0,2 mln. N)

- Calamiteiten (Tilburg en Soerendonk) extra kosten € 0,2 mln. N

Nagekomen lasten voorgaande jaren

- Afrekening kosten slibverwerking SNB 2017 € 0,3 mln. N

De per saldo hogere exploitatiekosten van ca. € 5,7 mln worden gedekt vanuit:

- een hogere bijdrage van Brabantse Delta (belastingopbrengsten) voor het zuiveren van grensoverschrijdend afvalwater en meer belastingopbrengsten van een bedrijf in ons gebied (in Programma Dienstverlening-Kwaliteit) € 1,1 mln.
- het project Optimalisatie/verbeteringen Energiefabriek (krediet fase 2) zoals opgenomen in het programma Waterketen (investeringen, conform Buraps 2018-1 en 2018-2) € 1,6 mln.
- hogere belastingopbrengsten 2018 (in Programma Dienstverlening-Kwaliteit) € 1,6 mln.
- onvoorzien (in Programma Mens en Organisatie) € 0,2 mln.
- restant (te dekken vanuit taakreserve kwaliteitsbeheer) € 1,2 mln.

Crowe

Beukenlaan 60

5651 CD Eindhoven

Pagina 33 van 116
Tel. +31 (0) 40 254 96 10

www.crowe-foederer.nl

HV

Investerings Waterketen

(bedragen *€ 1.000)

Programma Waterketen	Rekening 2018	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijziging
Uitgaven	6.122	11.688	11.813
Inkomsten	1.003	0	0
Totaal netto uitgaven	7.125	11.688	11.813

Toelichting

Als prestatie is gesteld dat de realisatiegraad van projecten op minimaal 80% ligt.

Voor de waterketen geldt dat de realisatiegraad 60% is. De afwijking op de doelstelling van 80% realisatiegraad kan verklaard worden door later uitvoeren van onderstaande projecten:

- Optimaliseren energiefabriek: In 2018 was 5,5 mln. opgenomen als post "onvoorzien". Dit had te maken met onduidelijkheid over de te nemen maatregelen om de Energiefabriek veilig te kunnen bedienen. In 2018 zijn onderzoeken uitgevoerd (en afgerond) ten aanzien van veiligheid en geur. Deze maatregelen worden in 2019 aanbesteed en uitgevoerd. De Energiefabriek Tilburg wordt medio 2019 pas formeel afgesloten.
- Leenderheide-Rielsedijk: De keuze voor de uitvoering van de renovatie is afhankelijk van mogelijkheden tot open ontgraving. Verder dient rekening te worden gehouden met de plannen van Rijkswaterstaat voor de verbreding van de A67.

Projecten waterketen:

Projecten afgerond in 2018:	Kredietraming	Realisatie
Chemicaliëndosering Haaren	€ 670.000	€ 535.429
Effluentbeluchting	€ 3.600.000	€ 3.233.157
Demo oppervlaktewaterbeluchting	€ 1.700.000	€ 1.633.538

Toelichting

Op het project Effluentbeluchting is € 1.454.785 aan inkomsten binnengekomen, terwijl krediet op uitgaven wordt verleend. Dat geldt ook voor het project Demo oppervlaktewaterbeluchting, waarop € 961.835 aan inkomsten is ontvangen.

Programma Waterketen 2016-2021

De programma-omvang 2016-2021 wordt bepaald door de te leveren prestaties in deze periode. Naast de maatregelen voor de KRW bestaat deze voor een groot deel uit renovaties en vervangingen om RWZI's, rioolgemaal en transportleidingen in stand te houden.

Uitgaande van de netto kosten is de programma-omvang:

Kader WBP-4 2016-2021:	€ 98.740.000
Ophoging in VJN2018 voor transportstelsel:	€ 9.000.000
Kader WBP-4 Waterketen 2016-2021:	€ 107.740.000
Programma-omvang Burap 2018-3:	€ 109.840.000
Programmaruimte:	- € 2.100.000

Er wordt op basis van dit nieuwe overzicht aan het AB geen ophoging van het programma gevraagd. De doelstelling is om de negatieve programmaruimte binnen het programma Waterketen op te vangen. Dat kan door lagere uitvoeringskosten bij lopende en toekomstige projecten of door keuzes om anders of niet uit te voeren

Ondergrondse infrastructuur

We beschikken over 58 kilometer aan vrij verval transportleidingen. Het grootste deel van onze vrij verval transportleidingen ligt in het cluster Eindhoven. Het afvalwater vanuit Luiksgestel legt onder vrij verval een traject af van bijna 19 kilometer tot gemaal Aalst. Verder vindt afvalwatertransport onder vrij verval plaats tussen Best en Sint-Oedenrode, vanaf Maarheeze en een beperkt deel nabij RWZI Hapert.

Met de overige transportleidingen wordt het afvalwater met behulp van pompen getransporteerd. De totale lengte van deze persleidingen bedraagt 210 kilometer.

Het onderhoud van de transportleidingen is de afgelopen decennia vooral opgepakt op een ambachtelijke wijze. Civieltechnische specialisten hebben vanuit hun eigen kennis en ervaring altijd reactief gehandeld. Met een beperkte inspanning is de infrastructuur altijd functioneel gebleven. De laatste jaren zien we een professionalisering van het onderhoud. Er is een sterke behoefte om in control te willen zijn. De toenemende leeftijd van de transportleidingen speelt hierbij een rol.

Als gevolg van ons nieuwe onderhoudsconcept voor de transportleidingen zijn we in 2013 een inspectieprogramma begonnen met als doel om rond 2020 de risico's goed in beeld te hebben. Vanuit deze inspecties krijgen we steeds meer expliciete kennis van de status van ons transportstelsel. Daar waar we voorheen reactief optraden, kunnen we nu meer proactief handelen.

In 2018 is het inspectieprogramma voor de vrijverval leidingen afgerond volgens de planning. Uit dit programma volgt dat we een aantal voorgenomen renovaties eerder moeten uitvoeren dan gedacht. Vooral het deel Riool Zuid richting de RWZI Eindhoven is zodanig aangetast dat versnelde actie nodig is. Begin 2019 gaat dit al gebeuren. Hiervoor zal het algemeen bestuur in de omgevingscan/beleidsplan afzonderlijk worden geïnformeerd.

Programma Bestuur

1. Doelen van het programma

Concerndoel:

Het AB en DB in staat stellen goed te besturen.

Programmadoelen:

- Betrouwbaarheid van de informatie voor het bestuur (DB en AB) is geborgd, zodat zij op basis van deze informatie kunnen (bij)sturen voor het eigen waterschap en de verbonden partijen.
- De rol (rolopvatting en rolinvulling) van het bestuur (AB en DB) is helder en sluit aan bij de ontwikkelingen in de omgeving en de bestuurlijke wensen.
- Waterschapsector en waterschap hebben een positief imago.
- De ontwikkeling en de invulling van internationale samenwerking sluit aan bij de afspraken op Rijks-/Unieniveau en bij de visie van het waterschapsbestuur.

2. Prestaties van het programma

Prestaties	Beleidsbegroting 2018	Realisatie 2018
Betrouwbaarheid van informatie		
Implementatie van AB-informatiesysteem, gericht op informatiebehoefte van bedrijven, burgers en mede-overheden	2018	gerealiseerd
Implementatie van Algemene Subsidieverordening	2018	gerealiseerd
Borging van governance en samenwerking publieke, private en verbonden partijen (eigenaarsrol) via een PDCA-cyclus, Onderzoeken en vormgeven van nieuwe vormen van samenwerking, die ontstaan als gevolg van burgerinitiatieven en plannen van derden.	Continu	Huidige afspraken zijn toereikend
Rapportage Verbonden Partijen, in het kader van kaderstelling door AB en verantwoording aan AB	Continu	gerealiseerd
Verantwoordingsrapportage over Verbonden Partijen	Continu	gerealiseerd
Strategie goed governance en bijbehorende toolbox	Continu	gerealiseerd
Rol van het bestuur		
Invulling ambassadeursrol door het bestuur (AB en DB) en management; kansen voor samenwerking met colleges en gemeenteraden (na gemeenteraadsverkiezingen) onderzoeken	2018	gerealiseerd
Vergroten van kwaliteit van de bestuurlijke besluitvorming (uitwerking BOBmodel, verbeteren kwaliteit van bestuursstukken)	2018	Gerealiseerd;
Invulling toetsende rol AB (Rekenkamerfunctie)	Continu	gerealiseerd
Vanuit de betrouwbaarheid van de informatie het bestuur ondersteunen bij het invullen van de rol, met name extra aandacht voor de kaderstellende rol	Continu	gerealiseerd
Plan van aanpak waterschapsverkiezingen	2018	gerealiseerd
Internationale samenwerking		
Meerwaarde etaleren van het belang van internationale samenwerking voor bestuur, management en medewerkers en voor de BV Nederland.	Continu	gerealiseerd

Ondersteuning bestuur

Het BOB-model is in AB gebruikt bij grote strategische onderwerpen, zoals de voorstellen over herziening van de belastingsystematiek. Daarnaast is bij de verdieping op aantal onderwerpen voor de komende bestuursperiode (verkenningen) nadrukkelijk geroepen met een fase van beeldvorming.

De week van het bestuur in oktober 2018 heeft gezorgd voor meer kennis bij medewerkers over de rol van AB en DB. Daarnaast is er aandacht geweest voor het schrijven van bestuursvoorstellen. De betrokkenheid van leden van AB en DB in deze week is door henzelf en door medewerkers zeer gewaardeerd. De voorbereiding voor de waterschapsverkiezingen, inclusief het opstellen van overdrachtdossiers voor AB en DB, is tijdig opgepakt en ligt goed op schema.

In de laatste twee maanden van 2018 is de procedure voor de werving en benoeming van een nieuwe watergraaf gestart met grote betrokkenheid van fractievoorzitters en AB leden.

Communicatie

De rol van bestuursleden als ambassadeurs is in het afgelopen jaar goed uit de verf gekomen bij een aantal publieksactiviteiten zoals Zondag Waterdag en World Cleanup Day. Met de folder feiten en cijfers beschikken de bestuursleden over relevante Dommel-informatie in een beknopte vorm. Bij de medewerkers kreeg de ambassadeursrol meer gestalte (ondermeer door gerichte inzet van het intranet Spraakwater).

In het laatste kwartaal is er veel werk verricht ter voorbereiding van de komende waterschapsverkiezingen (communicatiecampagne gericht op opkomstbevordering). Er is aansluiting gezocht en gevonden met de provincie, zodat waar mogelijk in gezamenlijkheid aandacht wordt gevraagd voor de verkiezingen van 20 maart 2019.

In 2018 waren er ruim 50 procent meer berichten over het waterschap en over water gerelateerde onderwerpen in gedrukte en online media in ons werkgebied dan in 2017. Deze stijging werd enerzijds veroorzaakt door de droge zomer, anderzijds ook door meer gerichte inzet op social media. Er was tevens een stijging in aantal persvragen. De droge zomer en de opening van de Biomakerij op Abdij Koningshoeven (met de publieksprijs Innovatie) zorgden voor extra publiciteit. We zien tevens dat er een stijging is in aantal gebruikers van de website.

De waterschijf van vijf met tips en weetjes om mensen te helpen bewuster om te gaan met water blijkt in de praktijk goed te werken. Ook zijn er nieuwe films voor inwoners, kinderen en stakeholders gemaakt om te gebruiken bij voorlichting en educatie.

Internationale Samenwerking

In 2018 is de Blue Deal gesloten waarbij waterschappen, Ministerie BZ en Ministerie I&W hun krachten bundelen in een programma dat tot 2030 loopt. Het doel is: 20 miljoen mensen in 40 stroomgebieden wereldwijd helpen aan schoon, voldoende en veilig water. Waterschap De Dommel was actief betrokken bij voorbereiding en uitvoering van de taskforce Blue Deal. Waterschap De Dommel is trekker van het Colombia-programma: daarnaast hebben medewerkers een rol gespeeld in de programma's in Zuid-Afrika, Mozambique en Burkina Faso. Daarnaast blijft waterschap De Dommel betrokken bij de lopende samenwerkingen in Vietnam en Mali. In het afgelopen jaar is intern aandacht besteed aan de resultaten in de verschillende samenwerkingen en aan de meerwaarde in persoonlijke / professionele ontwikkeling die het werken in een Blue Deal programma heeft.

Juridische Zaken

De beleidsarme herziening van de Legger, waarin alle rechtmatige wijzigingen uit de periode 2013-2018 zijn verwerkt, is in 2018 conform planning gerealiseerd. Tegelijkertijd zijn verbeteringen benoemd voor de tot standkoming van de Legger, gericht op verhogen van de kwaliteit en de praktische bruikbaarheid van de Legger.

Zoals gepland is in 2018 –mede met inzet van juridische capaciteit- geregeld dat het waterschap conform de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) functioneert. Dit zal ook in 2019 nog extra aandacht vragen. De afhandeling van de schadeclaims wateroverlast 2016 vroeg inzet van verschillende professionals.

De meeste claims zijn afgehandeld maar er lopen nog een twintigtal zaken bij de rechter. Mede vanwege het nog niet beschikbaar zijn van onafhankelijke hydrologische onderzoeksresultaten, zullen deze zaken op zijn vroegst in 2019 kunnen worden afgehandeld.

3. Middelen (investerings en exploitatie)

Exploitatie Bestuur (bedragen * € 1.000)

Omschrijving	Rekening 2018	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijziging
Lasten			
Rentelasten	14	14	14
Afschrijvingen	432	432	432
Personeelslasten	0	12	12
Goederen en diensten	797	963	963
Subtotaal Lasten	1.243	1.421	1.421
Baten			
Opbrengsten van derden	0	0	0
Subtotaal Baten	0	0	0
Totaal	1.243	1.421	1.421

Toelichting

Het totale voordelige verschil in exploitatie van programma Bestuur is € 178.000 en wordt met name veroorzaakt door lagere kosten voor goederen en diensten in de processen Bestuurlijke ondersteuning, Communicatie, Juridische zaken, Vergunningen en Internationale samenwerking.

Investerings

Programma Bestuur	Rekening 2018	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijziging
Uitgaven	99	307	307
Inkomsten	0	0	0
Totaal netto uitgaven	99	307	307

Toelichting

Minder uitgaven dan begroot door vertraging in zoeken naar functionele bestemming voor Moerenburg.

Programma Dienstverlening

Sub A: Ondersteuning interne en externe gebruikers

1. Doelen van het programma

Om de organisatie in staat te stellen om de gebruikers (extern: burgers, bedrijven, klanten, (belangen)organisaties, overheden; intern: bestuur, management, medewerkers) optimaal te bedienen in de uitvoering van de werkzaamheden. De programmadoelen zijn:

Datamanagement

Zorgdragen voor het verbeteren van het datamanagement zodat de kwaliteit (betrouwbaarheid) van de gegevens op orde is, de ontsluiting van de betrouwbare gegevens en de opwaardering van gegevens naar informatie verder verbetert.

In control zijn

Zorgdragen dat de organisatie in control is en blijft en daarmee voldoet aan de wettelijke eisen en aan de eisen van rechtmatigheid, doelmatigheid en doeltreffendheid.

Gastvrije en veilige organisatie

Zorgdragen voor een gastvrije (en veilige) organisatie waarbij de klant (gebruiker) in de interne en externe dienstverlening als vanzelfsprekend centraal staat.

Duurzame organisatie

Zorgdragen voor een duurzame organisatie.

Calamiteitenzorg

Er is een adequaat functionerend calamiteitenzorgsysteem (van calamiteitenzorg naar calamiteitenbeheersing waarbij samenwerking met o.a. de veiligheidsregio's is geborgd)

Omgevingswet

De implementatie van de Omgevingswet binnen het waterschap is geborgd.

2. Prestaties van het programma

Prestaties (Dienstverlening Overig)	Beleids- begroting 2018	Realisatie 2018
Datamanagement		
Aansluiten bij de basisregistraties (o.a. BAG, BGT en BRK)	2017	gereed
In control zijn		
Vereenvoudiging P&C producten (Lean) met extra bestuurlijke aandacht voor Omgevingsscan en Beleidsplan/Voorjaarsnota	2018	gereed
Bestuur en management in staat stellen haar rol te vervullen voor het in control zijn van de organisatie: Vereenvoudiging van de P&C cyclus.	2018 e.v.	gereed
Voldoen aan de eisen van de AVG (Algemene Verordening Gegevensbescherming)	2018	gereed
Omgevingswet		
Implementatieplan Omgevingswet	2018	2019
Ontwikkelingen rondom Omgevingswet volgen en vertalen naar effecten voor het waterschap (verordening, rolinvulling, etc.)	2017-2018	Vertalen via implementatieplan
Verkenning van nut en noodzaak van legger met het oog op invoering van Omgevingswet	2018	gereed
Implementatie van de Omgevingswet in de bestaande organisatie	2019	Volgt uit implementatieplan
Gastvrije en veilige organisatie		
Implementeren gastvrije organisatie - verder ontwikkelen KCC - voldoen aan servicenormen - gastvrije houding - informatiehuishouding op orde	2018	Programma Dienstverlening-Waterpartner gestart
Duurzame organisatie		
Kaders klimaatneutraal maken waterschapskantoor	Via MJA3	Via MJA3
In 2020 is de CO2 uitstoot op de totale mobiliteit met 25% verminderd ten opzichte van 2014	2020	2020

Informatievoorziening

Het waterschap heeft in 2017 voldaan aan de wettelijke eisen voor Basisregistratie Grootchalige Topografie waar het waterschap zelf voor aan de lat staat.

Voor de overige basisregistraties is het waterschap afhankelijk van andere overheden. De implementatie BRT is februari 2019 gereed omdat gemeenten niet eerder konden leveren. Op het gebied van informatievoorziening zijn er veel en omvangrijke ontwikkelingen. Een belangrijke ontwikkeling is de aanbesteding van de ESB samen met de drie Brabantse waterschappen. Implementatie is bijna afgerond. De ESB (Enterprise Service Bus) zorgt voor een eenvoudiger en robuuster systeem van gegevensuitwisseling doordat er minder koppelingen nodig zijn.

Een van de grotere voordelen is dat we nu met de ESB gegevens per keer kunnen opvragen bij overheidsbronnen zoals bijvoorbeeld een GBA. Persoonsgegevens mogen sinds de AVG niet meer lokaal bewaard worden en op deze manier kunnen ze eenvoudig opgevraagd worden.

Data op orde loopt grotendeels volgens planning.

Vereenvoudiging P&C

In het kader van de vereenvoudiging van de Planning & Control producten zijn diverse acties uitgevoerd. Zo is de Voorjaarsnota 2019 meer beleidsmatig ingestoken. De eerste en tweede bestuursrapportage zijn via een presentatie naar het Dagelijks en Algemeen Bestuur gebracht, zodat mondelinge toelichting gegeven kan worden. Hierdoor kan het Algemeen Bestuur zijn kader stellende en toezichthoudende rol beter vervullen. Het jaarverslag 2018 jaarrekening van 2018 blijven schriftelijk, omdat dat wettelijk vereist is.

FW

Omgevingswet

Waterschap De Dommel bereidt zich voor op de invoering. Zowel van het wettelijke spoor, van de acties die de waterschappen *collectief* doen, als van het Waterschap De Dommel. De implementatie verloopt binnen de normale bedrijfsvoering. De Dommel is intensief betrokken bij de ontwikkeling van de provinciale omgevingsvisie, is aangesloten op het regionale netwerk en bereidt zich voor op de ontwikkeling van de waterschapsverordening en de aansluiting op het digitale stelsel omgevingswet. Daarbij wordt samengewerkt met de waterschappen Aa en Maas en Brabantse Delta. Het plan van aanpak wordt in 2019 opgesteld.

Privacy

In mei 2018 voldeed Waterschap De Dommel aan de eisen van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). We zien dat de bewustwording op gang komt, omdat er regelmatig meldingen plaatsvinden. Er waren in 2018 5 datalekken, waarvan er 1 gemeld is bij de Autoriteit Persoonsgegevens. Het betreft meestal een intern lek en de oorzaak is vaak het gebruik van een verkeerd email-adres. In 2019 gaan we verder met het verbeteren van de privacy binnen de processen.

3. Middelen (investerings en exploitatie)

Middelen dienstverlening overig

Exploitatie Dienstverlening; Overig (bedragen * € 1.000)

Omschrijving	Rekening 2018	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijziging
Lasten			
Rentelasten	341	395	395
Afschrijvingen	1.670	1.941	1.941
Personeelslasten	3	10	10
Goederen en diensten	6.654	6.936	7.142
Subtotaal Lasten	8.669	9.282	9.488
Baten			
Opbrengsten van derden	59	55	55
Bijdragen	7	0	0
Rentebaten	992	1.240	1.240
Subtotaal Baten	1.059	1.295	1.295
Totaal	7.610	7.987	8.193

Toelichting

Kapitaallasten

De kapitaallasten zijn € 325.000 lager dan begroot door de vertraging in de oplevering van projecten. Dit betreft huisvestingsprojecten, wagenpark en projecten uit het I-programma.

Goederen en diensten

De goederen en diensten zijn € 488.000 lager dan de begroting na wijziging.

De belangrijkste verklaringen hiervoor zijn:

- € 59.000 lagere kosten voor Planning en control door lagere advieskosten voor privacy en lagere kosten voor audits;
- € 66.000 lagere kosten advisering derden Omgevingswet in 2018;

- € 127.000 lagere kosten Informatievoorziening doordat een deel van de kleine projecten in exploitatie anders ingevuld is en daardoor goedkoper of zijn doorgeschoven;
- € 227.000 lagere kosten voor Technische infrastructuur door verlengen telefoniecontract in plaats van nieuwe aanbesteding. Daarnaast zijn zowel de kosten voor computerapparatuur als onderhoud software lager dan begroot. Gebleken is dat vervanging nog niet noodzakelijk was.
- € 90.000 hogere kosten voor Facility management met name voor huisvesting kantoorruimten waterketen (achterstallig onderhoud in Tilburg, onvoorziene aanvulling audiovisuele voorzieningen, extra aanvulling meubilair). Daarnaast hogere kosten voor bezetting receptie Tilburg / Eindhoven door uitval eigen medewerkers;
- € 54.000 lagere kosten DIV doordat activiteiten gecombineerd zijn met projectactiviteiten (zoals Powerbrowser);
- € 45.000 lagere kosten voor overige processen Dienstverlening door diverse kleine verschillen per proces.

Rentebaten

Het renteresultaat is € 248.000 lager dan de begroting en dit komt vooral door het minder en later investeren dan verwacht (hiertegenover staan ook lagere rentelasten).

Investerings Dienstverlening (bedragen * € 1.000)

Programma Dienstverlening	Rekening 2018	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijziging
Uitgaven	1.624	3.564	3.564
Inkomsten	0	0	0
Totaal netto uitgaven	1.624	3.564	3.564

Toelichting

De realisatie van de investeringen is ca. € 1.940.000 lager dan de begroting als gevolg van:

- Investering wagenpark 1.095.000 lager dan begroot, is afhankelijk van nog te maken keuzes met betrekking tot mobiliteitsbeleid;
- Investering in aanpassingen in verband met duurzame mobiliteit € 473.000 lager dan begroot omdat zaken deels nog uitgewerkt moeten worden of uitgesteld zijn naar 2019;
- Huisvesting locatie Hapert investering € 657.000 lager dan begroot, voor het ontwerp is een bestemmingsplanwijziging nodig. Dit traject zal naar verwachting eerste kwartaal 2019 goedgekeurd zijn;
- Overige huisvestingsprojecten totaal € 144.000 hoger dan begroot veelal door vertraging afronding vanuit 2017;
- Totale investeringen I-programma en Vervangingsinvesteringen Technische infrastructuur € 141.000 hoger dan begroot door vertraging afronding vanuit 2017.

Sub B: Belastingen

1. Doelen van het programma

Het doel van het (deel)programma Belastingen is het juist, volledig, rechtmatig en rechtvaardig opleggen en invorderen van belastingaanslagen. We hebben onze werkprocessen op orde en zijn in verbinding met onze in- en externe omgeving.

2. Prestaties van het programma

Prestaties (Dienstverlening Belastingen)	Beleids- begroting 2018	Resultaat 2018
Opleggen en invorderen van aanslagen		
Volgen en tijdig anticiperen op onderzoek modernisering zuiveringsheffing (als onderdeel van aanpassing belastingstelsel door de commissie aanpassing belastingstelsel CAB)	Continu	uitgesteld vanwege opschorting voorstellen tot na de verkiezingen
Onderzoek naar 'in termijnen mogen betalen' door grote bedrijven	2018	vanwege prioritering uitgesteld
Aanslagen huishoudens worden voorzien van een bijsluiter	2018	gereed
Uitvoeren kostentoedelingsonderzoek	2018	gereed

3. Middelen (investerings en exploitatie)

Volgens de exploitatie van het programma Belastingheffing en Invordering 2018 bedraagt de gerealiseerde belastingopbrengst € 104.217.000 (dit is het saldo van opbrengsten voor kwantiteit en kwaliteit enerzijds en de kosten anderzijds).

Heffing en Invordering Kwaliteit:	€ 61.304.000
Heffing en Invordering Kwantiteit:	€ 45.790.000
Middeleninzet (baten en lasten)	€ 2.915.000-/-
Gerealiseerde belastingopbrengst 2018	€ 104.179.000
Begrote belastingopbrengst 2018 na wijziging	€ 100.534.000-/-
Verschil (positief saldo)	€ 3.645.000

Exploitatie Dienstverlening; Belastingheffing en -invordering (bedragen * € 1.000)

Omschrijving	Rekening 2018	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijziging
Lasten Goederen en diensten	3.348	3.271	3.271
Subtotaal Lasten	3.348	3.271	3.271
Baten Waterschapsbelasting	433	370	370
Subtotaal Baten	433	370	370
Totaal	2.915	2.901	2.901

Toelichting

Geen bijzonderheden.

Exploitatie Dienstverlening; Kwaliteit (bedragen * € 1.000)

Omschrijving	Rekening 2018	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijziging
Lasten Goederen en diensten	2.006	1.689	1.689
Subtotaal Lasten	2.006	1.689	1.689
Baten Opbrengsten van derden	3.737	2.926	2.926
Onttrekking aan voorziening	11	0	0
Waterschapsbelasting	59.636	57.369	57.369
Oninbare waterschapsbelasting	-74	-150	-150
Subtotaal Baten	63.310	60.145	60.145
Totaal	-61.304	-58.456	-58.456

Toelichting

Goederen en diensten:

- Bijdragen aan twee bedrijven in het kader van anti-afhaaksubsidie, in de begroting was slechts een bijdrage opgenomen voor één bedrijf omdat de bijdrage aan een ander bedrijf nog onzeker was (overschrijding hierdoor € 147.000);
- Bijdragen aan WAM en WBD (voor zuiveren van grensoverschrijdend afvalwater) totaal ca. € 170.000 hoger (te laag begroot en door afrekening voorgaande jaren).

Opbrengsten van derden:

- Opbrengsten van Brabantse Delta voor het zuiveren van grensoverschrijdend afvalwater zijn hoger dan begroot door lozing op RWZI in plaats van op AWZI Engie. Deze extra opbrengst dekt gedeeltelijk de extra kosten van beheer waterketen voor extra dosering chemicaliën op de RWZI Tilburg (zie ook programma Waterketen).

Waterschapsbelasting:

- Opbrengsten hoger (bijna € 2,3 mln.) door optimaliseren van bedrijvenbestand en onvoorzien opbrengsten door extra lozing van een aantal grote meetbedrijven in ons beheergebied.

Oninbare waterschapsbelasting:

- Afhandelen van oude dossiers verloopt in lager tempo dan verwacht door wisseling van deurwaarderskantoor.

Exploitatie Dienstverlening; Kwantiteit (bedragen * € 1.000)

Omschrijving	Rekening 2018	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijziging
Lasten Toevoeging aan voorziening	0	0	0
Subtotaal Lasten	0	0	0
Baten Onttrekking aan voorziening	5	0	0
Waterschapsbelasting	45.845	45.073	45.073
Oninbare waterschapsbelasting	-60	-95	-95
Subtotaal Baten	45.790	44.978	44.978
Totaal	-45.790	-44.978	-44.978

Beukentaan 60

5081 GD Eindhoven

Tel. +31 (0) 40 264 96 10

www.crowe-foederatie.nl

Toelichting

Waterschapsbelasting:

- Opbrengsten totaal ca. € 0,8 mln. hoger met name door hogere opbrengst gebouwd als gevolg van stijging van de WOZ waarden en hogere opbrengst watersysteemheffing ingezetenen uit 2017 die in 2018 ontvangen is.

Overzicht kwijtschelding 2015-2016-2017-2018 kwaliteit en kwantiteit:

	2015	2016	2017	2018
aantal aanvragen	7.183	7.667	8.153	7.093
aantal toekenningen	4.700	5.257	5.544*	5.000#
bedrag toegekend	€ 604.000	€ 663.000	€ 694.000	€ 652.647
aantal ingediende beroepschriften	380	136	128	137
aantal toegekende beroepschriften	39	19	22	17

*waarvan 3.680 automatische toekenningen

#waarvan 4.007 automatische toekenningen

Gebruik Mijn Overheid

In 2018 zijn 113.881 (= 42%) van de 275.272 aanslagen Watersysteemheffing eigenaren via Mijn Overheid verzonden, waarvan 12.628 gebruikers voor de eerste keer. Daarnaast zijn er 95.472 (2018) en 133.942 (2019) aanslagen Zuiveringsheffing/Watersysteemheffing ingezetenen via Mijn Overheid verzonden. In 2019 wordt verwacht 108.500 (= 40 %) van de eigenaren aanslagen via Mijn Overheid te kunnen verzenden. Iedereen is langzamerhand aangesloten door de Belastingdienst. Het moet dan een bewust aanmelden zijn. We verwachten echter dat er meer mensen aangeven de aanslagen weer per post te willen ontvangen.

Brabant Water

Sinds 1969 lift Waterschap De Dommel, voor wat betreft het innen van de zuiveringsheffing inwoners en kleine bedrijven en watersysteemheffing ingezetenen, mee op de voorschotnota van Brabant Water. Onlangs is de meeliftovereenkomst met 5 jaar verlengd en zoeken partijen wegen om de samenwerkingsovereenkomst nog verder te intensiveren, zoals het gezamenlijk gebruik maken van het callcenter.

Programma Mens en Organisatie

1. Doelen van het programma

Het is van belang dat de organisatie zodanig is ingericht (mensen en organisatie, structuur & cultuur) dat deze blijvend toegerust is voor het uitvoeren van de huidige en toekomstige taken. De programmadoelen zijn:

Toekomstbestendige organisatie

Zorgdragen voor het richten en inrichten van de toekomstbestendige organisatie met het oog op de maatschappelijke ontwikkelingen in omgeving en werkpakket.

Toekomstbestendige medewerkers

Zorgdragen voor toekomstbestendige medewerkers die qua inhoud (kennis) en vaardigheden (kunde) in staat zijn toekomstige ontwikkelingen in omgeving en takenpakket blijvend te kunnen oppakken en te vertalen naar de eigen (meer)waarde.

2. Prestaties van het programma

Prestaties	Beleidsbegroting 2018	Realisatie 2018
Taken worden uitgevoerd binnen het ter beschikking gestelde personeelsbudget.	Sturen op P-budget	gerealiseerd
Ziekteverzuim ligt niet hoger dan 4% op jaarbasis	Sturing en rapportage op afwijkingen	4.7% niet gerealiseerd
Vergroten van de in- en externe mobiliteit. Creëren van flexibiliteit tussen oudere en jonge medewerkers.	Doorvertaling in het vitaliteitsbeleid van het "langer doorwerken" in combinatie met inzet jongere medewerkers	Deels gerealiseerd
Voldoen aan wet- en regelgeving	Vorbereiding op wetsvoorstel over arbeidsverhoudingen in de publieke en private sector (Wet Normalisering rechtspositie ambtenaren).	Gerealiseerd
	Besluitvorming over sturen ZZP-schap vanuit Wet Deregulering Arbeidsrelaties (DBA).	Gerealiseerd
	Besluitvorming over de nieuwe CAO.	Gerealiseerd
	Vorbereiding op wetsvoorstel Omgevingswet.	Gerealiseerd
	Creëren van arbeidsplaatsen voor medewerkers met minder kansen op de arbeidsmarkt. Sturing op afwijkingen AB-afspraken Participatiewet	Gerealiseerd
Duurzame inzetbaarheid medewerkers	Sturing op afwijkingen en opvallende zaken vanuit vitaliteit.	Gerealiseerd
Kennis en talent zodanig invullen en op elkaar afstemmen dat wordt voorzien in de behoefte van de organisatie en medewerker.	Sturing op afwijkingen en opvallende zaken vanuit opleidingen, kennis- en talentmanagement.	Gerealiseerd
Transitie WBP-4. Medewerkers worden vanwege hun kennis gewaardeerd door onze inwoners, functionele relaties en waterpartners, waarbij gevraagd wordt actief bij te dragen aan de samenwerking.	Rapportage over transitie WBP-4 met opvallende uitkomsten over de reguliere ontwikkeling van de organisatie en de kennis en vaardigheden alsmede het organisatie ontwikkel-programma transitie WBP-4. Inzet Strategische Personeelsplanning (SPP) om transitie vorm te geven.	gerealiseerd

Toelichting

Capaciteit en P-budget

In 2018 zijn ruim 50 vacatures vervuld binnen de financiële grenzen van het personeelsbudget. Bij alle processen is zorgvuldig gekeken naar capaciteitsbehoefte nu en komende jaren, de (nieuwe) taken en werkvoorraad en de mogelijkheden van prioritering en verbeteringen in werkwijze/procedures. Bij capaciteitsvragen en vertrek van medewerkers vindt besluitvorming over formatie plaats op niveau van de directie. Daarbij wordt tevens afgewogen wat per situatie het beste is: zelf uitvoeren, uitbesteden of samenwerken met anderen. Per 31-12-2018 bedroeg de formatie: 425 fte.

Personeels- en salarisadministratie (E-HRM)

Het waterschap verzorgt sinds 01-01-2018 de personeels- en salarisadministratie voor de 3 Brabantse waterschappen en verricht voor Aa en Maas ook de salarisbetalingen. Op deze wijze realiseren de 3 Brabantse waterschappen efficiencyvoordelen en zijn ze minder kwetsbaar in het uitvoeren van wet- en regelgeving (zoals bijvoorbeeld aanpassingen vanwege nieuwe CAO). In de loop van 2018 heeft Brabantse Delta besloten om ook voor de daadwerkelijke salarisbetalingen per 01-01-2020 aan te sluiten bij deze samenwerking. Het e-HRM systeem is verder ontwikkeld. Met name over de self-service module (makkelijk aanvragen van verlof, indienen declaraties etc.) zijn de medewerkers tevreden.

Ziekteverzuim

Het verzuim lag in de eerste 9 maanden van 2018 ongeveer op 4% waarbij de trend van het relatieve hoge aandeel langdurig verzuim, enigszins werd doorbroken. Ter voorkoming van langdurig verzuim zijn onder meer workshops gehouden voor medewerkers die zwaarbelastend werk doen en volgden leidinggevenden een korte cursus over signaleren en voorkomen van burn-out. Ook was er aandacht voor vitaliteit (sport, meer trappen lopen, gezond gewicht, balans werken-vrije tijd) en ruim 1/3 van alle medewerkers deed mee aan één/meerdere activiteiten op dit vlak. In de laatste maanden van 2018 steeg echter met name het langdurig verzuim. Het totale verzuimpercentage over 2018 is 4,7% en het aandeel langdurig verzuim daar is 3,3%. 50% van het langdurig verzuim is werk gerelateerd. In 2019 zullen er extra inspanningen worden gepleegd om het langdurige verzuim structureel te verminderen. In overleg met Arbodienst, OR en managers worden daar maatregelen voor ontworpen.

Arbo en Veiligheid

In 2018 is er met name gewerkt aan diverse verbetertrajecten binnen de waterketen. Naast de verbetertrajecten zijn samen met de betrokken managers de verantwoordelijkheden op het gebied van veiligheid beschreven. Belangrijkste projecten waren:

- Veiligheid RWZI Tilburg / RI&E Tilburg
- Werkvergunningen
- LOTO (Lock out, Tag out: veilig stellen bij werkzaamheden)
- Besloten ruimten

Daarnaast is er aan de hand van het beleid biologische agentia (virussen, bacteriën) een update van alle vaccinaties geweest. Er is een verbetertraject BHV ingezet.

Het laatste gedeelte van 2018 stond in het teken van de legionella problematiek op RWZI Tilburg. Er zijn kortetermijnmaatregelen getroffen en de structurele verbeteracties lopen. De kosten voor de maatregelen voor het voorkomen van de legionella vallen nagenoeg geheel in 2019.

Binnen watersysteem is aan de hand van het VCA systeem het veilig werken geborgd.

In totaal zijn er in 2018, 23 (bijna) ongevallen, incidenten en gevaarlijke situaties gemeld (27 in 2017). In deze meldingen zijn de calamiteitsituaties niet meegenomen. Tijdens enkele calamiteiten hadden we echter ook te maken met (langer durende) gevaarlijke situaties. We zien nog steeds een grote meldingsbereidheid. Dat wijst op een groot veiligheidsbewustzijn van medewerker en managers. Dat is de basis om aan de hand van de meldingen verder te verbeteren en ongevallen zoveel mogelijk te voorkomen.

Ongevallen met verzuim	1	
Ongeval zonder verzuim	8	
Meldingen agressie	5	
Gevaarlijke situatie	9	
Meldingen Watersysteem	3	
Meldingen Waterketen	11	
Overig	6	(waarvan 5 meldingen externe agressie)
Externen in opdracht	3	

Opleidingen en kennis

In 2018 hebben 384 medewerkers van De Dommel cursussen gevolgd bij de Brabant Aquademie; een verdubbeling ten opzichte van 2017. Belangrijke onderwerpen die aan bod kwamen, zijn: omgevingswet, zuiveringstechnologie, bestuurlijke sensitiviteit, toegepaste hydrologie, omgevingsgericht werken en probleemoplossend werken. Het opleidingsbudget is volledig gebruikt en dat was in jaren niet het geval. Voor zowel het reguliere werk als voor innovaties en het inspelen op nieuwe vraagstukken is scholing en deskundigheidsbevordering essentieel. Met vakbekwame professionele medewerkers kunnen we de vraagstukken van vandaag en van morgen aan. We signaleren dat de behoefte aan praktijkgerichte scholing toeneemt waarbij het gaat om kennis, vaardigheden, samenwerking en interactie. In 2018 zijn we daarnaast gestart met een programma voor managementontwikkeling om leidinggevenden in staat te stellen effectiever hun rol te spelen. Daar gaan we in 2019 mee verder.

Beukenlaan 60
5651 CD Eindhoven
Tel. +31 (0) 40 264 96 10
www.crowe.nl

Wet- en regelgeving

De wet 'Deregulering Beoordeling Arbeidsrelaties' is weliswaar van kracht maar naleving ervan is vanwege allerlei onduidelijkheden uitgesteld. Het streven is nu dat de nieuwe DBA per 01-01-2021 ingaat. Wij blijven dit vanzelfsprekend goed volgen. Op 1 januari 2020 wordt de wet 'Normalisering Rechtspositie Ambtenaren' van kracht. Met de 2 andere waterschappen in Brabant werken we samen om zo efficiënt mogelijk alle gevolgen in beeld te krijgen. In goed overleg met de Ondernemingsraad is de organisatie bezig om de implementatie van de wet voor te bereiden.

Organisatieontwikkeling van de Dommel

Vanaf januari 2018 kent De Dommel een driehoofdige directie. De directie geeft op hoofdlijnen richting en faciliteert en ondersteunt zo dat het werk georganiseerd en uitgevoerd wordt. De rol van de managers is er eveneens op gericht dat medewerkers ruimte en richting krijgen alle werkzaamheden te verrichten die nodig zijn voor droge voeten, schoon water, veiligheid zoals in WBP4 en Leven-de-Dommel aangegeven.

In het afgelopen jaar is geëvalueerd hoe het bevalt dat managers integraal (resultaten, financiën, personeel) leidinggeven aan medewerkers. Medewerkers en managers waarderen deze integrale vorm van leiding geven omdat het duidelijkheid biedt. Wel waren er vragen op gebied van uniformiteit van HR-beleid / toepassen van regelingen; deze vragen zijn in 2^e helft 2018 opgepakt.

In 2018 is de structuur van werken met beleidsprogramma's aangepast. In het kader van slimmer en eenvoudiger organiseren zijn programma's vervangen door overkoepelende thema's: daarmee sluit De Dommel aan bij de werkwijze van andere waterschappen. Steeds meer is er behoefte aan snel kunnen inspelen op vragen vanuit het gebied, makkelijk kunnen bijsturen in plannen en tijdig resultaten boeken. Daarom is ervaring opgedaan met allerlei vormen van flexibel werken (agile, scrum, lean, kanban). Dit resulteert in makkelijker inspelen op gebiedsinitiatieven maar levert ook vraagstukken over capaciteit en prioritering op. De koers voor de komende jaren is met alle medewerkers besproken. De vertaling van koers naar het werk van alle dag vraagt nog extra aandacht. In 2019 wordt daarom vooral aandacht besteed aan hoe medewerkers in hun dagelijkse werk voldoende ondersteund worden.

3. Middelen (investerings en exploitatie)

Exploitatie Mens & Organisatie (bedragen * € 1.000)

Omschrijving		Rekening 2018	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijziging
Lasten	Rentelasten	3	7	7
	Afschrijvingen	0	8	8
	Personeelslasten	33.876	33.695	33.695
	Goederen en diensten	1.429	1.500	1.409
	Toevoeging aan voorziening	68	80	80
	Onvoorzien	0	516	516
Subtotaal Lasten		35.376	35.806	35.715
Baten	Baten ivm salarissen/soc. lst	1.102	995	995
	Opbrengsten van derden	28	42	42
	Bijdragen	227	76	76
	Geactiveerde lasten	3.256	3.160	3.160
Subtotaal Baten		4.613	4.273	4.273
Totaal		30.763	31.533	31.442

Toelichting

Overzicht p-budget

	Rekening 2018	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijziging
Salaris	30.292	30.807	30.807
Salaris gerelateerd	647	552	552
Flexibel inzetbaar	1.320	750	807
Verkoop verlofdagen	-267	-109	-109
Opbrengsten salaris gerelateerd	-1.327	-1.071	-1.071
Opbrengsten geactiveerde uren	-3.256	-3.160	-3.160
Subtotaal vrij inzetbaar flexibel	27.409	27.769	27.826
Opleidingskosten	824	744	744
Overige algemene personeelskosten	1.297	1.177	1.177
Subtotaal geormerkt	2.121	1.921	1.921
Totaal personeelsbudget	29.530	29.690	29.747

Het algemeen bestuur heeft het sturen op formatie losgelaten. Gestuurd wordt voortaan op het budget. Hierdoor kunnen er verschuivingen plaatsvinden binnen het totale personeelsbudget. Zo is er in 2018 onder andere een verschuiving geweest in de realisatie van kosten tussen vast en flexibel personeel.

Beukenlaan 60
5651 CD Eindhoven
Pagina 50 van 126
www.crowe-foederen.nl

3 UITGANGSPUNTEN, HOOFDLIJNEN EN VERPLICHTE PARAGRAFEN

3.1 Ontwikkelingen sinds vorig jaar

Het jaar 2018 stond in het teken van de verdere uitrol van de "Leven de Dommel"-plannen (wateroverlast) en de aanpak van de droogte (zomer 2018). Deze uitrol en aanpak wordt ingebed in de activiteiten om invulling te geven aan de doelen en resultaten uit WBP 4, de KaderRichtlijn Water, Natura 2000, Programmatische Aanpak Stikstof, BestuursAkkoord Water en het Deltaplan Hoge Zandgronden. In de uitwerking van de werkzaamheden en plannen zijn in diverse vormen van samenwerking met de omgeving, onder andere waterwerkplaatsen, diverse initiatieven ontplooid welke uiteindelijk zijn en worden vertaald in de uitvoeringsplannen. Daarnaast is 2018 het jaar waarin de Energiefabriek wordt geoperationaliseerd via het doorvoeren van verbeteringen /optimalisatieslagen.

3.2 Uitgangspunten en normen

In de financieringsparagraaf wordt ingegaan op de consequenties van het aantrekken van middelen ter financiering van onder andere de investeringen.

De omslagrente is in 2018 gehandhaafd op 2,80%. De afgelopen jaren hebben we tegen relatief lage tarieven leningen af kunnen sluiten en hebben we onze kapitaalbehoefte gedeeltelijk gefinancierd met goedkope kortlopende kasgeldleningen en met rekening courant krediet. Voor een nadere toelichting zie de financieringsparagraaf.

De gemiddelde inflatie over 2018 bedroeg circa 1,7%.

3.3 Incidentele lasten en baten

In 2018 zijn er enkele incidentele lasten en baten geweest. Deze posten zijn qua aard en omvang in de inleiding benoemd of in programma's nader toegelicht. De belangrijkste staan hieronder toegelicht:

- Binnen Watersysteem inrichtingsdoelen zijn geactiveerde uitgaven voor twee projecten, te weten Waterberging Valkenswaard-Zuid en Beekherstel Reusel de Mierden, naar de exploitatie overgeboekt voor een bedrag van € 1.473.000 respectievelijk € 442.000. In 2018 is besloten het project Waterberging Valkenswaard-Zuid niet te realiseren. Het project Beekherstel Reusel de Mierden is in 2012 afgesloten en in 2016 weer hervat maar met een nieuw projectresultaat. Hierdoor is een deel van de gemaakte kosten niet meer te activeren en derhalve ten laste van de exploitatie gebracht.
- In 2018 zijn de doorberekende kosten vanuit SNB hoger geweest dan begroot door extra aanlevering slib. De (gas)opbrengsten van de Energiefabriek zijn lager dan begroot door met name de storing van de Cambi. Op bestuurlijk niveau hebben de deelnemende Waterschappen ingestemd met een afwijkende methode van berekening i.v.m. hogere aanlevering van slib door o.a. Waterschap de Dommel. Naast de hierboven vermelde kosten zijn er bij onderhoud en beheer waterketen extra medewerkers aangenomen en ingehuurd. De inzet van extra mensen bij de Energiefabriek is noodzakelijk om achterstanden in te lopen en ervaring op te doen.
- De meerkosten i.v.m. de afwijkende afrekening SNB over 2017 bedragen € 263.000 en zijn verantwoord onder nagekomen lasten voorgaande jaren.
- SNB heeft de Cross-border-lease beëindigd. Hierdoor is de garantstelling van Waterschap De Dommel hierin vervallen en zijn risico's verlaagd. De extra kosten hiervoor waren € 149.000.

- Binnen onderhoud Waterketen is er sprake van extra onderhoudskosten met betrekking tot de Cambi in Tilburg, voorbezinktanks in Eindhoven en slibbuffers in Mierlo. De extra kosten in Tilburg waren ongeveer € 700.000. De extra kosten in Eindhoven en Mierlo waren ongeveer € 250.000 en € 175.000. In Tilburg is de Cambi storing opgelost en is er gedurende de periode noodvoorziening gehuurd met de bijbehorende extra brandstofkosten. In Eindhoven hebben de bitumen vloeren losgelaten. Hierdoor zijn tanks gereinigd en geïnspecteerd en vloeren hersteld. In Mierlo bleken na inspectie de slibbuffers in slechte toestand te verkeren en zijn deze hersteld.
- Binnen beheer Waterketen heeft in 2018 een calamiteit plaatsgevonden in Soerendonk en i.v.m. legionella. In totaliteit waren de extra kosten ongeveer € 175.000.
- In 2018 is er ter waarde van € 270.000 grond verkocht tegen een hogere verkoopprijs dan waartegen deze in het verleden is aangeschaft. Hiertegenover staan grondaankopen ter waarde van € 150.000 tegen een hogere aanschafwaarde dan de marktwaarde.

3.4 Kostentoerekening

Alle kosten en opbrengsten van De Dommel worden toegerekend naar de kostendragers Watersysteembeheer en Zuiveringsbeheer zoals in de beleidsbegroting is vermeld. Hierbij wordt de BBP structuur gevolgd die door de Unie van Waterschappen in samenwerking met de waterschappen is ontwikkeld.

In 2013 is door u een kostentoedelingsverordening vastgesteld. De uitgangspunten van deze kostentoedelingsverordening zijn meegenomen bij het bepalen van de tarieven en de tariefsontwikkeling. In 2018 is door u een nieuwe kostentoedelingsverordening vastgesteld, welke in gaat per 1-1-2019.

3.5 Bestemmingsreserves en voorzieningen

Bestemmingsreserves zijn afgezonderde delen van het eigen vermogen met een vooraf bepaalde bestemming. Waterschap de Dommel kent de volgende bestemmingsreserves:

Overige bestemmingsreserves	(x € 1.000)	31-12-2018	31-12-2017
Bestemmingsreserve GTD		311	341
Bestemmingsreserve Wateroverlast		111	1.000
Totaal		422	1.341

Bestemmingsreserve GTD

Onder deze bestemmingsreserve is verantwoord de financiële verrekening van de desintegratiekostenvergoeding als gevolg van de ontvlechting van de GTD per 31 december 1996 voor een totaalbedrag van € 1.335.000. Deze afkoopsom, ontvangen van de diverse waterschappen, is vastgesteld na extern onderzoek. Tot en met het jaar 2033 wordt rente bijgeschreven. Jaarlijks valt een deel van de afkoopsom vrij ten gunste van de exploitatie. Mutaties in 2018 conform de door u vastgestelde resultaatbestemming 2017 zijn:

- Rentetoevoeging + € 22.000
- Vrijval - € 51.000

Bestemmingsreserve Wateroverlast

Onder deze bestemmingsreserve is verantwoord de inschatting van de extra kosten in de exploitatie in verband met de wateroverlast in juni 2016.

Per 31-12-2017 bedroeg deze reserve € 1.000.000. Na de resultaatbestemming in 2018 resulteert op dit moment nog € 111.000.

Beukenlaan 60
5651 CD Eindhoven

Tel: 5234 0140 264 96 10

www.crowe-foederati

Vorzieningen

Waterschap de Dommel heeft de volgende voorzieningen getroffen:

Vorzieningen	(x € 1.000)	31-12-2018	31-12-2017
Vorzieningen voor arbeidsgerelateerde verplichtingen		1.104	1.126
Vorzieningen voor baggeren en saneren van waterlopen		0	0
Totaal		1.104	1.126

Vorzieningen zijn voornamelijk verplichtingen en risico's waarvan de omvang en/of tijdstip van nakoming niet exact te bepalen zijn, maar die wel redelijkerwijs zijn in te schatten.

Wachtgeldverplichtingen: € 0

In 2015 is een nieuwe wachtgeldverplichting aangegaan. Hiervoor is een voorziening gevormd zodat aan de toekomstige verplichtingen kan worden voldaan. De stand van de voorziening wordt jaarlijks bepaald op basis van actuele berekeningen.

Gedurende 2018 is er € 4.000 uitgekeerd ten laste van de voorziening waardoor de voorziening eind 2018 nihil is.

Pensioenen: € 1.104.000

Voor tweeëntwintig voormalige DB-leden bestaan al langer pensioenverplichtingen. In verband met nieuwe actuariële berekeningen is er € 68.000 toegevoegd aan de voorziening. In 2018 is er € 85.000 uitgekeerd ten laste van deze voorziening.

Baggeren en saneren van waterlopen

In 2018 is de voorziening opgeheven.

3.6 Waterschapsbelastingen

De waterschapsbelastingen zijn gelijktijdig met de beleidsbegroting 2018 vastgesteld. Ontwikkelingen in de belastingeenheden en de daaruit voortvloeiende afwijkingen in de belastingopbrengsten worden in Programma 5 "Dienstverlening" weergegeven.

Watersysteemheffing

Belasting voor het bestrijden van kosten verbonden aan de zorg voor het watersysteem. Binnen de watersysteemheffing wordt een onderscheid gemaakt in een viertal belastingcategorieën met elk een eigen aandeel in de op te brengen watersysteemheffing. Dit aandeel wordt aan de hand van de kostentoedelingspercentages bepaald:

- Ingezetenen
- Ongebouwd (niet zijnde natuur)
- Natuur
- Gebouwd

In 2018 is door u een nieuwe kostentoedelingsverordening vastgesteld, welke in gaat per 1-1-2019.

Zuiveringsheffing

Belasting voor het bestrijden van kosten voor het zuiveren van afvalwater dat direct of indirect afgevoerd wordt op een zuiveringstechnisch werk dat in beheer is bij het waterschap.

Verontreinigingsheffing

Belasting voor het bestrijden van kosten voor maatregelen tot het tegengaan en voorkomen van verontreiniging van het oppervlaktewater als gevolg van het direct lozen vanuit een woon/bedrijfsruimte op het oppervlaktewater.

3.7 Weerstandsvermogen

Deze paragraaf bevat:

- 1) Het beleid over de weerstandscapaciteit en de risico's.
- 2) Een inventarisatie van de weerstandscapaciteit, met een beschouwing over de stand aan het begin, de mutaties en de eindstand van het begrotingsjaar van de algemene reserves en de voorzieningen;
- 3) Een inventarisatie van de risico's.

Beleid over de weerstandscapaciteit en de risico's

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen: de weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover het waterschap beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken; alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

Een te laag weerstandsvermogen betekent dat bij elke financiële tegenvaller een (begrotings-) wijziging volgt in de vorm van tariefsverhoging of bezuinigingsmaatregel, waardoor programmadoelstellingen onder druk kunnen komen te staan.

De basis voor de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit is een actueel risicoprofiel van De Dommel. Per risico zijn de financieringsvormen bepaald en zijn de schadescenario's vastgesteld.

Met behulp van een op maat gemaakt statistisch model (Monte Carlo simulaties) zijn de risicoscenario's gemodelleerd, waarmee een uitspraak gedaan kan worden over de financiële gevolgen van de gedefinieerde risico's voor De Dommel. De impact van alle individuele risico's is bepaald, maar ook van alle risicoscenario's gezamenlijk. Met behulp van het model kan een uitspraak worden gedaan over de gemiddelde verwachte schade en ook van de verwachte schadelast in een extreem slecht schadejaar (bijvoorbeeld eens in de 25 jaar of eens in de 100 jaar).

Het weerstandsvermogen vormt een onderdeel van de taakreserves dat specifiek gereserveerd wordt voor dit doel. Het verhoudingsgetal voor verdeling over de taakreserve kwantiteit en kwaliteit wordt bepaald door de verhouding van exploitatielasten van enig begrotingsjaar van die taken.

Weerstandscapaciteit

Onze verzekeraar AON heeft op basis van een geactualiseerd risicoprofiel de minimale weerstandscapaciteit bepaald. Onze minimale weerstandscapaciteit is bepaald op € 5,7 mln. en is gebaseerd op het scenario overzicht dat AON heeft opgesteld. Daarbij kan met een zekerheid van 99 % worden gezegd dat de totale schade in een willekeurig jaar lager is dan € 5,7 mln.

De feitelijke weerstandscapaciteit, bestaande uit de taakreserves kwantiteit en kwaliteit alsmede de in de begroting opgenomen post voor onvoorzien, is aanmerkelijk hoger dan het berekende (minimum) bedrag. Voor de verdeling naar kwantiteit en kwaliteit van het berekende (minimum) bedrag verwijzen we u naar pagina 105 onder Algemene reserves.

Hierna wordt ingegaan op risico's waar geen specifieke voorziening voor is getroffen. Indien nodig zullen deze uit de weerstandscapaciteit moeten worden gedekt.

Risico's en risicoparagraaf

Gronden

Door de inwerkingtreding van het Groen Ontwikkelfonds Brabant (GOB) kan de waardedaling van in te richten gronden binnen de EHS vergoed worden.

In geval we de gronden na afronding van een project niet door kunnen leveren, is de restwaarde van de gronden 15% van de oorspronkelijke landbouwkundige waarde.

Aanbesteding

In het inkoop- en aanbestedingsbeleid is gekozen om te werken aan een bundeling van kennis door het opzetten van een inkoopteam. Dit team inkoop zal op afroep worden aangevuld met (aanbestedings-)juristen en de budgethouders/ projectleiders ter ondersteuning bij de aanbestedingstrajecten. Door deze kennisbundeling en de gestructureerde inzet van deze kennis verminderen de risico's met betrekking tot de aanbestedingen.

Omzetbelasting anti-afhaakovereenkomsten

In 2014 is duidelijkheid ontstaan over het, onder omstandigheden, toestaan van subsidies in het kader van anti-afhaakregeling. In het verleden is bij de toekenning van deze subsidie aan de ontvangende partij (belastingplichtige) aangegeven dat de subsidiebedragen in het kader van de omzetbelasting vallen onder de omzetbelastingplicht. Het desbetreffende bedrijf is geïnformeerd over de eventuele omzetbelastingplicht en de mogelijke consequenties met betrekking tot het afdragen van omzetbelasting. Mochten wij in de toekomst overgaan tot het verstrekken van dergelijke subsidies zullen deze onder dezelfde voorwaarden met betrekking tot de omzetbelastingplicht worden verstrekt.

Terugwinnen van grondstoffen

Terugwinnen van grondstoffen op de zuivering heeft (mogelijk) gevolgen voor de verduurzamingsstrategie van SNB ten aanzien van de slibeindverwerking. Terugwinnen van grondstoffen is een belangrijk onderdeel om te komen tot een verdere verduurzaming van de totale afvalwaterketen. In de keten zullen partijen meer afstemming moeten gaan zoeken om sub-optimalisaties in de keten te vermijden. SNB tracht met haar aandeelhouders te komen tot een visie over verduurzaming en de rol van SNB en de individuele aandeelhoudende waterschappen in dit proces.

Wijzigingen in wet- en regelgeving

De positie van SNB is mede afhankelijk van bestaande wet- en regelgeving, met name op het gebied van milieu, waarbij de vrijstelling belasting voor zuiverings-slib ter discussie staat. Wijzigingen daarin, alsmede de toepassing ervan, kunnen consequenties hebben voor de bedrijfsvoering. Een belangrijke wijziging is de wijziging in de Wet op de Vennootschapsbelasting, waardoor SNB per 1 januari 2016 vennootschapsbelastingplichtig is geworden. SNB heeft afspraken gemaakt met de Belastingdienst over de handelswijze inzake de vennootschapsbelasting. Deze afspraken worden periodiek geëvalueerd. Het verwerken van het slib voor derden valt onder de voorwaarden van de vennootschapsbelasting doch de afspraken met de belastingdienst beperken de financiële en administratieve lasten voor SNB.

Kostenverdeelsleutels SNB

Bij het opstellen van de jaarrekening 2017 SNB is bestuurlijk ingestemd met de verdeling van de kosten van slibverwerking tussen de aandeelhoudende waterschappen onder de voorwaarde dat er voor het jaar 2018 een nieuwe, gewijzigde kostenverdelingsmethodiek wordt overeengekomen.

In het bestuurlijk overleg van de portefeuillehouders Waterketen van de aandeelhoudende waterschappen op 28 februari 2019 is een voorlopige overeenstemming bereikt over een nieuwe methodiek van kostenverdeling en de bijbehorende wijze van compensatie tussen de waterschappen. Deze voorlopige overeenkomst vormt de basis voor de verrekening van de slibverwerkingskosten 2018 in de jaarrekening 2018, de compensatieregeling 2019 en de verdeling voor latere jaren. De voorlopige overeenkomst dient in de nieuwe algemeen besturen van de individuele waterschappen te worden bekrachtigd.

Tariefdifferentiatie wegen

Aan de orde is of onverharde wegdelen (als bermen en bermsloten) die dienstbaar zijn aan de verkeersfunctie van de weg, bij toepassing van de tariefdifferentiatie wegen al dan niet tot het begrip "verharde openbare weg" van artikel 122 van de Waterschapswet behoren. Medio december 2017 heeft het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden in hoger beroep bepaald dat dit niet het geval is en deze weggedeelten dus niet mogen worden meegenomen bij de oppervlaktebepaling van de weg waarop het verhoogde belastingtarief van toepassing is.

Tegen deze uitspraak is beroep in cassatie bij de Hoge Raad ingesteld, die op 9 november 2018 uitspraak heeft gedaan. De rechter in hoogste instantie is tot het oordeel gekomen dat er sprake is van een beperkte definitie van het begrip wegen. Bermen vallen niet onder de categorie verhard, maar onder "overige ongebouwd". De Dommel volgt de lijn van de uitspraak. De impact daarvan is beperkt (< € 50.000) en is niet gecorrigeerd in de Beleidsbegroting 2019.

3.8 Financiering

3.8.1 Algemeen

In de Wet financiering decentrale overheden (Wet FIDO), de Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (RUDDO), Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden (UFDO), Besluit lening voorwaarden decentrale overheden en Regeling schatkistbankieren decentrale overheden zijn de kaders gesteld voor een verantwoorde professionele inrichting en uitvoering van de treasuryfunctie van de decentrale overheden. Deze wetgeving en de daarin opgenomen bepalingen over kasgeldlimiet en renterisiconorm zijn het uitgangspunt in het treasurybeleid van Waterschap De Dommel.

3.8.2 Invloed van de economische en financiële crisis en de rente

De afgelopen jaren heeft de schulden crisis invloed gehad op de economische stemming. De Europese Centrale Bank (ECB) heeft besloten om vanaf maart 2015 extra geld te pompen in de Europese economie. Het steunprogramma van de ECB is in 2016 nog enigszins uitgebreid. In 2018 zijn de steunaankopen stapsgewijs verlaagd en per 1-1-2019 afgebouwd naar 0. Wel vindt nog herfinanciering plaats van aflopende leningen. De economische groei in Europa is teruggevallen van 2,5% over 2017 naar 1,9% over 2018.

Korte rente

De Euribor rente was op 1-1-2018 -0,33% en is gedurende 2018 stabiel gebleven met een rente van -0,31% op 31-12-2018.

Bij een huidige rente van -0,31 % zijn de verwachtingen voor de 3 maands Euribor:

over drie maanden - 0,30 %

over twaalf maanden - 0,15 %

Lange rente

De lange rente komt terug in de rente die wij op nieuwe leningen moeten betalen.

De rentestanden van lange financieringen zijn in 2018 in de eerste maanden licht gestegen.

De beweging bleef binnen een kleine bandbreedte. Vervolgens is de rente licht gedaald en vrij stabiel gebleven.

Bij een huidige rente van 0,80 % (10 jaar swap) zijn de verwachtingen:

over drie maanden 1,01 %

over twaalf maanden 1,20 %

De lange rente met grotere looptijden zijn op niveau van een jaar geleden. De lange rente met kortere looptijden zijn iets hoger dan een jaar geleden.

3.8.3 Financieringsstructuur

Binnen het waterschap is de financieringsstructuur van de kapitaalbehoefte vooralsnog ongewijzigd gelaten, door zoveel mogelijk met kort geld (rekening courant krediet en kasgeldleningen) te werken met inachtneming van de kasgeldlimiet van € 26,5 mln.

3.8.4 Schatkistbankieren en Wet Houdbaarheid Overheidsfinanciën

Het wetsvoorstel Schatkistbankieren is geïntegreerd in de werkwijze van Waterschap De Dommel. Schatkistbankieren houdt in dat alle gemeenten, provincies en waterschappen hun vermogens bij het Ministerie van Financiën onderbrengen, waarvoor ze een rentevergoeding ontvangen. In 2018 hebben we geen structureel overvloedige liquiditeiten gehad en is er derhalve geen geld bij het Ministerie van Financiën onder gebracht.

Ook over de Wet Houdbaarheid Overheidsfinanciën (Wet Hof) zijn afspraken gemaakt tussen de rijksoverheid en lagere overheden. De Wet Hof houdt in dat gemeenten, provincies en waterschappen in een jaar niet meer mogen uitgeven dan ze binnen krijgen met inachtneming van bepaalde grenzen en een afbouw van het bestaande tekort. In 2018 bleef Waterschap De Dommel binnen de kaders van de Wet Hof.

3.8.5 Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet (= het saldo van vlottende middelen en de vlottende schuld) is een percentage (ministeriële norm 23%) van het totaal van de jaarbegroting bij aanvang van het jaar. Dit betekent voor Waterschap De Dommel dat de kortgeld-schuld in 2018 maximaal € 26,5 mln. mag bedragen. Deze limiet is gericht op het beperken van het renterisico op de kortlopende financiering.

De regelgeving bepaalt dat de gemiddelde liquiditeitspositie van drie achtereenvolgende kwartalen de kasgeldlimiet niet mag overschrijden. De ruimte die de kasgeldlimiet biedt, benut het waterschap zo optimaal mogelijk, steeds in overleg met de Treasurycommissie. Dit houdt in dat de kredietfaciliteit bij de Nederlandse Waterschapsbank (rood staan) als financieringsmiddel blijft worden ingezet zolang dit rentevoordelen biedt.

Waterschap De Dommel bleef in 2018 binnen de kaders van de kasgeldlimiet.

Crowe

Beukenlaan 60

5651 CD Eindhoven

Tel. +31 (0) 40 264 96 10

Page 57 van 98

3.8.6 Renterisiconorm

De renterisiconorm (= het risico dat voort kan vloeien uit renteherziening en/of herfinanciering van lopende leningen), mag niet hoger zijn dan 30% van het begrotingstotaal (één momentopname per begrotingsjaar). Voor Waterschap De Dommel betekent dit dat de norm € 34,6 mln. bedraagt voor het jaar 2018. De achterliggende gedachte is dat door een spreiding in de rentetypische looptijden van de leningen, veranderingen in de rente vertraagt doorwerken in de rentelasten, en dus in het totaal van de exploitatielasten. Hierdoor is het waterschap minder gevoelig voor rentewijzigingen.

Onderstaand is voor 2018 de norm en de realisatie van het renterisico opgenomen.

Renterisiconorm	Bedrag
Norm	34,6 mln.
Realisatie	9,1 mln.

De realisatie betreft de opnieuw te financieren aflossingen.

3.8.7 Rekening-Courant

De rente die over het rekening courant krediet moet worden betaald is zeer laag. Deze bedraagt nu 0 procent. Alleen over de eerste € 500.000 roodstand wordt 0,25% rente betaald. Daarnaast hebben we in 2018 kasgeldleningen voor de zeer korte termijn afgesloten (rond twee weken). Voor kasgeldleningen verstrekt de bank zelfs een geringe vergoeding tot bijna 0,4%. Per saldo hebben we op korte financieringen € 53.000 rente ontvangen. De kredietfaciliteit bij de NWB (Nederlandse Waterschapsbank) bleef € 35 mln. Door het benutten van deze faciliteit in plaats van langlopende leningen af te sluiten is dus een voordeel gehaald.

3.8.8 Leningen

Het saldo langlopende leningen van Waterschap De Dommel is gedaald van € 273,4 mln. op 1-1-2018 naar € 264,3 mln. op 31-12-2018.

3.8.9 Renteresultaat

Het renteresultaat is het saldo tussen de aan externe partijen (bank) betaalde rente en de intern aan producten/projecten toegerekende rente en zou in de ideale situatie op "0" moeten uitkomen. Dit ideaal wordt in de praktijk echter niet bereikt vanwege:

- verschillen tussen externe rente en (interne) rekenrente;
- financiering met eigen vermogen (reserves);
- tijdsverschillen in geplande en gerealiseerde investeringsuitgaven;
- verschillen in begrote en gerealiseerde exploitatie- en investeringsuitgaven.

In 2018 is de rekenrente gehandhaafd op 2,80%.

Het renteresultaat bedroeg in 2018 € 992.000 voor toevoeging van rente aan de algemene reserve, na toevoeging van ongeveer € 1,1 mln bedraagt het renteresultaat ongeveer € 110.000 negatief. Dit negatieve resultaat wordt als volgt verklaard.

Er hebben minder investeringen plaatsgevonden, waardoor er minder rente is toegerekend aan deze investeringen. De werkelijke rentelasten bleken conform (bijgestelde) verwachting.

3.8.10 Liquiditeit

Tijdens het opstellen van de beleidsbegroting 2018 in september 2017 was de verwachting dat de langlopende leningen per 1-1-2018 € 273,4 mln. en per 31-12-2018 € 279,3 mln. zouden bedragen. In werkelijkheid waren de leningen op 1-1-2018 € 273,4 mln. en per 31-12-2018 € 264,3 mln. Het lagere lening bedrag per 31-12-2018 heeft vooral te maken met minder investeringen. In de begroting was uitgegaan van een bedrag van € 30 mln. (saldo van uitgaven min ontvangsten), terwijl de realisatie € 14 mln. bedraagt. Daarnaast is het saldo van de vooruit ontvangen subsidies gestegen naar € 10 mln.

Plannen inzake het risicobeheer

Het risicoprofiel van Waterschap De Dommel kan als laag worden geschetst. Krediet-, koers- en valutarisico's worden niet gelopen. Slechts forse mutaties in de renteniveaus voor lang geld zouden de voorliggende meerjarenraming in negatieve of positieve zin kunnen beïnvloeden.

Plannen inzake de waterschap financiering

Uit de liquiditeitsbegroting blijkt dat de financieringsbehoefte aanwezig zal blijven. Om adequaat in te kunnen spelen op de ontwikkeling op de kapitaalmarkt en de financieringsbehoefte van het waterschap, is een Treasurycommissie actief die de markt nauwgezet volgt en voorstellen in dit verband formuleert.

Plannen inzake het kasbeheer

Het eventueel aantrekken of het uitzetten van kort geld geschiedt naast de wettelijke kaders conform de voorschriften zoals zijn vastgelegd in het Treasurystatuut.

3.9 Verbonden partijen

In navolging van de implementatie van de Nota Verbonden partijen (medio 2012 een opiniërend AB) wordt u periodiek in een afzonderlijk bestuurlijk voorstel geïnformeerd over de ontwikkelingen van de verbonden partijen.

SNB

Rechtsvorm: Naamloze Vennootschap

Vestigingsplaats: Moerdijk

De deelname van De Dommel bij de oprichting van de NV SNB was gericht op het realiseren van het op duurzame wijze verwerken van slib waarbij de continuïteit van de slibverwerking een van de belangrijkste argumenten was. Deze continuïteit is geborgd en de nadruk is de laatste jaren meer en meer komen te liggen op het verlagen van de risico's en de kosten van de slibverwerking. Binnen de SNB is continu aandacht voor het verhogen van de efficiency c.q. verlagen van de kostprijs en voor het verder ontwikkelen van de duurzaamheid in het brede proces (ketengedachte) van de slibverwerking.

De waterschappen leggen steeds meer nadruk op de productie van energie en het zelf terugwinnen van grondstoffen. Hierdoor neemt het slibvolume in de toekomst af, waardoor toenemende overcapaciteit ontstaat in de verwerking. In het derde kwartaal zijn verschillende gesprekken gevoerd met waterschapspartijen om na te gaan wat de mogelijkheden in de markt zijn. In 2017 en 2018 zijn stappen gezet in de visievorming omtrent de rol en positie van de SNB in het sluiten van kringlopen en de positie van de waterschappen in relatie tot SNB (eigenaarschap versus slibverwerker).

Crowe

Beukenlaan 60
5651 CD Eindhoven

Tel: +31 (0) 40 264 96 10
Periode 2018-2020

www.crowe-foederer.nl

Waterschap Rivierenland is met ingang van 1 januari 2018, in goed overleg met de overige aandeelhouders, uitgetreden als aandeelhouder van SNB. 2018 was het jaar van de vroegtijdige beëindiging van de Switch Transactie.

In navolging van het jaar 2017 werd SNB ook in 2018 geconfronteerd met hogere aanleveringen door de aandeelhoudende waterschappen, veelal een gevolg van vertragingen bij de oplevering van de Energiefabrieken bij de waterschappen.

Als resultaat van de afspraken omtrent de aanpassing van de kostenverdeling in 2017 is in 2018 de methodiek van verdeling van de kosten tussen de aandeelhouders onderzocht. Er zijn voorstellen gedaan om deze methodiek met terugwerkende kracht tot en met 1 januari 2018 aan te passen.

Waterschap De Dommel is voor 26,456% aandeelhouder in N.V. Slibverwerking Noord-Brabant (SNB).

Het eigen vermogen van SNB bedroeg volgens de concept jaarstukken op 1-1-2018 € 58,6 mln. en op 31-12-2018 € 52,5 mln. en het vreemd vermogen bedroeg op 1-1-2018 € 4,8 en op 31-12-2018 € 4,3 mln.

Het financiële resultaat over het jaar 2018 bedroeg na belasting volgens de concept jaarstukken € 5,3 mln. negatief.

De definitieve jaarstukken over het jaar 2018 van de SNB waren bij het moment van opstellen van de jaarrekening van Waterschap De Dommel nog niet gereed.

Aquon (als opvolger van het Gemeenschappelijk Waterschapslaboratorium)

Rechtsvorm: Gemeenschappelijke regeling

Vestigingsplaats: Tiel

Waterschap De Dommel is een van de deelnemers in de gemeenschappelijke regeling van Aquon. Doelstelling van deze gemeenschappelijke regeling is het verzekerd zijn van een kwalitatieve goede dienstverlening op het gebied van laboratoria onderzoeken. Doelstelling is om naast de prestaties ten aanzien van de geleverde kwaliteit ook ten aanzien van de kostenontwikkeling op een meer dan voldoende niveau te presteren.

Aquon heeft vervolgstappen gezet naar een nieuwe structuur qua overleg (platform voor Eigenaren, Opdrachtgevers en gebruikers) en de bijbehorende informatiestromen.

De vooruitzichten zijn goed en alle deelnemende waterschappen hebben uitgesproken ook de komende jaren te blijven participeren in Aquon. Belangrijk aandachtspunt voor het komende jaar is de ontwikkeling van Aquon en de ontwikkeling van laboratoriumwerkzaamheden / -technieken in relatie tot het vraagstuk van de huisvesting.

Waterschap De Dommel is voor 8,41% aandeelhouder in Aquon.

Het eigen vermogen van Aquon bedroeg volgens de definitieve jaarstukken op 1-1-2018 € 293.592 en op 31-12-2018 € 0 en het vreemd vermogen bedroeg op 1-1-2018 16,3 mln. en op 31-12-2018 € 16,6 mln.

Het financiële resultaat over het jaar 2018 bedroeg volgens de definitieve jaarstukken € 293.592 negatief.

Waterschapsbank

Rechtsvorm: Naamloze Vennootschap
Vestigingsplaats: Den Haag

Waterschap De Dommel is een van de waterschappen welke aandelen heeft in de NWB. Deze aandelen zijn en blijven vooralsnog in eigen handen. Ten aanzien van het bezit van deze aandelen zijn geen wijzigingen in de visie te verwachten en zijn ook geen beleidsvoornemens om de verhouding te wijzigen.

Van de verschillende Europese kapitaaleisen vanuit de ECB voor de NWB heeft met name de eis ten aanzien van de "leverage ratio" effect op de bedrijfsvoering richting de aandeelhouders. Deze "leverage ratio" van 3% betekent dat het eigen vermogen minimaal 3% van het balanstotaal moet zijn. Vooralsnog hebben Banken tot 2018 de tijd om het eigen vermogen op orde te brengen. Hierdoor zal vooralsnog geen dividend worden uitgekeerd aan de aandeelhouders totdat voldaan wordt aan de vereiste norm voor leverage ratio van 3% of tot het moment dat de NWB wordt aangemerkt als een bijzondere bank (overheidsgerelateerde bank) waardoor de kapitaaleisen anders zullen zijn waardoor dividenduitkering eerder mogelijk wordt. Naast winstinhouding werkt de NWB aan het verbeteren van de kapitaalbasis door het uitgeven van hybride vermogenstitels. De bank heeft er vertrouwen in dat zij zal kunnen blijven voldoen aan alle kapitaaleisen.

Waterschap De Dommel bezit 533 aandelen A à € 115 en 360 aandelen B à € 460.

Het eigen vermogen van de Waterschapsbank bedroeg volgens de definitieve jaarstukken op 1-1-2018 € 1,6 miljard en op 31-12-2018 € 1,7 miljard en het vreemd vermogen bedroeg op 1-1-2018 € 85,2 miljard en op 31-12-2018 € 81,7 miljard.

Het financiële resultaat over het jaar 2018 bedroeg volgens de definitieve jaarstukken € 100 mln. positief.

Het Waterschapshuis (HWH)

Rechtsvorm: Gemeenschappelijke Regeling
Vestigingsplaats: Amersfoort

Het Waterschapshuis heeft als doel om door en voor het collectief van alle waterschappen en voor clusters van individuele waterschappen (middels vergaande samenwerkingsovereenkomsten) te komen tot de ontwikkeling van ICT-toepassingen en het vergroten van het bewustzijn met betrekking tot gegevensbescherming en informatieveiligheid (AVG en privacy). Deze samenwerking (schaalvergroting) is gericht op het realiseren van efficiencyvoordelen. Hierbij kan gedacht worden aan efficiencyvoordelen bij de ontwikkeling van ICT toepassingen evenals het realiseren van inkoopvoordelen (kwantumkorting, staffelkorting, licentiestaffels, etc.). De ontwikkeling van Het Waterschapshuis is een continu proces, waarbij middels het gebruik maken van het inlenen van personeel van de individuele waterschappen getracht wordt de verbinding met de (individuele) waterschappen te vergroten.

Waterschap De Dommel is voor 4,46% aandeelhouder in het Waterschapshuis.

Het eigen vermogen van HWH bedroeg volgens de definitieve jaarstukken op 1-1-2018 € 0 en op 31-12-2018 € 0 en het vreemd vermogen bedroeg op 1-1-2018 € 11,3 mln en op 31-12-2018 € 10,9 mln.

Het financiële resultaat over het jaar 2018 bedroeg volgens de definitieve jaarstukken € 0.

Brabants Historisch Informatie Centrum (BHIC)

Rechtsvorm: Gemeenschappelijke Regeling

Vestigingsplaats: 's-Hertogenbosch

Waterschap de Dommel neemt samen met het Rijk, waterschap Aa en Maas en diverse Brabantse gemeenten deel in het BHIC. Het BHIC is ontstaan uit een fusie van het Rijksarchief in Noord-Brabant, het Streekarchief Brabant Noordoost en het Streekarchief Langs Aa en Dommel. Het BHIC verzorgt de archieftaak van het waterschap. Vanaf 2018 is de voortschrijdende digitalisering en het effect op de (toekomstige) taak en positie van het BHIC en de deelnemers in de GR een bijzonder aandachtspunt.

Waterschap De Dommel is voor 3,71% aandeelhouder in BHIC.

Het eigen vermogen van BHIC bedroeg volgens de jaarstukken op 1-1-2018 € 514.210 en op 31-12-2018 € 518.384 en het vreemd vermogen bedroeg op 1-1-2018 € 5,8 mln. en op 31-12-2018 € 2,5 mln.

Het financiële resultaat over het jaar 2018 bedroeg volgens de definitieve jaarstukken € 22.529 positief.

3.10 Bedrijfsvoering

De bedrijfsvoering en de ontwikkeling van de organisatie vertaalt zich naar een verdere sturing op doelen en resultaten, waarbij sturing op financiën, bijvoorbeeld focus blijven richten op kostenbewustzijn, en samenwerken belangrijke speerpunten zijn gebleven. Om de sturing te verbeteren is in 2018 gestart met het vereenvoudigen van de inrichting van de organisatie naar de verschillende programma's (en clustering van processen).

In de samenwerking wordt naast de samenwerking met andere waterschappen ook meer en meer aandacht besteed aan het samenwerken met gemeenten en met maatschappelijke organisaties en Derden. In de samenwerking zien we naast de ontwikkeling in partners waarmee wordt samengewerkt ook een ontwikkeling in vormen van samenwerking op gang komen. Naast samenwerken met derden wordt ook meer gekeken naar mogelijkheden om de uitvoering door derden te faciliteren, bijvoorbeeld middels het verstrekken van geldelijke bijdragen (subsidies). Hiervoor zijn een algemene subsidieverordening en enkele aanvullende/ ondersteunende subsidieregelingen opgesteld.

Dit alles gericht op het verlagen van de maatschappelijke kosten van activiteiten of het verhogen van de resultaten bij gelijkblijvende kosten. In het kader van de zakelijkheid worden langzaam maar zeker ook meer concrete afspraken gemaakt over de wijze van verdelen van de voordelen uit de lagere maatschappelijke kosten, het zichtbaar zijn van het waterschap in de samenwerking en wordt meer aandacht besteed aan de duidelijkheid omtrent de rol van alle partijen en verwachtingen over en weer in de samenwerking. Naast de voordelen van samenwerking op het gebied van kosten en resultaten kan bij samenwerken gedacht worden aan het samen uitvoeren van projecten, het bij elkaar in de keuken kijken en soms ook het bij elkaar in de keuken meewerken. Het grenzeloos organiseren van de uitvoering van activiteiten biedt kansen om te komen tot nieuwe en verdergaande verbeteringen in doelmatigheid en doeltreffendheid.

Op basis van informatie uit de deelname aan diverse benchmarks wordt gekeken naar verbetermogelijkheden middels delen van kennis en ervaring. Ook het houden van interne audits en beleidsevaluaties draagt bij aan het vergroten van kennis en ervaringen om de bedrijfsvoering te verbeteren.

Er zijn op het gebied van doelmatig- en doeltreffendheid naast de deelname aan benchmarks en het uitvoeren van audits ook bestuurlijke activiteiten uitgevoerd. Deze activiteiten worden gedaan door of onder verantwoordelijkheid van de (onafhankelijke) Rekenkamercommissie. De Rekenkamercommissie rapporteert over de onderzoeksresultaten aan het algemeen bestuur.

Er worden ook onderzoeken uitgevoerd naar de rechtmatigheid van het handelen, namelijk de verbijzonderde interne controles. Deze controles richten zich weliswaar primair op de rechtmatigheid, maar in het kader van risicomangement worden zeker ook de raakvlakken met doelmatig- en doeltreffendheid verkend.

Gezien de economische ontwikkelingen in en de toename van of verbreding van de kijk op onze bestaande taken en werkvelden (bijvoorbeeld energietransitie, klimaatakkoord, etc.) dat bij het waterschap komt te liggen, moeten we de wijze waarop we onze taken invullen en doelen behalen blijvend slim(mer) organiseren. Dit om de stijging van de kosten te beperken.

3.11 Investeringsen

Voor de investeringen geldt dat er voor de sturing van de programma's een onderscheid wordt gemaakt tussen bruto uitgaven en bruto inkomsten waardoor per saldo de netto uitgaven voor waterschap De Dommel overblijven.

Samenvatting investeringen per programma* € 1.000	uitgaven	inkomsten	t.l.v. de Dommel
Programma integraal beleid, innovatie en strategie	196	0	196
Programma watersysteem	6.030	2.083	3.947
Programma watersysteem grondbank	5.338	2.395	2.944
Programma waterketen	6.122	-1.003	7.125
Programma bestuur	99	0	99
Programma dienstverlening	1.624	0	1.624
Programma mens en organisatie	0	0	0
Totale investeringen * € 1.000	19.409	3.474	15.934

3.12 EMU-saldo

Deelnemers aan de Economische en Monetaire Unie (EMU) hebben in het Verdrag van Maastricht afgesproken dat het overheidstekort van een lidstaat in principe niet meer mag bedragen dan 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP). In dit kader is afgesproken dat het EMU-saldo wordt opgenomen in de financiële cijfers. Voor Waterschap de Dommel betekent dit een indicatief toegestaan tekort van € 17,8 mln. in 2018.

Met een tekort in 2018 van € 1,4 mln. blijven we binnen de norm.

In de begroting wordt een negatief EMU-saldo van € 11,6 mln. genoemd.

Belangrijke componenten van het verschil tussen EMU-begroting en rekening zijn:

Min: lager EMU-exploitatiesaldo € 2,8 mln

Plus: lagere (netto) investeringen € 14,0 mln. (begroot € 29,9 mln. realisatie € 15,9 mln.).

Min: lagere afschrijvingen € 0,8 mln. Omdat projecten later in gebruik worden genomen, zijn de afschrijvingskosten in 2018 achter gebleven.

EMU-Saldo * € 1.000	2017	2018	2018	2018
	Realisatie	Begroot	Realisatie	Verschil
1. EMU-exploitatiesaldo	3.247	-1.284	-4.067	-2.784
2. Invloed investeringen (zie staat van vaste activa)				
-/- bruto-investeringsuitgaven	-27.939	-34.746	-19.409	15.337
+ investeringssubsidies	5.442	4.853	3.474	-1.379
+ verkoop materiële en immateriële vaste activa	0	0	19	19
+ afschrijvingen	19.647	19.455	18.649	-806
3. Invloed voorzieningen (zie staat reserves en voorzieningen)				
+ toevoegingen aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	501	580	68	-512
-/- onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. exploitatie				
-/- betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	-808	-384	-90	294
+ evt. externe vermeerderingen van voorzieningen				
4. Invloed reserves (zie staat van reserves en voorzieningen)				
-/- evt. betalingen rechtstreeks uit reserves		-51		51
+ evt. externe vermeerderingen van reserves				
5. Deelnemingen en aandelen				
-/- boekwinst				
+ boekverlies	0	0	0	0
EMU-Saldo Waterschap De Dommel	90	-11.576	-1.356	10.220
EMU-saldo Het Waterschapshuis (4,46 van -110.000)			-5	-5
EMU-saldo Aquon (8,41% van -47.183)			-4	-4
EMU-saldo BHIC (3,71% van ...)				0
EMU-saldo Coöperatie Boven Dommel i.o. (...% van ...)				0
EMU-Saldo verbonden partijen	0	0	-9	-9
EMU-Saldo inclusief verbonden partijen	90	-11.576	-1.365	10.212

...) Bedrag is nog niet bekend. Informatie hierover volgt nadat het AB van de betrokken onderneming de jaarstukken heeft behandeld. De hoogte is zodanig dat het niet of nauwelijks invloed heeft op het EMU saldo van Waterschap de Dommel.

Verschil (+ is positief en - is negatief)

Referentie waarde EMU saldo volgens wet Hof: -17.800

JAARREKENING 2018

1 EXPLOITATIEREKENING NAAR KOSTENDRAGERS

1.1 Exploitatierkening naar kostendrager Watersysteembeheer

Watersysteembeheer (bedragen x € 1.000)		Rekening	Begroting	Begroting	Rekening
		2018	2018	2018 na wiz.	2017
11000 Eigen plannen	11000	883	1.420	990	665
12000 Plannen van derden	12000	-11	160	160	100
21000 Beheersinstrumenten watersystemen	21000	157	196	196	326
22000 Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	22000	10.166	8.450	8.892	8.153
23000 Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	23000	396	240	301	339
24000 Beheer hoeveelheid water	24000	2.087	2.252	2.388	1.908
25000 Calamiteitenbestrijding watersystemen	25000	358	109	166	807
26000 Monitoring watersystemen	26000	551	480	480	653
27000 Inrichten en onderhoud waterkeringen	27000	10.860	10.816	10.816	11.105
42000 Vergunningen en keurontheffingen	42000	22	25	25	19
43000 Handhaving keur	43000	-31	0	0	1
52000 Handhaving WVO	52000	107	99	99	133
53000 Rioleringsplannen en subsidies lozingen	53000	688	688	688	704
54000 Aanpak diffuse emissies derden	54000	59	69	69	56
61000 Belastingheffing	61000	2.754	2.756	2.756	2.566
62000 Invordering	62000	131	99	99	99
02000 Kwaliteit	02000	-5	0	0	5
71000 Bestuur	71000	354	366	366	370
72000 Externe communicatie	72000	98	134	134	77
80000 Ondersteunende beheerproducten	80000	3.989	4.307	4.346	3.982
P-lasten en overig indirect		14.265	15.116	15.116	13.315
TOTAAL NETTOLASTEN BELEIDSPRODUCTEN		47.878	47.782	48.086	45.385
Onvoorzien		0	227	232	0
Gederfde baten a.g.v. kwijtscheldingen en oninbaarverklaringen		259	304	304	317
Dividenden en overige algemene baten		-387	-484	-484	-311
TOTAAL OVERIGE LASTEN/BATEN		-128	48	53	6

Watersysteembeheer (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijz.	Rekening 2017
Opbrengst ongebouwd	3.891	3.908	3.908	3.701
Opbrengst ongebouwd, natuur	71	70	70	67
Opbrengst gebouwd	25.512	25.306	25.306	23.723
Ingezetenenomslag	16.570	15.998	15.998	15.313
Vervolgingskosten watersysteembeheer	326	300	300	329
Opbrengst verontreinigingsheffing	376	173	173	381
TOTAAL BATEN BELASTINGHEFFING	46.747	45.756	45.756	43.514
RESULTAAT WATERSYSTEEMBEHEER VOOR BESTEMMING ("-" is nadeel)	-1.003	-2.074	-2.384	-1.877
Resultaatbestemming 2018 (conform besluit AB 18-04-2018)	289		289	318
NOG TE BESTEMMEN RESULTAAT WATERSYSTEEMBEHEER ("-"=nadeel)	-715	-2.074	-2.095	-1.559

De belangrijkste verschillen tussen realisatie 2018 en begroting na wijziging 2018 in de exploitatie naar kostendrager Watersysteembeheer worden hieronder verklaard.

V= Voordeel, N= Nadeel.

Beleidsproduct Omschrijving

Bedrag

22000 Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen (meer lasten) N € 1.274.000

- Binnen Watersysteem inrichtingsdoelen zijn geactiveerde uitgaven voor twee projecten, te weten Waterberging Valkenswaard-Zuid en Beekherstel Reusel de Mierden, naar de exploitatie overgeboekt voor een bedrag van € 1.473.000 respectievelijk € 442.000. In 2018 is besloten het project Waterberging Valkenswaard-Zuid niet te realiseren. Het project Beekherstel Reusel de Mierden is in 2012 afgesloten en in 2016 weer hervat maar met een nieuw projectresultaat. Hierdoor is een deel van de gemaakte kosten niet meer te activeren en derhalve ten laste van de exploitatie gebracht.
- Kapitaallasten € 190.000 lager dan begroot in verband met vertraging in de oplevering / goedkoper realiseren van projecten.
- Beheer eigendommen € 152.000 lager dan begroot. De voorziene inventarisatie naar de onderhoudstoestand van beplanting (raming € 100.000) is uitgesteld.
- Aan de bestrijding van plaagsoorten is € 190.000 minder uitgegeven dan begroot.

24000 Beheer hoeveelheid water (minder lasten) V € 301.000

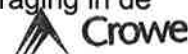
- Onderhoud peil regulerende kunstwerken is € 249.000 lager dan begroot omdat een aantal activiteiten vervallen/doorschoven zijn.

80000 Ondersteunende beheerproducten (minder lasten) V € 356.000

In totaal zijn de kosten op ondersteunende beheerproducten € 874.000 lager dan begroot. Hiervan heeft € 356.000 betrekking op Watersysteembeheer en de overige € 518.000 op Zuiveringsbeheer.

Verklaring belangrijkste verschillen:

- Informatiebeleid € 294.000 lager dan begroot.
- Beheer technische infrastructuur € 227.000 lager dan begroot.
- Kapitaallasten € 333.000 lager dan begroot in verband met vertraging in de oplevering / goedkoper realiseren van projecten.

Beukenlaan 60
5816 EA Eindhoven
Tel. +31 (0) 40 264 96 10
www.crowe-foederer.nl

HV

P-lasten en overig indirect (minder lasten)

V € 851.000

In totaal zijn de kosten op P-lasten en overig indirect € 134.000 lager dan begroot. Bij Watersysteembeheer zijn de lasten € 851.000 lager dan begroot en bij Zuiveringsbeheer zijn de lasten € 717.000 hoger dan begroot. De verschuiving tussen Watersysteembeheer en Zuiveringsbeheer heeft te maken met het feit dat de begroting van deze post wordt bepaald door per werkplanproduct de ureninzet na te gaan voor Watersysteembeheer en Zuiveringsbeheer. Voor de begroting 2018 worden de uren van eigen medewerkers bepaald op basis van de dan meest recente bekende gegevens uit het jaar 2016. De realisatie in 2018 wordt bepaald op basis van de uren in 2018. In 2018 is er meer ureninzet voor Zuiveringsbeheer geweest.

Verklaring belangrijkste verschillen:

- Verschuiving in de realisatie van salarissen en toelagen huidig personeel naar personeel van derden.
- Een hogere doorbelasting voor het uitleenen / detacheren van personeel en dienstverlening door personeel van Waterschap de Dommel aan derden. Een hogere bijdrage voor de inzet van eigen personeel en inhuur, waarvoor een bijdragen ontvangen is.
- Geactiveerde uren per saldo € 96.000 meer projectinzet dan begroot.

Onvoorzien (minder lasten)

V € 232.000

- In dit jaar is van hetgeen geraamd was geen gebruik gemaakt

Belastingopbrengsten Watersysteembeheer (meer opbrengsten)

V € 990.000

- De opbrengst voor gebouwd is € 206.000 hoger dan geraamd. Dit wordt veroorzaakt door een hogere werkelijke autonome groei dan verwacht bij de begroting.
- De opbrengst voor de Ingezetenenomslag is € 572.000 hoger dan geraamd. De belangrijkste oorzaak is een hogere nagekomen omzet over het jaar 2017 dan verwacht.
- De opbrengst voor de verontreinigingsheffing is € 203.000 hoger dan geraamd. De belangrijkste oorzaken zijn de verdubbeling van de eenheden bij een groot bedrijf en een hogere opbrengst dan verwacht vanuit project grondwaterlozingen.

Resultaatbestemming

De resultaatbestemming 2018 betreft het door het Algemeen Bestuur goedgekeurde bedrag aan budgetoverhevelingen van 2017 naar 2018. Door onvoorziene omstandigheden zijn deze zaken niet in 2017 maar in 2018 opgepakt. Het Algemeen Bestuur heeft de begroting gewijzigd.

1.2 Exploitatierkening naar kostendrager Zuiveringsbeheer

Zuiveringsbeheer (bedragen x € 1.000)		Rekening	Begroting	Begroting	Rekening
		2018	2018	2018 na wijz.	2017
11000 Eigen plannen	11000	1.078	1.121	1.121	1.467
12000 Plannen van derden	12000	256	324	324	280
23000 Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	23000	550	724	606	535
25000 Calamiteitenbestrijding watersystemen	25000	27	20	20	181
26000 Monitoring watersystemen	26000	1.621	1.810	1.810	1.541
31000 Getransporteerd afvalwater	31000	4.681	5.365	5.365	5.040
32000 Gezuiverd afvalwater	32000	20.915	19.075	19.075	19.547
33000 Verwerkt slib	33000	13.765	9.022	9.022	6.905
61000 Belastingheffing	61000	349	358	358	392
62000 Invordering	62000	113	57	57	30
02000 Kwaliteit (derden: Aa en Maas en Brabantse Delta)	02000	-1.976	-1.325	-1.325	-5.186
71000 Bestuur	71000	531	549	549	556
72000 Externe communicatie	72000	147	200	200	115
80000 Ondersteunende beheerproducten	80000	5.407	5.869	5.925	5.389
P-lasten en overig indirect		15.817	15.100	15.100	14.438
TOTAAL NETTOLASTEN BELEIDSPRODUCTEN		63.284	58.270	58.208	51.231
Onvoorzien		0	289	284	0
Gederfde baten a.g.v. kwijtscheldingen en oninbaarverklaringen		545	620	620	648
Dividenden en overige algemene baten		-605	-756	-756	-487
TOTAAL OVERIGE LASTEN/BATEN		-60	153	147	161
Zuiveringsheffing		59.731	57.666	57.666	57.304
Vervolgingskosten zuiveringsbeheer		106	70	70	105
TOTAAL BATEN BELASTINGHEFFING		59.837	57.736	57.736	57.409
RESULTAAT ZUIVERINGSBEHEER VOOR BESTEMMING (" is nadeel)		-3.386	-686	-619	6.017
Resultaatbestemming 2018 (conform besluit AB 18-04-2018)		11		11	220
NOG TE BESTEMMEN RESULTAAT ZUIVERINGSBEHEER ("="nadeel)		-3.375	-686	-608	6.237

Belangrijkste verschillen tussen realisatie 2018 en begroting na wijziging 2018 in de exploitatie naar kostendrager Zuiveringsbeheer:

Beleidsproduct	Omschrijving	Bedrag
31000	Getransporteerd afvalwater (minder lasten)	V € 684.000
•	Kapitaallasten € 457.000 lager dan begroot als gevolg van het later en/of goedkoper opleveren van projecten.	
•	Beheer transportstelsels € 154.000 lager dan begroot.	

32000 Gezuiverd afvalwater (meer lasten) N € 1.840.000

- Onderhoudskosten € 1.213.000 hoger dan begroot
Binnen onderhoud Waterketen is er sprake van extra onderhoudskosten met betrekking tot de Cambi in Tilburg, voorbezinktanks in Eindhoven en slibbuffers in Mierlo. De extra kosten in Tilburg waren ongeveer € 700.000. De extra kosten in Eindhoven en Mierlo waren ongeveer € 250.000 en € 175.000. In Tilburg is de Cambi storing opgelost en is er gedurende de periode noodvoorziening gehuurd met de bijbehorende extra brandstofkosten. In Eindhoven hebben de bitumen vloeren losgelaten. Hierdoor zijn tanks gereinigd en geïnspecteerd en vloeren hersteld. In Mierlo bleken na inspectie de slibbuffers in slechte toestand te verkeren en zijn deze hersteld.
- Kosten beheer zuiveringsinstallatie € 630.000 hoger dan begroot. Dit komt vooral door een hoger chemicaliënverbruik.
- Op de zuiveringen heeft een aantal calamiteiten plaatsgevonden (uitval Soerendonk en legionella Tilburg). In totaliteit waren de extra kosten ongeveer € 175.000.
- Kapitaallasten € 222.000 lager dan begroot als gevolg van het later en/of goedkoper opleveren van projecten.

33000 Verwerkt slib (minder lasten) N € 4.743.000

- De kosten voor onder andere transport en verwerking van slib door SNB zijn € 4,6 mln. hoger dan voorzien. Er moest meer slib verwerkt worden door SNB als gevolg van vertraging in het volledig werken van de energiefabriek.
- De kosten voor chemicaliën zijn € 757.000 lager dan geraamd
- Overige diensten door derden € 252.000 hoger dan begroot door extra inhuur van operators in verband met de optimalisatie van de energiefabriek.
- De opbrengsten van de energiefabriek zijn € 323.000 lager dan begroot door met name de storing van de Cambi.

02000 grensoverschrijdende afvalwaterverwerking (meer baten) V € 651.000

De bijdrage van Brabantse Delta voor het zuiveren van grensoverschrijdend afvalwater is hoger dan begroot door lozingen op RWZI in plaats van op de AWZI Engie. De bijdrage is € 811.000 hoger dan begroot.

80000 Ondersteunende beheerproducten (minder lasten) V € 518.000

In totaal zijn de kosten op ondersteunende beheerproducten € 874.000 lager dan begroot. Hiervan heeft € 356.000 betrekking op Watersysteembeheer en de overige € 518.000 op Zuiveringsbeheer.

Voor de verklaring van het verschil van € 874.000 wordt verwezen naar de toelichting bij Watersysteembeheer in de vorige paragraaf.

P-lasten en overig indirect (minder lasten) N € 717.000

In totaal zijn de kosten op P-lasten en overig indirect € 134.000 lager dan begroot. Bij Watersysteembeheer zijn de lasten € 851.000 lager dan begroot en bij Zuiveringsbeheer zijn de lasten € 717.000 hoger dan begroot.

Voor de verklaring van het verschil van € 134.000 wordt verwezen naar de toelichting bij Watersysteembeheer in de vorige paragraaf.

Onvoorzien (minder lasten)

- In dit jaar is van hetgeen geraamd was geen gebruik gemaakt

Burap 2018-3

Belastingopbrengsten Zuiveringsbeheer (meer opbrengsten)

V € 2.101.000

- De opbrengst zuiveringsheffing is € 2.065.000 hoger dan begroot

Zuiveringsheffing bedrijven: € 2.655.000 hogere opbrengsten dan begroot.

De belangrijkste oorzaken hiervoor zijn hogere vervuilingseenheden bij een viertal grote bedrijven en nagekomen omzet over het jaar 2017.

Zuiveringsheffing huishoudens: € 591.000 lagere opbrengsten dan de begroot.

De belangrijkste oorzaken hiervoor zijn enerzijds een negatieve correctie op de omzet over het jaar 2017 en anderzijds hogere vervuilingseenheden in 2018.

Resultaatbestemming

De resultaatbestemming 2018 betreft het door het Algemeen Bestuur goedgekeurde bedrag aan budgetoverhevelingen van 2017 naar 2018. Door onvoorziene omstandigheden zijn deze zaken niet in 2017 maar in 2018 opgepakt. Het Algemeen Bestuur heeft de begroting gewijzigd.

2 EXPLOITATIEREKENING NAAR PROGRAMMA'S

Voor een toelichting tussen de realisatie 2018 en de begroting 2018 na wijziging wordt verwezen naar het onderdeel 2 programma's binnen het jaarverslag. In onderdeel 3.4 van de jaarrekening wordt een toelichting gegeven op de rechtmatigheid binnen de programma's

Programma 1 IBIS (x € 1.000)	Rek.2018	BB2018	BB2018 na wijz.
Subtotaal lasten	4.056	4.566	4.136
Subtotaal baten	216	256	256
Netto lasten	3.839	4.309	3.879

Toelichting verschil BB2018 en BB2018 na wijziging:

Goederen en diensten

Bij het opstellen van de begroting 2018 zijn lasten voor actieplan Leven De Dommel ondergebracht bij programma IBIS. Bij de 1^e bestuursrapportage zijn deze lasten gedeeltelijk geherrubriceerd naar andere programma's.

Programma 2 Watersysteem (x € 1.000)	Rek.2018	BB2018	BB2018 na wijz.
Subtotaal lasten	25.817	24.018	24.577
Subtotaal baten	557	107	107
Netto lasten	25.260	23.911	24.470

Toelichting verschil BB2018 en BB2018 na wijziging:

Goederen en diensten

- Budgetoverheveling uit 2017 goederen en diensten (resultaatbestemming door u besloten op 18-4-2018).
- Bij het opstellen van de begroting 2018 zijn lasten voor actieplan Leven De Dommel ondergebracht bij programma IBIS. Bij de 1^e bestuursrapportage zijn deze lasten gedeeltelijk geherrubriceerd naar andere programma's.
- De administratieve verwerking voor de kosten baggerwerkzaamheden is gewijzigd. De dotatie aan de voorziening van € 500.000 is vervallen. In plaats hiervan is € 343.500 voor uitvoeren voorziene baggerwerkzaamheden en € 100.000 voor niet voorziene baggerwerkzaamheden begroot op goederen en diensten.
- Verhangen werplanproduct 11301 Actualiseren calamiteitendraaiboeken € 20.000 van programma Watersysteem naar Dienstverlening overig.

Personeelslasten

- Budgetoverheveling uit 2017 goederen en diensten (resultaatbestemming door u besloten op 18-4-2018).

Toevoeging aan voorziening

- Zie de toelichting bij goederen en diensten met betrekking tot de kosten baggerwerkzaamheden.

Programma 3 Waterketen (x € 1.000)	Rek.2018	BB2018	BB2018 na wijz.
Subtotaal lasten	40.562	35.178	35.178
Subtotaal baten	710	1.046	1.046
Netto lasten	39.852	34.131	34.131

Toelichting verschil BB2018 en BB2018 na wijziging:

Geen wijzigingen

Programma 4 Bestuur (x € 1.000)	Rek.2018	BB2018	BB2018 na wijz.
Subtotaal lasten	1.243	1.421	1.421
Subtotaal baten	0	0	0
Netto lasten	1.243	1.421	1.421

Toelichting verschil BB2018 en BB2018 na wijziging:

Geen wijzigingen

Programma 5 Dienstverlening belasting (x € 1.000)	Rek.2018	BB2018	BB2018 na wijz.
Lasten:			
Algemeen	3.348	3.271	3.271
Kwaliteit	2.006	1.689	1.689
Kwantiteit	0	0	0
Subtotaal lasten	5.355	4.960	4.960
Baten:			
Algemeen	0	0	0
Kwaliteit	3.748	2.926	2.926
Kwantiteit	5	0	0
Subtotaal baten	3.753	2.926	2.926
Netto lasten	1.602	2.034	2.034
Netto belastingopbrengsten:			
Algemeen	433	370	370
Kwaliteit	59.562	57.219	57.219
Kwantiteit	45.785	44.978	44.978
Netto belastingopbrengsten:	105.780	102.568	102.568

Toelichting verschil BB2018 en BB2018 na wijziging:

Geen wijzigingen.

Programma 5 Dienstverlening overig (x € 1.000)	Rek.2018	BB2018	BB2018 na wijz.
Subtotaal lasten	8.669	9.282	9.488
Subtotaal baten	1.059	1.295	1.295
Netto lasten	7.610	7.987	8.193

Toelichting verschil BB2018 en BB2018 na wijziging:

- Budgetoverheveling uit 2017 goederen en diensten (resultaatbestemming door u besloten op 18-4-2018).
- Bij het opstellen van de begroting 2018 zijn lasten voor actieplan Leven De Dommel ondergebracht bij programma IBIS. Bij de 1^e bestuursrapportage zijn deze lasten gedeeltelijk geherrubriceerd naar andere programma's.
- Verhangen werplanproduct 11301 Actualiseren calamiteitendraaiboeken € 20.000 van programma Watersysteem naar Dienstverlening overig.
- Verhangen werplanproduct 82014 Toetsing € 91.000 van programma Mens en Organisatie naar programma Dienstverlening overig.

Programma 6 Mens en organisatie (x € 1.000)	Rek.2018	BB2018	BB2018 na wijz.
Subtotaal lasten	35.376	35.806	35.715
Subtotaal baten	4.613	4.273	4.273
Netto lasten	30.763	31.533	31.442

Toelichting verschil BB2018 en BB2018 na wijziging:

Goederen en diensten

Verhangen werplanproduct 82014 Toetsing € 91.000 van programma Mens en Organisatie naar programma Dienstverlening overig.

Totaal alle programma's (x € 1.000)	Rek.2018	BB2018	BB2018 na wijz.
Subtotaal lasten	121.077	115.231	115.475
Subtotaal baten	10.908	9.904	9.904
Netto lasten	110.169	105.328	105.571
Bruto belastingopbrengsten	105.913	102.813	102.813
Oninbare belastingopbrengsten	-134	-245	-245
Netto belastingopbrengsten	105.780	102.568	102.568
Saldo baten en lasten	-4.389	-2.760	-3.003
Resultaatbestemming 2018 (AB 18-04-18)	300		300
Resultaat voor bestemming	-4.090	-2.760	-2.703

3 EXPLOITATIEREKENING NAAR KOSTEN EN OPBRENGSTSOORTEN

3.1. Exploitatierkening van baten en lasten

Bedragen (x € 1.000)	Jaarrekening 2018	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijz.	Jaarrekening 2017
Lasten:				
Rentelasten	8.651	8.983	8.983	8.666
Afschrijvingslasten	18.649	19.455	19.455	19.647
Personeelslasten	34.001	33.827	33.884	32.219
Goederen en diensten derden	59.445	50.694	52.556	54.811
Scenario actieplan / omgevingscan	0	1.176	0	0
Toevoeging aan voorzieningen	68	580	80	501
Onvoorzien	0	516	516	0
Nagekomen lasten voorg.jaren	263	0	0	0
Totale Lasten	121.077	115.231	115.475	115.844
Baten:				
Rentebaten/dividend	274	484	484	-36
Opbrengsten	6.644	5.504	5.504	15.821
Onttrekking voorzieningen	16	0	0	203
Geactiveerde lasten	3.974	3.916	3.916	4.040
Nagekomen baten voorg.jaren	0	0	0	0
Totale Baten	10.908	9.904	9.904	20.027
Subtotaal baten -/- lasten	110.169	105.328	105.571	95.817
Waterschapsbelastingen:				
Waterbeheersingsomslag	29.801	29.585	29.585	27.819
Ingezetenenomslag	16.371	15.789	15.789	15.107
Zuiverings- en verontreinigingsheffing	59.742	57.439	57.439	57.278
Oninbare belastingopbrengsten	-134	-245	-245	-247
Overige belastingopbrengsten	0	0	0	0
Totaal Waterschapsbelastingen	105.780	102.568	102.568	99.957
Saldo van Baten en Lasten	N 4.389	N 2.760	N 3.003	V 4.140
Resultaatbestemming	300	0	300	538
Saldo Baten en Lasten	N 4.090	N 2.760	N 2.703	V 4.678

De bedragen in de tabellen zijn afgerond op € 1.000 waardoor in de optellingen van alle tabellen afrondingsverschillen kunnen ontstaan.

De primitieve beleidsbegroting 2018 sloot met een negatief saldo van baten en lasten van € 2.760.000. Het verschil tussen de begroting na wijziging en het resultaat over 2018 bedraagt € 1.387.000 negatief.

De primitieve begrotingscijfers zijn € 57.000 naar beneden bijgesteld met een door u op 28-11-2018 goedgekeurde begrotingswijziging. Deze wijziging betreft:

- Zuiveringsbeheer € 0
- Watersysteembeheer € 57.000

Crowe

Beukenlaan 60

5657 CA Eindhoven

Tel. +31 (0) 40 264 96 10

www.crowe-foederen.nl

Deze mutatie heeft te maken met het opheffen van de voorziening baggeren. Hierdoor is de dotatie aan de voorziening baggeren vervallen en is rekening gehouden met de geplande baggerwerkzaamheden welke als nieuw begrotingsbedrag is opgenomen.

Daarnaast zijn de primitieve begrotingscijfers bijgesteld met een door u op 18-4-2018 goedgekeurde begrotingswijziging. Deze wijziging betreft de zogenaamde budgetoverhevelingen 2017/2018, conform de jaarrekening 2017.

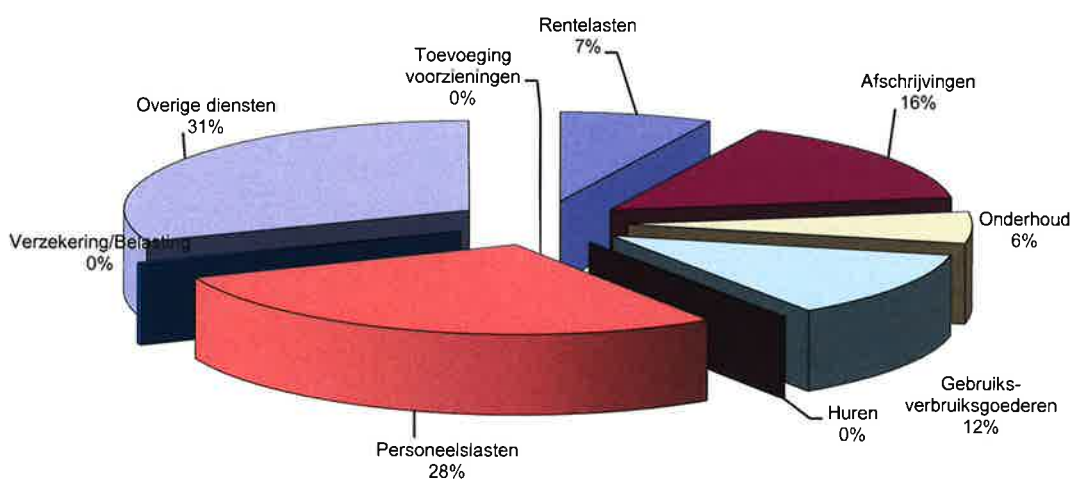
In totaliteit is er sprake van een overheveling van € 300.000 waarvan:

- Zuiveringsbeheer € 11.000
- Watersysteembeheer € 289.000

Deze budgetoverheveling betreft activiteiten die voor het verslagjaar 2017 waren begroot, maar niet of niet geheel in dat jaar konden worden uitgevoerd. De noodzaak tot uitvoering blijft bestaan en daarom zijn de niet uitgegeven gelden overgeheveld naar het jaar 2018 en toegevoegd aan het onderdeel goederen en diensten € 243.000 en personeelslasten € 57.000.

Daarnaast hebben er binnen dezelfde kostensoort verschuivingen plaatsgevonden tussen werkplanproducten in verband met Leven De Dommel.

Exploitatielasten 2018

3.2. Toelichting op exploitatierekening naar kostensoorten

In deze paragraaf is de toelichting opgenomen van de belangrijkste afwijkingen van de rekening 2018 ten opzichte van de beleidsbegroting 2018 na wijziging. Voorts worden relevante afwijkingen ten opzichte van de rekening 2017 nader verklaard. De wijzigingen in de primitieve begroting 2018 zijn hierboven in paragraaf 3.1 op hoofdlijnen toegelicht.

Kapitaallasten

Kapitaallasten (x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijz.	Rekening 2017
Rentelasten	8.651	8.983	8.983	8.666
Afschrijvingen	18.649	19.455	19.455	19.647
Totaal	27.300	28.439	28.439	28.313

Verschil rekening 2018 en begroting 2018 na wijziging:

De kapitaallasten zijn in 2018 € 1.139.000 lager dan begroot.

Rentelasten

Deze zijn € 332.000 lager dan begroot als gevolg van latere oplevering van investeringen dan verwacht.

Afschrijvingen

Deze zijn € 807.000 lager dan begroot als gevolg van latere oplevering van investeringen dan verwacht. Dit betreft met name de vertraging van oplevering Optimaliseren energiefabriek, vertraging van rioolgemalen Gerwen en Nederwetten, Esch, Leenderheide – Rielsedijk, vertraging van Demo oppervlaktebeluchting en Effluentbeluchting.

Verschil rekening 2018 en rekening 2017:

Rentelasten

Ten opzichte van 2017 zijn de rentelasten in 2018 € 15.000 lager. Geen bijzonderheden.

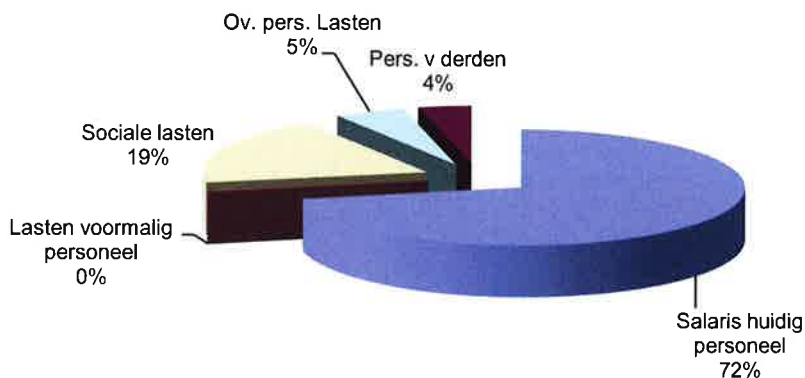
Afschrijvingen

De afschrijvingen zijn in 2018 met € 998.000 gedaald. Dit wordt mede veroorzaakt door een vervroegde éénmalige afschrijving van € 520.000 in 2017. Daarnaast zijn de uitgaven in verband met onderzoek en ontwikkeling in 2017 zo'n € 340.000 hoger dan in 2018 doordat in 2017 de laatste afschrijvingen hebben plaatsgevonden van onderzoeken.

Personeelslasten

Personeelslasten (x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijz.	Rekening 2017
Salarissen en toelagen huidig personeel	24.385	24.818	24.818	22.901
Sociale lasten	6.444	6.440	6.440	5.998
Overige personeelslasten	1.742	1.719	1.719	1.332
Personeel van derden	1.320	750	807	1.817
Subtotaal huidig personeel	33.891	33.727	33.784	32.049
Subtotaal voormalig personeel	110	100	100	170
Totaal	34.001	33.827	33.884	32.219

Personeelslasten 2018

Verschil rekening 2018 en begroting 2018 na wijziging:

De totale personeelslasten zijn € 117.000 hoger dan begroot. Hieronder worden de belangrijkste verschillen toegelicht.

Salarissen en toelagen huidig personeel

De salarissen en toelagen huidig personeel zijn € 433.000 lager dan begroot. Het bestuur heeft het sturen op formatie losgelaten. Gestuurd wordt voortaan op het budget. Hierdoor kunnen er verschuivingen plaatsvinden binnen de totale personeelskosten. Zo is er voor een deel een verschuiving in de realisatie geweest van salarissen en toelagen huidig personeel naar personeel van derden.

Daarnaast staan tegenover extra salarissen en toelagen huidig personeel ook extra opbrengsten in verband met subsidies en uitlening personeel. Deze zijn bij opbrengsten toegelicht. Per saldo, dus inclusief de opbrengsten, is de realisatie van het totale P-budget ruim € 200.000 minder dan begroot.

Personeel van derden

Personeel van derden is € 513.000 hoger dan begroot. Er is meer personeel ingehuurd onder andere in verband met de Energiefabriek. Verder is er een verschuiving in de realisatie geweest van salarissen en toelagen huidig personeel naar personeel van derden.

Tegenover de extra inhuur staan extra opbrengsten in verband met subsidies. Deze zijn bij opbrengsten toegelicht.

Verschil rekening 2018 en rekening 2017:

Ten opzichte van 2017 zijn de totale personeelslasten met € 1.782.000 toegenomen.

Salarissen en toelagen huidig personeel

Deze zijn in 2018 toegenomen met € 1.484.000.

De toename van de kosten bestaan voornamelijk uit een cao-verhoging van 3,75%, een eenmalige uitkering van € 500 en stijging salaris medewerkers die nog niet op het maximum van hun salarisschaal stonden. Daar stonden hogere opbrengsten tegenover zoals detachering medewerkers en meer gekapitaliseerde uren.

Sociale lasten

De sociale lasten zijn in 2018 met € 446.000 toegenomen. Dit wordt veroorzaakt door de pensioenpremie stijging in 2018 en als gevolg van de hogere salarissen, waardoor ook de sociale lasten stijgen.

Overige personeelslasten

Deze zijn in 2018 met € 410.000 gestegen ten opzichte van 2017. € 350.000 heeft te maken met een toename in de opleidingskosten. In 2018 is er extra aandacht geweest voor opleidingen en is er centraal extra geld aan besteed. Daarnaast zijn de kosten in verband met Arbo zo'n € 70.000 hoger geweest in 2018.

Personeel van derden

De salarissen van personeel van derden zijn in 2018 met € 497.000 afgenomen ten opzichte van 2017. In 2017 is er zo'n € 400.000 meer inhuur geweest van juristen om de schadeclaims in verband met het hoogwater in 2016 af te handelen. Het overige verschil heeft te maken met een lagere ziektevervangings in 2018.

Voormalig personeel

De kosten van voormalig personeel zijn in 2018 zo'n € 60.000 afgenomen ten opzichte van 2017. Dit komt vooral door een afname in de kosten van WW eigen risico.

Wet Normering Topinkomens (WNT) verantwoording 2018 Waterschap de Dommel

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op Waterschap De Dommel van toepassing zijnde regelgeving: Het algemene WNT-maximum.

Het bezoldigingsmaximum in 2018 voor Waterschap de Dommel is € 189.000. Het weergegeven toepasselijke WNT-maximum per persoon of functie is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte.

Bezoldiging topfunctionarissen

Leidinggevende topfunctionarissen

Bedragen x € 1	2018	2017
Naam topfunctionaris	A.G. Dekker	A.G. Dekker
Functie	secretaris directeur	secretaris directeur
Duur dienstverband	1/1 – 31/12	1/1 – 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	1,0	1,0
Gewezen topfunctionaris	nee	nee
(Fictieve) dienstbetrekking	ja	ja
Zo niet, langer dan 6 maanden binnen 18 maanden werkzaam?	n.v.t.	n.v.t.
Bezoldiging		
Beloning	€ 115.888	€ 110.953
Belastbare onkostenvergoedingen	€ 0	€ 7
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 18.156	€ 15.210
Totaal bezoldiging	€ 134.044	€ 126.169
Toepasselijk WNT-maximum	€ 189.000	€ 181.000
Motivering indien overschrijding:	n.v.t.	n.v.t.

In 2018 zijn er geen uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen geweest.

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen die in 2018 een bezoldiging boven het toepasselijke WNT-maximum hebben ontvangen, of waarvoor in eerdere jaren een vermelding op grond van de WOPT of de WNT heeft plaatsgevonden of had moeten plaatsvinden. Er zijn in 2018 geen ontslaguitkeringen aan overige functionarissen betaald die op grond van de WNT dienen te worden gerapporteerd.

Beukenlaan 60
5651 CD Eindhoven

Tel +31 (0) 40 264 96 10
Pagina 80 van 106
www.crowe-foeder.nl

Goederen en diensten

Goederen en diensten (x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijz.	Rekening 2017
Gebruiks- en verbruiksgoederen	11.384	9.733	9.753	9.322
Energie	3.240	3.794	3.794	3.127
Leasebetalingen en operational lease	120	101	101	337
Huren	128	18	18	86
Pachten en erfpachten	3	1	1	1
Verzekeringen	272	236	236	238
Belastingen	204	87	87	190
Onderhoud door derden	6.897	6.076	7.256	6.780
Overige diensten en bijdragen aan derden	37.197	30.648	31.310	34.730
Scenario actieplan / omgevingscan	0	1.176	0	0
Totaal	59.445	51.869	52.556	54.811

De totale goederen en diensten zijn € 6.889.000 hoger dan begroot na wijziging. Ten opzichte van 2017 zijn de goederen en diensten in 2018 met € 4.634.000 gestegen. Hieronder worden de onderdelen van de Goederen en diensten nader toegelicht.

Gebruiks- en verbruiksgoederen (x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijz.	Rekening 2017
Gebruiks- en verbruiksgoederen	11.384	9.733	9.753	9.322
Totaal	11.384	9.733	9.753	9.322

Verskil rekening 2018 en begroting 2018 na wijziging:

De kosten gebruiks- en verbruiksgoederen zijn € 1.631.000 hoger dan de begroting na wijziging, de belangrijkste oorzaken hiervoor zijn de kosten voor duurzame gebruiksgoederen deze zijn € 127.000 hoger, de kosten voor computerapparatuur en –programmatuur deze zijn € 158.000 lager en de onderhoudskosten deze zijn € 1.493.000 hoger dan de begroting na wijziging. Een nadere specificatie van de hogere onderhoudskosten is dat de onderhoudskosten waterketen € 1.404.000 hoger zijn dan de begroting na wijziging, dit wordt met name veroorzaakt door de hogere onderhoudskosten bij de RWZI Tilburg en de RWZI Eindhoven.

Verskil rekening 2018 en rekening 2017:

De kosten gebruiks- en verbruiksgoederen zijn met € 2.062.000 gestegen ten opzichte van het jaar 2017, de belangrijkste oorzaken hiervoor zijn de onderhoudskosten € 1.711.000 hoger (€ 1.230.000 bij waterketen, dit wordt met name veroorzaakt door extra onderhoud bij de RWZI Tilburg en de RWZI Eindhoven, € 432.000 bij facility dit door enkele grotere bouwkundige aanpassingen in 2018) de kosten chemicaliën zijn € 545.000 hoger, de oorzaak is een hogere dosering C-bron (€ 1 mln), daar staat een besparing op poly electroliet tegenover door uitval van de Cambi.

Energie (x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijz.	Rekening 2017
Elektriciteit	3.040	3.488	3.488	3.007
Gas	179	244	244	90
Water	21	62	62	31
Totaal	3.240	3.794	3.794	3.127

Verskil rekening 2018 en begroting 2018 na wijziging:

Elektriciteit

Ten opzichte van de begroting na wijziging zijn de elektriciteitskosten € 448.000 lager. Dit wordt mede veroorzaakt door teruggave energiebelasting en een daling van het energieverbruik.

Gas

Ten opzichte van de begroting na wijziging zijn de gaskosten € 65.000 lager. Dit heeft grotendeels te maken met de afrekening gas van het hoofdkantoor.

Verschil rekening 2018 en rekening 2017:

Elektriciteit

Geen bijzonderheden.

Gas

De kosten zijn in 2018 € 89.000 hoger dan in 2017. Dit heeft grotendeels te maken met de afloop van een te hoog opgenomen transitorische post voor eindafrekening 2015 en 2016 voor RWZI Boxtel en RWZI Tilburg.

Water

Geen bijzonderheden.

Leasebetalingen, huren en pachten (x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijz.	Rekening 2017
Leasebetalingen en operational lease	120	101	101	337
Huren	128	18	18	86
Pachten en erfpachten	3	1	1	1
Totaal	251	120	120	424

Verschil rekening 2018 en begroting 2018 na wijziging:

Ten opzichte van de begroting na wijziging zijn de totale kosten lease en huur met € 131.000 gestegen. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door een hogere huur van de tijdelijke auto's.

Verschil rekening 2018 en rekening 2017:

De lease en huurkosten zijn € 173.000 lager ten opzichte van het jaar 2017. Dit omdat in de loop van de jaren 2016 en 2017 auto's zijn aangeschaft waardoor de lease voor een deel is komen te vervallen.

Verzekeringen en belastingen (x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijz.	Rekening 2017
Verzekeringen	272	236	236	238
Belastingen	204	87	87	190
Totaal	476	323	323	428

Verschil rekening 2018 en begroting 2018 na wijziging:

Verzekeringen

De kosten verzekeringen zijn € 36.000 hoger dan de begroting na wijziging. De belangrijkste oorzaak is de hogere premie wettelijk aansprakelijkheidsverzekering. Deze is eind 2017 voor de duur van een jaar onderhands aanbesteed. Hierop is één inschrijving gekomen met een aanzienlijk hogere premie dan begroot.

Belastingen

Burap 2018-3

HV

De belastingen zijn € 117.000 hoger dan de begroting na wijziging. De belangrijkste oorzaak is de hogere motorrijtuigenbelasting. Deze kosten zijn begroot bij onderhoudskosten, maar realisatie is verantwoord onder belastingen.

Verschil rekening 2018 en rekening 2017:

Verzekeringen

De kosten verzekeringen zijn € 34.000 gestegen ten opzichte van 2017. De belangrijkste oorzaak is de hogere premie wettelijk aansprakelijkheidsverzekering. Deze is eind 2017 voor de duur van een jaar onderhands aanbesteed. Hierop is één inschrijving gekomen met een aanzienlijk hogere premie dan begroot.

Belastingen

De belastingen zijn € 14.000 gestegen ten opzichte van 2017. De belangrijkste oorzaak is de stijging van de motorrijtuigenbelasting. Dit door een stijging van het aantal aangekochte auto's en een daling van het aantal operational leasecontracten.

Onderhoud door derden (x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijz.	Rekening 2017
Watergangen	2.921	1.761	2.719	2.693
Zuiveringsinstallaties	313	468	468	468
Overige	3.663	3.847	4.069	3.620
Totaal	6.897	6.076	7.256	6.780

Verschil rekening 2018 en begroting 2018 na wijziging:

Watergangen

Aan het onderhoud van watergangen is € 202.000 meer besteed dan verwacht. De belangrijkste oorzaak is de extra werkzaamheden ten behoeve van droogte en calamiteiten.

Zuiveringsinstallaties

Aan het onderhoud van zuiveringsinstallaties is € 155.000 minder besteed dan verwacht. Er zijn minder verzoeken tot aanpassingen/verbeteringen van de zuiveringen binnengekomen vanuit beheer en onderhoud waterketen.

Overige

Aan het overige onderhoud is € 406.000 minder besteed dan verwacht. De belangrijkste oorzaken hiervoor zijn lagere kosten voor onderhoud waterkeringen en kunstwerken, lagere kosten voor onderhoud wegen, berm en sloten, hogere kosten software en lagere kosten overig onderhoud door derden door het uitstellen en annuleren van een aantal opdrachten.

Verschil rekening 2018 en rekening 2017:

Watergangen

Bij watergangen is er een toename in kosten van € 228.000. De belangrijkste oorzaak is een toename in de exotenbestrijding.

Zuiveringsinstallaties

Bij zuiveringsinstallaties is er een daling in de kosten van € 155.000. Er zijn minder verzoeken tot aanpassingen/verbeteringen van de zuiveringen binnengekomen vanuit beheer en onderhoud waterketen.

Overige

Geen bijzonderheden.

Overige diensten en bijdragen aan	Rekening	Begroting	Begroting	Rekening
-----------------------------------	----------	-----------	-----------	----------

Handwritten signature

derden (x € 1.000)	2018	2018	2018 na wijz.	2017
Perceptiekosten	3.164	3.024	3.024	2.917
Aquon	1.970	1.916	1.916	1.726
Slibkosten	7.414	3.175	3.175	6.983
Bijdragen aan bedrijven	319	88	88	265
Bijdragen aan het Rijk	9.976	9.900	9.900	10.217
Bijdragen aan openbare lichamen	849	771	771	756
Bijdragen aan overigen	63	55	55	156
Overige	13.440	12.064	12.726	11.709
Stelpost begroting overige lasten	0	-345	-345	0
Totaal	37.197	30.648	31.310	34.730

Verschil rekening 2018 en begroting 2018 na wijziging:

Perceptiekosten

De werkelijke kosten zijn € 140.000 hoger dan begroot. De belangrijkste oorzaak is de tariefswijziging voor het callcenter van Brabant Water.

Aquon

De werkelijke kosten zijn € 54.000 hoger dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door diverse extra onderzoeken en onderzoeken met betrekking tot calamiteiten.

Slibkosten

De kosten voor slibverwerking zijn € 4.239.000 hoger dan begroot. De belangrijkste oorzaak is het stilvallen van de Cambi gedurende een half jaar waardoor meer slib naar SNB is gebracht dan begroot.

Bijdragen aan bedrijven

De bijdragen aan bedrijven zijn € 231.000 hoger dan begroot. De belangrijkste oorzaak is een hogere post subsidies afhaakproblematiek. In 2018 is een overeenkomst met een groot bedrijf bestuurlijk vastgesteld en direct voor 2 jaar betaald. Bij de totstandkoming van de begroting is deze bijdrage uit de begroting gelaten omdat deze onzeker was. Een andere oorzaak is dat bij innovatie waterketen de bijdragen aan bedrijven begroot worden onder overige diensten door derden.

Bijdragen aan het rijk

Geen bijzonderheden.

Bijdragen aan openbare lichamen

De bijdragen aan openbare lichamen zijn € 78.000 hoger dan begroot. De belangrijkste oorzaak is dat bij innovatie waterketen de bijdragen aan openbare lichamen begroot worden onder overige diensten door derden.

Bijdragen aan overigen

Geen bijzonderheden.

Overige

Voor 2018 zijn de werkelijke uitgaven per saldo € 714.000 hoger dan de raming van de begroting na wijziging. Onderstaand de belangrijkste mee- en tegenvallers.

Overige diensten door derden

De realisatie is € 796.000 lager dan begroot. De belangrijkste oorzaak is een lagere realisatie van € 633.000 bij innovatie waterketen. Dit wordt veroorzaakt door het feit dat in de begroting de totale lasten van innovatie waterketen verwerkt zijn onder de rubriek Overige

diensten door derden". Bij de realisatie zijn de lasten in verschillende rubrieken van goederen en diensten verwerkt.

Hier staat tegenover dat de realisatie bij beheer waterketen € 615.000 hoger is dan begroot, deels veroorzaakt door de extra inhuur van operators voor de energiefabriek, kosten in verband met certificaten groen gas en kosten voor diverse calamiteiten.

De realisatie bij onderhoud waterketen is € 215.000 lager dan begroot door een verschuiving van kosten naar andere kostensoorten.

Advisering door derden

De realisatie is € 1.268.000 hoger dan begroot. Een belangrijke oorzaak is een hogere realisatie bij realisatie watersysteem van ca € 1.900.000 door de overboeking van projectkosten van waterberging Valkenswaard en Beekherstel Reusel de Mierden naar de exploitatie. Verder is de realisatie bij advies watersysteem € 204.000 lager dan begroot. Een aantal opdrachten zijn uitgesteld door een drukke planning. Bij informatievoorziening is de realisatie € 204.000 lager dan begroot, een aantal kleine exploitatieprojecten is niet doorgegaan.

Resultaat grondbank

De realisatie is € 154.000 hoger dan begroot. De belangrijkste oorzaak is dat er meer grond boven de marktwaarde is gekocht dan begroot.

Verschil rekening 2018 en rekening 2017:

Perceptiekosten

De perceptiekosten zijn € 247.000 hoger dan 2017. De belangrijkste oorzaak is de tariefswijziging voor het callcenter van Brabant Water.

Aquon

De kosten voor Aquon zijn € 244.000 hoger dan in 2017. Dit wordt veroorzaakt door diverse extra onderzoeken en onderzoeken met betrekking tot calamiteiten.

Slibkosten

Ten opzichte van 2017 zijn de slibkosten € 431.000 hoger. De belangrijkste oorzaak is het stilvallen van de Cambi in 2018 gedurende een half jaar waardoor meer slib naar SNB is gebracht.

Bijdragen aan bedrijven

De bijdragen aan bedrijven zijn € 54.000 hoger dan in 2017. De belangrijkste oorzaak is een hogere post subsidies afhaakproblematiek. In 2018 is een overeenkomst met een groot bedrijf bestuurlijk vastgesteld en direct voor 2 jaar betaald (2017 en 2018).

Bijdragen aan het rijk

De bijdragen aan het rijk zijn € 241.000 lager dan in 2017. Dit komt door een lagere bijdrage Dijkrekening 2018 HWBP.

Bijdragen aan openbare lichamen

De bijdragen aan openbare lichamen zijn € 93.000 hoger dan in 2017. Dit komt door een hogere bijdrage vanuit innovatie waterketen.

Overige

Bij overige is de stijging ten opzichte van 2017 € 1.731.000.

Onderstaand de belangrijkste mee- en tegenvallers:

Advisering door derden

Ten opzichte van 2017 zijn de kosten voor advisering door derden € 2.213.000 hoger. Een belangrijke oorzaak is een hogere realisatie bij realisatie watersysteem door de overboeking van projectkosten van waterberging Valkenswaard en Beekherstel Reusel de Mierden naar de exploitatie. Een andere oorzaak is een stijging van de kosten advisering door derden bij advies watersysteem.

Overige diensten door derden

Ten opzichte van 2017 zijn de kosten voor overige diensten door derden € 933.000 lager. Dit wordt veroorzaakt door lagere kosten bij monitoring waterbeleid en beheer waterketen.

Resultaat grondbank

Ten opzichte van 2017 zijn de kosten voor resultaat grondbank € 190.000 hoger. De belangrijkste oorzaak is dat er meer grond boven de marktwaarde is gekocht dan in 2017.

Toevoeging voorzieningen

Toevoeging aan voorzieningen (x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijz.	Rekening 2017
Voorziening wachtgeldverplichtingen	0	0	0	1
Voorziening pensioenen	68	80	80	0
Voorziening dubieuze debiteuren	0	0	0	0
Voorziening baggeren	0	500	0	500
Totaal	68	580	80	501

De toevoeging aan voorzieningen is € 12.000 lager dan begroot na wijziging. Ten opzichte van 2017 is de toevoeging aan voorzieningen in 2018 met € 433.000 gedaald. Hieronder wordt een en ander nader toegelicht.

Verschil rekening 2018 en begroting 2018 na wijziging:

Voorziening pensioenen

In 2018 is de voorziening pensioenen opnieuw actuair berekend wat tot een afname ten opzichte van de begroting leidde.

Verschil rekening 2018 en rekening 2017:

Voorziening pensioenen

In 2018 is de voorziening pensioenen opnieuw actuair berekend. In 2018 leidde dit tot een toevoeging, terwijl dit in 2017 een vrijval tot gevolg had.

Voorziening baggeren

In 2017 is een voorziening voor baggeren en saneren van waterlopen gevormd. De toevoeging van € 500.000 in 2017 verklaart het verschil ten opzichte van 2018. In 2018 is de voorziening stopgezet en is een en ander weer via de reguliere exploitatie of via investeringen gaan lopen. In een afzonderlijk bestuursvoorstel heeft de toelichting plaatsgevonden.

Onvoorzien

Onvoorzien (x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijz.	Rekening 2017
Onvoorzien	0	516	516	0
Totaal	0	516	516	0

Nagekomen lasten voorgaande jaren (x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijz.	Rekening 2017
Nagekomen lasten voorgaande jaren	263	0	0	0
Totaal	263	0	0	0

Verschil rekening 2018 en begroting 2018 na wijziging:

In 2018 is de afrekening van SNB over 2017 ontvangen. Op bestuurlijk niveau hebben de deelnemende Waterschappen ingestemd met een afwijkende methode van berekening in verband met hogere aanlevering van slib door onder andere Waterschap de Dommel. De meerkosten in verband met de afwijkende afrekening over 2017 zijn op deze post verantwoord.

Verschil rekening 2018 en rekening 2017:

In 2018 heeft de hiervoor genoemde gebeurtenis plaatsgevonden. In 2017 waren er geen nagekomen lasten.

3.3. Toelichting op exploitatierekening naar opbrengstsoorten

Baten

Baten (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijz.	Rekening 2017
Rente / Renteresultaat	274	484	484	-36
Dividend	0	0	0	0
Geactiveerde rentelasten	718	756	756	835
Geactiveerde uren	3.256	3.160	3.160	3.205
Baten i.v.m. personeel	1.102	995	995	842
Opbrengsten van derden	4.930	3.979	3.979	12.305
Bijdragen van Rijk	156	357	357	131
Bijdragen van Provincie	428	88	88	415
Bijdragen van openbare lichamen	55	0	0	78
Bijdragen van EU	0	35	35	3
Bijdragen van overigen	-29	50	50	2.047
Ottrekking aan voorzieningen	16	0	0	203
Nagekomen baten voorgaande jaren	0	0	0	0
Totaal	10.908	9.904	9.904	20.027

De baten zijn € 1.004.000 hoger dan begroot na wijziging. Ten opzichte van 2017 zijn de baten in 2018 € 9.119.000 lager. Hierna wordt een en ander nader toegelicht.

Verschil rekening 2018 en begroting 2018 na wijziging:

Rente / Renteresultaat en Geactiveerde rentelasten

De rente is per saldo € 248.000 lager dan begroot. Vooral als gevolg van minder toegerekende rente aan activa in verband met het later in gebruik nemen van projecten.

Geactiveerde uren

Ten opzichte van de begroting is er meer uren door eigen medewerkers aan projecten besteed voor een bedrag van € 96.000.

Baten in verband met personeel

Deze mutatie wordt veroorzaakt door een hogere doorbelasting voor het uitlenen/detacheren van personeel en dienstverlening door personeel van De Dommel aan derden (€ 149.000) en lagere uitkeringen AAW en ziektewet (€ 42.000) dan begroting na wijziging.

Opbrengst van derden

Het voordelige verschil tussen realisatie 2018 en begroting 2018 na wijziging bedraagt € 951.000. Onderstaand de belangrijkste afwijkingen.

- De bijdrage van Brabantse Delta voor het zuiveren van grensoverschrijdend afvalwater is hoger dan begroot door lozingen op RWZI in plaats van op de AWZI Engie. De bijdrage is € 811.000 hoger dan begroot.
- De opbrengsten van de energiefabriek zijn € 322.000 lager dan begroot in verband met vertraging in de oplevering van het project de Energiefabriek en de storing van de Cambi.
- In 2018 is er grond verkocht tegen een hogere verkoopprijs dan waartegen deze in het verleden is aangeschaft. Dit zorgde voor een hoger dan begrote opbrengst voor een bedrag van € 270.000.
- Het overige voordeel t.o.v. de begroting heeft te maken met diverse kleinere posten zoals onder andere meer pacht opbrengsten, verkoop werkmaterieel, doorbelasting kosten batterij wissel en datacommunicatie.

Bijdragen

Ten opzichte van de begroting zijn de opbrengsten € 82.000 hoger. € 150.000 van dit voordeel heeft te maken met inzet van eigen personeel en inhuur, waarvoor een bijdragen ontvangen is. Tijdens het opstellen van de begroting was slechts een deel van de bijdrage bekend. Verder zijn er enkele plussen en minnen ten opzichte van de begroting bij Impact, DHZ en SDE-subsidie.

Vershil rekening 2018 en rekening 2017:

Rente / Renteresultaat en Geactiveerde rentelasten

Ten opzichte van 2017 is het renteresultaat met € 194.000 gestegen. Dit heeft vooral te maken met het feit dat de toerekening van rente aan vaste activa nauwelijks gewijzigd is, terwijl de rentelasten zijn gedaald door een lager leningsaldo. In bijlage F berekening renteresultaat is een en ander gespecificeerd.

Baten in verband met personeel

Ten opzichte van 2017 is er een toename van de opbrengsten met € 260.000. Het uitlenen/detacheren van personeel en dienstverlening door personeel van De Dommel aan derden is gestegen. Dit heeft onder andere te maken met het feit dat per 1-1-2018 de personeels- en salarisadministratie voor de Brabantse waterschappen voor een groot deel door Waterschap de Dommel wordt verricht. Aan de andere waterschappen worden de personeelskosten doorbelast.

Opbrengsten van derden

De opbrengsten van derden zijn in 2018 met bijna € 7,4 mln gedaald ten opzichte van 2017. In 2017 werd eenmalig € 4,7 mln. als opbrengst verwerkt in verband met de beëindiging van de switchtransactie bij SNB.

De bijdrage van Brabantse Delta voor het zuiveren van grensoverschrijdend afvalwater was in 2018 € 3.083.000 lager dan in 2017 (€ 3.737.000 t.o.v. € 6.820.000). Een aantal grote meetbedrijven is de (voor)zuivering zelf op gaan pakken. Na tegenvallers in de oplevering en werking van de AWZI is het aantal ve's in 2018 gedaald.

In 2018 is er voor € 270.000 grond verkocht tegen een hogere verkoopprijs dan waartegen deze in het verleden is aangeschaft. In 2017 was dit bedrag zo'n € 260.000 lager.

Bijdragen

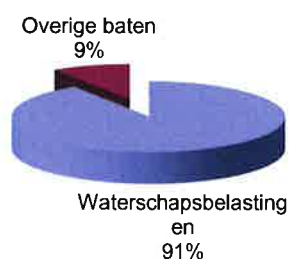
De bijdragen zijn met € 2.025.000 gedaald ten opzichte van 2017. Eind 2016 is met de aannemer een afspraak gemaakt om de Energiefabriek zelf te vervolmaken. Toen is de keuze gemaakt om de Energiefabriek in gebruik te nemen en de vervolmaking via een apart deelproject te laten verlopen. In 2017 is een bedrag van € 2 mln. als bijdrage verwerkt als dekking voor extra kosten in 2017.

Onttrekking aan voorzieningen

Van de daling in 2018 ten opzichte van 2017 van € 187.000 heeft € 201.000 te maken met de vrijval in verband met nieuwe actuariële pensioenberekeningen. In 2018 vond er een toevoeging aan de voorziening plaats.

Waterschapsbelastingen

Aandeel waterschapsbelastingen 2018 in totaal baten 2018

Belastingopbrengsten (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijz.	Rekening 2017
Watersysteemheffingen	46.171	45.373	45.373	42.926
Ongebouwd	3.891	3.908	3.908	3.701
Ongebouwd, natuur	71	70	70	67
Gebouwd	25.512	25.306	25.306	23.723
Ingezetenen	16.371	15.789	15.789	15.107
Vervolgingskosten	326	300	300	329
Zuiveringsheffing en verontreinigingsheffing	59.742	57.439	57.439	57.278
Zuiveringsheffing bedrijven	15.112	12.457	12.457	12.774
Zuiveringsheffing huishoudens	44.148	44.739	44.739	44.018
Verontreinigingsheffing	376	173	173	381
Vervolgingskosten	106	70	70	105
Oninbare belastingopbrengsten	-134	-245	-245	-247
Oninbare belastingopbrengsten	-134	-245	-245	-247
Overige belastingopbrengsten	0	0	0	0
Totaal	105.780	102.568	102.568	99.957

De belastingopbrengsten zijn € 3.212.000 hoger dan begroot na wijziging. Ten opzichte van 2017 zijn de belastingopbrengsten in 2018 met € 5.823.000 gestegen. Hierna wordt een en ander nader toegelicht.

Watersysteembeheer

De taak watersysteembeheer wordt gefinancierd uit de watersysteemheffingen die zoals hier bovenstaand over de belangencategorieën zijn verdeeld.

De rekening watersysteemheffing 2018 is inclusief een opbrengst van € 401.000 met betrekking tot het jaar 2017.

Verschil rekening 2018 en begroting na wijziging:

De opbrengst watersysteemheffing gebouwd is € 206.000 hoger dan de begroting na wijziging. Dit wordt veroorzaakt door een hogere werkelijke autonome groei dan verwacht bij de begroting na wijziging.

De opbrengst ingezetenen is € 582.000 hoger dan de begroting na wijziging, de belangrijkste oorzaak hiervoor is een hogere nagekomen omzet over het jaar 2017 dan verwacht.

Verschil rekening 2018 en rekening 2017:

De opbrengst ongebouwd is € 190.000 hoger dan 2017. Dit wordt veroorzaakt door een stijging van het tarief ongebouwd. De opbrengst gebouwd is € 1.789.000 hoger dan 2017. Dit wordt veroorzaakt door een stijging van het tarief gebouwd en door een stijging van de WOZ-waarde. De opbrengst ingezetene is € 1.264.000 hoger dan 2017. Dit wordt veroorzaakt door een stijging van het tarief ingezetene en door in 2018 nagekomen omzet over het jaar 2017.

Zuiveringsbeheer

De rekening zuiverings- en verontreinigingsheffing 2018 is inclusief een opbrengst van € 171.000 met betrekking tot het jaar 2017.

Verschil rekening 2018 en begroting 2018 na wijziging:

Zuiveringsheffing bedrijven

De zuiveringsheffing bedrijven is € 2.655.000 hoger dan de begroting na wijziging. De belangrijkste oorzaken hiervoor zijn hogere vervuilingseenheden bij een viertal grote bedrijven en een hogere nagekomen omzet over het jaar 2017 dan verwacht.

Zuiveringsheffing huishoudens

De zuiveringsheffing huishoudens is € 591.000 lager dan de begroting na wijziging. De belangrijkste oorzaak is een lagere nagekomen omzet over het jaar 2017 dan verwacht. Hier staan hogere werkelijke vervuilingseenheden 2018 tegenover.

Verontreinigingsheffing

De verontreinigingsheffing is € 203.000 hoger dan de begroting na wijziging. De belangrijkste oorzaken zijn de verdubbeling van de eenheden bij een groot bedrijf en een hogere opbrengst dan verwacht vanuit project grondwaterlozingen.

Opbrengst vervolgingskosten

De opbrengst vervolgingskosten is € 36.000 hoger dan de begroting na wijziging. Deze opbrengst is hoger doordat er meer aanmaningen en dwang- en hernieuwde bevelen zijn verzonden c.q. uitgebracht dan begroot.

Oninbare belastingopbrengsten

De oninbare belastingopbrengsten zijn € 111.000 lager dan de begroting na wijziging. Dit heeft te maken met een te hoge inschatting voor 2018 van de opschoning oude dossiers die in beheer waren bij het voormalig deurwaarderskantoor.

Verschil rekening 2018 en rekening 2017:

Zuiveringsheffing bedrijven

De zuiveringsheffing bedrijven is met € 2.338.000 gestegen ten opzichte van het jaar 2017. De belangrijkste oorzaken hiervoor zijn hogere vervuilingseenheden bij een viertal bedrijven en de opstart van project Bemus (doel: te komen tot beter beeld bedrijvenbestand).

3.4 Begrotingsrechtmatigheid

Rechtmatigheid en Programma's

Programma (* 1.000)	Rekening 2018	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijziging	Afwijkingen per programma vermeld in Burap 2 en totaal JEV lasten 2018
IBIS	4.056	4.566	4.136	
Watersysteem	25.817	24.018	24.577	+ 501
Waterketen	40.562	35.178	35.178	+5.332
Bestuur	1.243	1.421	1.421	
Dienstverlening: Belastingheffing en -invordering	3.348	3.271	3.271	
Dienstverlening: Kwaliteit	2.006	1.689	1.689	
Dienstverlening: Kwantiteit	0	0	0	
Dienstverlening: Overig	8.669	9.282	9.488	+ 407
Mens en Organisatie	35.376	35.806	35.715	+ 319
Waterschap De Dommel	121.077	115.231	115.475	121.391

Bij de rechtmatigheid wordt een onderscheid gemaakt in lasten en baten. De rechtmatigheid van het begrotingscriterium wordt specifiek getoetst op lasten en niet op baten. De vraag bij rechtmatigheid is derhalve of de lasten per programma binnen de begrote lasten zijn gebleven, onafhankelijk van het feit of een mogelijke kostenoverschrijding wordt gedekt door hogere baten.

Uit de recapitulatie van de programmakosten blijkt dat er ten opzichte van de begroting na wijziging sprake is van een overschrijding van de programmalaasten voor de programma's:

- Watersysteem € 1.240.000
- Waterketen € 5.384.000
- Dienstverlening: Belastingheffing en -invordering € 77.000
- Dienstverlening: Kwaliteit € 317.000

Tot op heden is de lijn gevolgd om bij het opstellen van de 1^e bestuursrapportage te komen met een begrotingswijziging en bij de 2^e bestuursrapportage het algemeen bestuur te informeren omtrent de ontwikkelingen van kosten en opbrengsten maar om dit niet te doen in de vorm van een begrotingswijziging.

In de 2^e bestuursrapportage is het algemene bestuur geïnformeerd over de ontwikkeling van de jaareindeverwachtingen waarbij de belangrijkste afwijkingen per programma zijn opgenomen. De stukken zijn aan het algemeen bestuur aangeboden en aan de hand van presentaties behandeld in de commissies van 14 november 2018.

In de commissie is een toelichting gegeven op meerkosten welke naar verwachting gaan optreden binnen de programma's Watersysteem, Waterketen, Dienstverlening en Mens & Organisatie.

HV

De gerealiseerde stijging van de kosten Watersysteem is hoger dan was voorzien bij de 2^e bestuursrapportage. In deze 2^e bestuursrapportage is wel een extra winstwaarschuwing afgegeven voor mogelijke financiële consequenties van het wel/niet doorgaan van de Waterberging Valkenswaard. In de periode na de bestuurlijke behandeling is het besluit over het niet doorgaan van deze waterberging geformaliseerd en zijn de reeds gemaakte (en geactiveerde) kosten ten laste van de exploitatie gebracht. Dit verklaart de extra overschrijding van de kosten watersysteem.

De gerealiseerde stijging van de kosten Waterketen is hoger dan was voorzien bij de jaareindeverwachting 2^e bestuursrapportage 2018. Waar in de 2^e bestuursrapportage werd gefocust op de hogere exploitatiekosten Energiefabriek / RWZI Tilburg was de extra overschrijding met name het gevolg van de hogere kosten van de slibverwerking door de vertraging in de oplevering van / problemen bij de werking van de Energiefabriek.

De gerealiseerde stijging van de kosten Dienstverlening: "Belastingheffing en –invordering" ad € 77.000 en "Kwaliteit" ad € 317.000 is het gevolg van hogere perceptiekosten ("Belastingheffing en –invordering"). De hogere kosten "Kwaliteit" zijn het gevolg van bijdragen aan twee bedrijven in het kader van anti-afhaaksubsidie en hogere bijdragen aan Aa en Maas en Brabantse Delta voor het zuiveren van grensoverschrijdend afvalwater.

De verwachte kosten voor de programma's "IBIS", "Bestuur", "Dienstverlening: Overig" en "Mens en Organisatie" zijn niet gerealiseerd.

Kredieten:

Ten aanzien van de kredieten voor de lopende en in 2018 afgesloten investeringsprojecten geldt dat er voor een aantal (deel)projecten sprake is van een beperkte overschrijding (< € 10.000) van het beschikbaar gestelde krediet. Er is sprake van 1 kredietoverschrijding > € 10.000. Dit betreft een vervangingsinvestering. De overschrijding van deze vervangingsinvestering wordt gedekt vanuit onderschrijdingen bij andere (vergelijkbare) vervangingsinvesteringen.

De projecten, de kredieten en de stand van de uitnutting van de kredieten is in de bijlage (staat H) nader toegelicht.

Een 4-tal projecten heeft een overschrijding van meer dan € 10.000 en meer dan 5%. Dit betreft oude reeds jaren geleden afgesloten deelprojecten. Omdat in het hoofdproject een nieuw deelproject wordt aangemaakt wordt er op hoofdprojectniveau een kredietoverschrijding gepresenteerd terwijl er voor het nieuwe /lopende deelproject geen sprake is van een overschrijding.

Voor projecten waarvan de kosten voorlopig zijn geactiveerd (interne uren en bouwrente) in afwachting van resultaat van de verkenning of er sprake is van een daadwerkelijk ontstaan van een project (activum), zal op basis van het resultaat van de verkenning besloten worden of er een krediet zal worden aangevraagd of dat de kosten in 2019 ten laste van de exploitatie worden gebracht.

Op basis van het begrotingscriterium is autorisatie van de hogere kosten door het algemeen bestuur noodzakelijk. In de aanbiedingsbrief wordt daarom expliciet aan het algemeen bestuur gevraagd om deze kostenoverschrijdingen te autoriseren.

4 BALANS EN TOELICHTING

ACTIVA (x € 1.000)	31-12- 2018	31-12- 2017
VASTE ACTIVA		
Immateriële vaste activa	24.285	25.641
Materiële vaste activa	295.319	296.698
Financiële vaste activa	14.949	16.485
Totaal vaste activa	334.553	338.823
VLOTTENDE ACTIVA		
Liquide middelen	9	11
Kortlopende vorderingen	3.594	2.038
Overlopende activa	9.768	11.540
Totaal vlottende activa	13.371	13.590
Totaal activa	347.924	352.413

PASSIVA (x € 1.000)	31-12- 2018	31-12- 2017
VASTE PASSIVA		
<i>EIGEN VERMOGEN</i>		
Algemene reserves	38.584	33.288
Bestemmingsreserves voor tariefseglisatie	0	0
Overige bestemmingsreserves	422	1.341
Nog te bestemmen resultaat	-4.090	4.678
Totaal eigen vermogen	34.916	39.306
<i>VOORZIENINGEN</i>		
Voorzieningen	1.104	1.126
Totaal voorzieningen	1.104	1.126
<i>VASTE SCHULDEN</i>		
Vaste schulden	264.314	273.414
Totaal vaste schulden	264.314	273.414
Totaal vaste passiva	300.334	313.847
<i>VLOTTENDE PASSIVA</i>		
Netto vlottende schulden	28.537	26.471
Overlopende passiva	19.053	12.095
Totaal vlottende passiva	47.590	38.567
Totaal passiva	347.924	352.413

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

De jaarrekening is opgesteld overeenkomstig de verslaggevingsregels uit het Waterschapsbesluit en de daarbij behorende ministeriële regeling beleidsvoorbereiding en verantwoording waterschappen

Immateriële vaste activa

Dit betreft activa die niet stoffelijk zijn en evenmin onder de financiële vaste activa worden begrepen. De activa zijn gewaardeerd tegen verkrijging- of vervaardigingsprijs, verminderd met de hierop plaatsgevonden afschrijvingen.

Voor een deel van onze immateriële vaste activa wordt een afschrijvingstermijn gehanteerd van 5 jaar. Voor een belangrijk deel is dat niet het geval. Dat betreft veelal bijdragen aan gemeenten waarbij gemeenten uitvoering hebben gegeven aan de aanleg van watergangen en rioleringswerken. De door ons gehanteerde afschrijvingstermijnen van die bijdragen zijn gekoppeld aan de onderliggende activa.

Afschrijvingstermijnen	Ondergrens activeren	Jaren
Immateriële vaste activa:		
Rente van geldleningen (I10)	C	*1
Onderzoek en ontwikkeling (I20)	C	5
Software (I99) *2	B	5
Subsidies en bijdragen aan activa in eigendom derden (I30)	B	Afhankelijk van onderliggend activum *3)
Afkoopsommen (I40)	B	Wordt per investering voorgelegd

*1 Wanneer bij het afsluiten van een geldlening bemiddelingskosten boven de activeringsgrens in rekening worden gebracht, wordt de looptijd van de lening als afschrijvingsperiode gehanteerd.

*2) software/mobilfoonnet 5 jaar, tenzij de economische levensduur korter wordt geschat

*3) Met een maximum afschrijvingsperiode van 40 jaar.

Materiële vaste activa

Hieronder worden begrepen gronden, vervoermiddelen en werktuigen, overige bedrijfsmiddelen, kantoren, dienstwoningen en centrale werkplaatsen, waterkeringen, watergangen en kunstwerken, gemalen ten behoeve van het waterkwantiteitsbeheer, transportgemalen en -leidingen, zuiveringsinstallaties, slibverwerkingsinstallaties, wegen en overige. De activa zijn gewaardeerd tegen verkrijging- of vervaardigingsprijs, verminderd met de hierop plaatsgevonden afschrijvingen.

Afschrijvingstermijnen	Ondergrens activeren	Jaren
Materiële vaste activa:		
Gronden (M10)	B	30 / niet

Afschrijvingstermijnen	Ondergrens activeren	Jaren
Vervoermiddelen (M20)	C1	
Auto's		5
Trekkers		8
Kranen		8
Maai- en veegboten		8
Overig		5
Overige bedrijfsmiddelen (M30)	C	
Hardware (m.u.v. Pc's, tablets, laptops, telefoons) *4)		5
Inbraakbeveiliging		10
Storingsapparatuur en meetapparatuur		10
Overige bedrijfsmiddelen		5
Kantoren, woningen etc. (M40)	B	
Kantoren en dienstwoningen		40
Werkplaats		25
Open loods		10
Inrichting		10
Renovatie/restauratie		levensduurverlenging
Wegen (M50)	A	10
Waterkeringen (M55)	A	30
Watergangen en kunstwerken (M60)	C2	
Poldergemalen		25
Stuwen/vistrappen		25
Duikers/maaigangen		25
Watergangen		30
Wegen		10
Bruggen		20
Baggeren		*5
Transportgemalen en -leidingen (M70)	A	
Rioolgemalen (droog) bwk		40
Rioolgemalen (droog) mech		18
Rioolgemalen (nat) bouw		25
Rioolgemalen (nat) mech		10
Persleiding bouwkundig en transportleiding bouwkundig		40
Persleidingen en transportleidingen (mechanisch/elektrisch)		18
Zuiveringsinstallaties (M80)	A	
Bouwkundig		40
Mechanisch	18	
Slibverwerkingsinstallaties (M90)	A	
Bouwkundig		40
Mechanisch		18

*4) hardware (m.u.v. Pc's, tablets, laptops, telefoons) 5 jaar, tenzij de economische levensduur korter wordt geschat

*5) Bij investeringen in saneren van waterbodems en baggeren is de basis afschrijvingsperiode 7 jaar. Wanneer de verwachte opeenvolgende baggercyclus afwijkt van de genoemde 7 jaar, dan wordt deze opeenvolgende baggercyclus als afschrijvingsperiode gehanteerd met een maximum van 40 jaar.

Bij het investeringsvoorstel dient de afschrijvingstermijn te worden opgenomen en afwijkingen van de richtlijn moet worden toegelicht / onderbouwd.

Ondergrens activeren	
Categorie	Bedrag
A	€ 200.000
B	€ 100.000
C	€ 50.000
C1	€ 10.000
C2	€ 100.000
C3	€ 400.000

Op al onze activa wordt de systematiek van lineaire afschrijving gehanteerd.

In 2018 is de voorziening baggeren afgeschaft. Tegelijkertijd met de afschaffing hiervan, is de activeringsdrempel voor baggeren gewijzigd in € 400.000 en wordt de periode van afschrijving gerelateerd aan de verwachte opeenvolgende baggercyclus met een maximum van 40 jaar.

Grondbank

De grondbank is grond in het bezit van het waterschap die ingekocht, verkocht of geruild wordt. De in de grondbank opgenomen percelen betreffen gronden die niet aan een specifiek project kunnen worden toegerekend waaronder ruilgronden. De gronden zijn gewaardeerd tegen de historische kostprijs dan wel de actuele marktaandeel waarde wanneer deze lager is dan de oorspronkelijke verkrijgingsprijs.

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa zijn voor de nominale waarde op de balans opgenomen. Hier worden afzonderlijk opgenomen: deelnemingen en effecten, verstrekte vaste geldleningen en vorderingen.

Afschrijvingen

De afschrijvingskosten worden berekend vanaf het moment van daadwerkelijke in gebruik name van projecten.

Vlottende activa

De vlottende activa zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit de reserves en het nog te bestemmen resultaat. De reserves zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Voorzieningen

Voorzieningen worden opgenomen tegen nominale waarde op basis van de laatst bekende inzichten. Pensioenen en wachtgeld worden jaarlijks op basis van actuariële berekeningen bepaald.

Langlopende schulden

Hier zijn opgenomen de schulden met een oorspronkelijke looptijd van één jaar of langer. De schulden zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Kortlopende schulden

De schulden zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Resultaatbepaling

Ten aanzien van de resultaatbepaling zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- de jaarrekening is opgesteld volgens het stelsel van lasten en baten;
- lasten zijn toegerekend aan de periode waarin ze thuishoren;
- baten zijn opgenomen voor zover ze zijn gerealiseerd;
- verliezen worden als last genomen op het moment dat ze voorzienbaar zijn;
- onttrekkingen aan de egalisatiereserve vinden plaats overeenkomstig het begrote nadelig resultaat.

Toelichting op de balansposten

ACTIVA

VASTE ACTIVA

Immateriële en materiële vaste activa

Het verloop in de vaste activa is in de volgende tabel weergegeven

Verloop activa in exploitatie (x € 1.000)	Ultimo 2017	Verschuiv. 1-1 activa categorie	Investering	Subsidies	Afschrijving	Desinvest. Verkoop Ruil	Ultimo 2018
Immateriële vaste activa:							
<i>Uitgaven ivm afsluiten geldleningen</i>	598		0	0	149		448
<i>Uitgaven ivm onderzoek/ontwikkeling</i>	185		271	70	86		301
<i>Verstreekte subsidies/bijdr. bedrijven</i>	229		0	0	13		216
<i>Verstr. subsidies/bijdr. openb. lichamen</i>	22.800		429	0	1.128		22.101
<i>Verstr. subsidies/bijdr. Rijk</i>	0		0	0	0		0
<i>Verstreekte subsidies/bijdragen overige</i>	75		206	0	25		255
<i>Bef. afkoopsommen openb. Lichamen</i>	335		0	0	20		315
<i>Uitgaven verkiezingen</i>	534		0	0	427		107
<i>Overige immateriële vaste activa</i>	885		0	0	344		541
Totaal Immateriële vaste activa	25.641	0	906	70	2.192	0	24.285
Materiële vaste activa:							
<i>Gronden</i>	5.221		2.540	1.396	169		6.197
<i>Vervoermiddelen</i>	2.006		0	0	498	26	1.481
<i>Machines, apparaten en werktuigen</i>	1.321		468	0	376	0	1.414
<i>Overige duurzame bedrijfsmiddelen</i>	1.210		661	0	487		1.385
<i>Bedrijfsgebouwen</i>	7.570		759	0	750		7.580
<i>Woonruimten</i>	0		0	0	0		0
<i>Wegen</i>	0		0	0	0		0
<i>Waterkeringen</i>	4.991		-156	0	170		4.665
<i>Watergangen, kunstwerken en gemalen</i>	53.417		15.183	8.508	2.917		57.175
<i>Transportgemalen en -leidingen</i>	35.789		0	0	2.040		33.749
<i>Zuiveringsinstallaties</i>	121.476		2.946	162	7.178		117.082
<i>Slibverwerkingsinstallaties</i>	24.359		0	0	1.844		22.515
<i>Overige materiële vaste activa</i>	295		0	0	21		274
Subtotaal materiële vaste activa	257.656	0	22.402	10.066	16.450	26	253.516
<i>Gronden in de grondbank</i>	8.850		5.338			2.395	11.794
<i>Onderhanden werken</i>	30.191		-9.540	-9.359			30.010
Totaal Materiële vaste activa	296.698	0	18.200	707	16.450	2.421	295.319
Totaal	322.339	0	19.106	777	18.642	2.421	319.605

In 2018 is een vervoermiddel verkocht.

De belangrijkste investeringsuitgaven (groter dan ca € 0,5 mln.) in het verslagjaar betreffen:

- Optimaliseren energiefabriek
- Kom Esch-Ruiting
- Baggeren Vleut
- Beveiliging en Arbo bedrijfsgebouw RWZI Tilburg
- Aanpassen Moerasbos Hapert

Voor een nadere specificatie wordt verwezen naar bijlagen A "Staat van immateriële en materiële vaste activa" en B "Overzicht onderhanden deelprojecten" bij de jaarrekening. Een (tekstuele) toelichting is gegeven in deel I Programma's.

In bijlage A is per actief de bijdrage van derden verder gespecificeerd.

Conform BBVW-voorschriften treft u hieronder overige activa toelichtingen aan.

In 2018 hebben er, buiten het verkochte vervoermiddel, geen afwaarderingen plaatsgevonden wegens duurzame waardevermindering.

Bij de immateriële vaste activa zijn in 2018 investeringen in gebruik genomen in verband met verstrekte subsidies en bijdragen aan overheden. Dit betroffen investeringen in verband met afkoppelen verhard oppervlak en het bestrijden van grondwateroverlast. De gehanteerde afschrijvingsduur hiervan sluit aan met de afschrijvingsduur van de gemeente.

Daarnaast is bij de immateriële vaste activa in 2018 een investering onderzoek en ontwikkeling in gebruik genomen. Het betreft een onderzoek van de demo oppervlaktewaterbeluchting met opeenvolgend de investering daarin.

Voor een perceel grond in Sint-Michielsgestel van 4.125m² met een registratiewaarde van nihil is eeuwigdurend erfpacht uitgegeven aan een naastliggende landgoedeigenaar. Een viertal percelen langs de Heerebeekloop zijn in erfpacht uitgegeven aan Brabants Landschap tot 31-12-2059. De gronden zijn aangeschaft voor zo'n € 114.000 en omvatten in totaliteit bijna 27.000m².

Een zevental percelen in Bergeijk, natuurzone Pielis, zijn in erfpacht uitgegeven aan Stichting Uitvoering Landschapsbeheer Pielis. Deze overeenkomst eindigt op 31-12-2042, waarbij mogelijk continuering plaatsvindt. De gronden zijn aangeschaft voor € 14.088 en omvatten in totaliteit 36.238m².

Financiële vaste activa

Financiële vaste activa	(x € 1.000)	31-12-2018	31-12-2017
<i>Kapitaalverstrekkingen aan:</i>			
- bedrijven		14.817	16.333
- overige		102	102
<i>Leningen aan:</i>			
- overige		30	50
Totaal		14.949	16.485

Het verloop van deze post is als volgt:

Boekwaarde per 31 december 2017	16.485
<u>Bij:</u> agio SNB	0

	16.485
 <u>Af:</u> agio SNB	1.516
funding wagenpark	21

Totaal verminderingen in het boekjaar	-1.536

Boekwaarde per 31 december 2018	14.949

Voor een nadere specificatie wordt verwezen naar bijlage C "Staat van financiële vaste activa" van de jaarrekening.

Met Wagenplan BV, de leverancier van onze leaseauto's is een overeenkomst gesloten met betrekking tot de voorfinanciering (funding) van ons wagenpark. Door ons waterschap worden de leaseauto's voorgefinancierd onder garantie van de moedermaatschappij van Wagenplan BV, Centraal Beheer Achmea. Hierdoor ontstaat een financieel voordeel omdat het aantrekken van middelen voor ons waterschap voordeliger is dan voor de leasemaatschappij. De hoogte van de funding bedraagt per 31-12-2018 € 30.000.

VLOTTENDE ACTIVA

Liquide middelen

Liquide middelen	(x € 1.000)	31-12-2018	31-12-2017
Kas		1	1
Bankrekeningen		8	10
Girorekeningen		0	0
Totaal		9	11

Net als in 2017 staat er een klein saldo op een bankrekening. Dit naast het rood staan op de lopende bankrekening welke enkele bladzijden verder staat toegelicht bij vlottende schulden. Er zijn geen positieve rekeningcourant-verhoudingen met 's Rijksschatkist of andere openbare lichamen.

Kortlopende vorderingen

Kortlopende vorderingen	(x € 1.000)	31-12-2018	31-12-2017
Vorderingen op belastingdebiteuren		1.896	1.413
Overige vorderingen		1.698	625
Totaal		3.594	2.038

Kortlopende vorderingen (per 31-12 direct opeisbaar):

Deze post betreft voor een bedrag van € 1.993.000 vorderingen door eigen aanslagen op debiteuren waterschapsbelastingen. Op deze vorderingen is de voorziening voor dubieuze belastingdebiteuren ten bedrage van € 97.000 in mindering gebracht. Deze voorziening wordt voldoende geacht om de per 31 december 2018 uitstaande dubieuze belastingvorderingen te dekken.

Naast de belastingdebiteuren is een bedrag van € 1.698.000 te vorderen van overige debiteuren (o.a. doorbelasting aan waterschappen, diverse gemeenten en het Rijk). Het financiële risico op deze post wordt als minimaal ingeschat. De stijging ten opzichte van 2017 heeft vooral te maken met doorbelasting van de uitvoering van een project ad € 666.000 aan een gemeente.

Schatkistbankieren is geïntegreerd in de werkwijze van Waterschap de Dommel en houdt in dat alle gemeenten, provincies en waterschappen middelen die zij tijdelijk niet voor hun publieke taak nodig hebben bij het Ministerie van Financiën onderbrengen. Hierover wordt rente verrekend. De drempel in 2018 voor Waterschap de Dommel bedroeg € 864.000. In 2018 hebben we geen structureel "overtollige" liquiditeiten gehad en is er derhalve geen geld bij het Ministerie van Financiën onder gebracht.

Tabel schatkistbankieren (x € 1.000)	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Kwartaalcijfer op dagbasis buiten schatkist Rijk aangehouden middelen	27	12	16	179
Ruimte onder het drempelbedrag	837	853	848	685
Overschrijding van het drempelbedrag	0	0	0	0

Beukenlaan 60

5651 CD Eindhoven

Tel. +31 (0) 40 264 96 10

www.crowe-foeder.nl

Overlopende activa

Overlopende activa	(x € 1.000)	31-12-2018	31-12-2017
Nog te ontvangen voorschotbedragen van EU, Rijk of provincies		27	3.475
Nog te ontvangen Brabant Water		6.053	6.187
Overige nog te ontv.bedragen en vooruitbetaalde bedragen		3.688	1.878
Totaal		9.768	11.540

De belangrijkste posten uit overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen zijn (jaar):

	2018	2017
• Vooruitbetaalde bedragen	1.425	503
• Nog te ontvangen belastingopbrengsten	1.252	623
• Te vorderen BTW	411	112
• Vordering op certificaten i.v.m. opwekking groen gas	192	326
• Overige vorderingen en vooruitbetaalde bedragen	408	314

Ten opzichte van 2017 is de post overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen met € 1.810.000 gestegen.

De vooruitbetaalde bedragen zijn met € 922.000 toegenomen. Hiervan heeft € 586.000 te maken met Aquon. O.a. het voorschot over het eerste kwartaal is eind 2018 overgemaakt, terwijl in 2017 geen vooruitbetaling had plaatsgevonden. Daarnaast is in 2014 en 2015 een bedrag als bijdrage aan Rijkswaterstaat betaald ten behoeve van project Spuisluis Tilburg. Door een gewijzigde uitvoering is de bijdrage te hoog geweest. Daardoor staat in 2018 € 340.000 onder vooruitbetaalde bedragen.

De nog te ontvangen belastingopbrengst is € 629.000 hoger. In 2018 is gebleken dat de inschatting 2017 bij met name zuiveringsheffing bedrijven te laag is geweest. In 2018 is dit bijgesteld.

In 2018 zijn suppletieaangiften BTW ingediend voor projecten welke bij Waterschap de Dommel worden geadmistreerd. Deze KRW-projecten worden samen met gemeenten in de regio Eindhoven uitgevoerd. Met de fiscus zijn afspraken gemaakt dat de BTW, voor het deel van de gemeenten, na oplevering van het project in één keer verrekend wordt. Dit verklaart de toename ten opzichte van 2017.

De per ultimo 2018 nog te ontvangen voorschotbedragen EU, Rijk, Provincies of Overige openbare lichamen zijn afgenomen met € 3.448.000 ten opzichte van ultimo 2017. Deze afname heeft met name te maken met het ontvangen van een voorschot voor PAS. Daarnaast zijn er afrekeningen ontvangen en is er een correctie geboekt na het indienen van een subsidie.

Verloopoverzicht overlopende activa, nog te ontvangen voorschotbedragen van EU, Rijk of Provincies

Omschrijving uitkering (x € 1.000)	Saldo 1-1-2018	Toevoegingen 2018	Vrijgevallen 2018	Saldo 31-12-2018
Europese Unie	0	0	0	0
Rijk (Agentschap)	25	27	25	27
Provincie	2.927	0	2.927	0
Overige openbare lichamen	523	-523	0	0
Totaal	3.475	-496	2.952	27

Dit betreffen nog te ontvangen subsidies voor met name projecten.

PASSIVA

EIGEN VERMOGEN

Algemene reserves

Algemene reserves	(x € 1.000)	31-12-2018	31-12-2017
Taakreserve watersysteembeheer		4.118	5.064
Taakreserve zuiveringsbeheer		34.466	28.224
Totaal		38.584	33.288

Voor een nadere specificatie en een overzicht van de algemene reserves wordt verwezen naar bijlage D "Staat van reserves en voorzieningen" van de jaarrekening, evenals naar het hierna opgenomen "Overzicht mutaties in reserves en voorzieningen".

In het financieel beleid ten aanzien van het weerstandsvermogen is in 2016 bepaald dat de ondergrens van dit weerstandsvermogen 5,5 mln. is, jaarlijks te verhogen met de CPB-inflatie. Voor 2018 betekent dit een ondergrens van € 5,673 mln. Verdeling over watersysteembeheer en zuiveringsbeheer vindt naar rato plaats op basis van de netto lasten per taak. De reserves die deze ondergrens te boven gaan, kunnen aangewend worden voor tariefsegalisatie om de tarieven over de vastgestelde planperiode gelijkmatig te laten stijgen. In onderstaande tabellen is voor beide reserves deze splitsing aangegeven.

Taakreserve watersysteembeheer	(x € 1.000)	31-12-2018	31-12-2017
Algemene reserve watersysteemheffing		2.443	2.620
Overige reserve watersysteemheffing		1.675	2.444
Totaal		4.118	5.064

Taakreserve zuiveringsbeheer	(x € 1.000)	31-12-2018	31-12-2017
Algemene reserve zuiveringsheffing		3.230	2.957
Overige reserve zuiveringsheffing		31.236	25.267
Totaal		34.466	28.224

Bestemmingsreserves voor tariefsegalisatie

Bestemmingsreserves voor tariefsegalisatie zijn afgezonderde delen van het eigen vermogen om de tarieven over de vastgestelde planperiode gelijkmatig te laten stijgen. Er zijn geen wijzigingen geweest, waardoor deze egalisatiereserve nihil blijft. Voor een nadere specificatie en een overzicht van de bestemmingsreserves wordt verwezen naar bijlage D "Staat van reserves en voorzieningen" van de jaarrekening, evenals naar het hierna opgenomen "Overzicht mutaties in reserves en voorzieningen".

Overige bestemmingsreserves

Overige bestemmingsreserves	(x € 1.000)	31-12-2018	31-12-2017
Bestemmingsreserve GTD		311	341
Bestemmingsreserve Wateroverlast		111	1.000
Totaal		422	1.341

Bestemmingsreserves zijn afgezonderde delen van het eigen vermogen met een vooraf bepaalde bestemming.

Voor een nadere specificatie en een overzicht van de bestemmingsreserves wordt verwezen naar bijlage D "Staat van reserves en voorzieningen" van de jaarrekening, evenals naar het hierna opgenomen "Overzicht mutaties in reserves en voorzieningen".

Nog te bestemmen resultaat

Nog te bestemmen resultaat	(x € 1.000)	31-12-2018	31-12-2017
Nog te bestemmen resultaat		-4.090	4.678
Totaal		-4.090	4.678

Het saldo van de rekening van baten en lasten over 2017 is, rekening houdende met de in de jaarrekening 2017 opgenomen aangewezen bestemmingen, toegevoegd aan de algemene reserves. Over de bestemming van het saldo van de rekening van baten en lasten over 2018 moet door het Algemeen Bestuur nog een besluit worden genomen. Een deel van het resultaat zal bestemd worden voor de rentetoevoeging aan de taakreserves watersysteembeheer en zuiveringsbeheer.

OVERZICHT MUTATIES IN RESERVES

Algemene reserves

Taakreserve watersysteembeheer

Balansbedrag per 31 december 2017	5.064
Bij: Vrij laten vallen deel bestemmingsreserve Wateroverlast	889
Af: Saldo 2017 (conform uw besluit d.d. 18 april 2018)	-1.546

Subtotaal	4.407

Onttrekkingen:

Budgetoverhevelingen	-289

Balansbedrag per 31 december 2018	4.118
-----------------------------------	-------

Taakreserve zuiveringsbeheer

Balansbedrag per 31 december 2017	28.224
Bij: Saldo 2017 (conform AB besluit d.d. 18 april 2018)	6.253

	34.477

Onttrekkingen:

Budgetoverhevelingen	-11

Balansbedrag per 31 december 2018	34.466
-----------------------------------	--------

In het saldo 2017 (conform uw besluit d.d. 18 april 2018) bij taakreserve watersysteembeheer en taakreserve zuiveringsbeheer is opgenomen respectievelijk de rentetoevoeging taakreserve watersysteembeheer van € 153.000 en taakreserve zuiveringsbeheer van € 803.000.

Bestemmingsreserves voor tariefsegalisatie

Er zijn geen mutaties geweest in de bestemmingsreserves voor tariefsegalisatie.

Overige bestemmingsreserves

Bestemmingsreserve GTD

Balansbedrag per 31 december 2017	341
Bij: Rentetoevoeging (conform uw besluit d.d. 18 april 2018)	21
	<hr/>
	362
Af: Vrijval afkoopsom (conform uw besluit d.d. 18 april 2018)	-51
	<hr/>
Balansbedrag per 31 december 2018	311

Onder deze bestemmingsreserve is verantwoord de financiële verrekening van de desintegratiekostenvergoeding als gevolg van de ontvlechting van de GTD per 31 december 1996 voor een totaalbedrag van € 1.335.000.

Tot en met het jaar 2033 wordt rente bijgeschreven (2018: € 22.000) en valt jaarlijks een gedeelte van de afkoopsom vrij (2018: € 51.000). De rentebijbeschrijving aan en de vrijval van deze bestemmingsreserve was opgenomen in het separate voorstel resultaatbestemming 2017, door u goedgekeurd op 18 april 2018.

Bestemmingsreserve Wateroverlast

Balansbedrag per 31 december 2017	1.000
Af: Vrijval (conform uw besluit d.d. 18 april 2018)	-889
	<hr/>
Balansbedrag per 31 december 2018	111

Onder deze bestemmingsreserve is verantwoord de inschatting van de extra kosten in de exploitatie in verband met de wateroverlast in juni 2016.

Deze vrijval van de bestemmingsreserve was opgenomen in het separate voorstel resultaatbestemming 2017, door u goedgekeurd op 18 april 2018.

VOORZIENINGEN

Voorzieningen	(x € 1.000)	31-12-2018	31-12-2017
Voorzieningen voor arbeidsgelateerde verplichtingen		1.104	1.126
Voorzieningen voor baggeren en saneren van waterlopen		0	0
Totaal		1.104	1.126

VOORZIENINGEN VOOR ARBEIDSGERELATEERDE VERPLICHTINGEN

Wachtgeldverplichtingen

Gedurende 2018 is er geld uitgekeerd ten laste van deze voorziening voor de gevormde wachtgeldverplichting. Het verloop van de voorziening in 2018 was als volgt:

Balansbedrag per 31 december 2017	4
Af: Uitkering uit voorziening wachtgeldverplichtingen	-4
	<hr/>
Balansbedrag per 31 december 2018	0

Pensioenen

Voor tweeëntwintig voormalige DB-leden bestaan al langer pensioenverplichtingen. In verband met nieuwe actuariële berekeningen is er € 68.000 toegevoegd aan de voorziening. In 2018 is er € 85.000 uitgekeerd ten laste van deze voorziening.

Balansbedrag per 31 december 2017	1.121
Af: Betaling uit voorziening pensioenen	-85

	1.036
Bij: Toevoeging aan voorziening pensioenen	68

Balansbedrag per 31 december 2018	1.104

Baggeren en saneren van waterlopen

In 2018 is de voorziening opgeheven.

VASTE SCHULDEN

Deze post is als volgt te specificeren:

Vaste schulden (x € 1.000)	31-12-2018	31-12-2017
Onderhandse leningen van binnenlandse banken	259.304	268.405
Onderhandse leningen van buitenlandse instellingen, banken e.d.	5.000	5.000
Waarborgsommen	9	9
Totaal	264.314	273.414

Het verloop van deze post is als volgt:

Schuldrestant per 31 december 2017	273.414
Bij: Opgenomen geldleningen	0

	273.414
Af: Normale aflossing in het boekjaar	-9.100

Schuldrestant per 31 december 2018	264.314

De rentelast 2018 op onderhandse leningen van banken bedraagt € 8.439.605. Hiervan is € 102.500 voor buitenlandse instellingen, banken e.d. en de rest voor binnenlandse banken. Ten opzichte van 2017 is de vaste schuld met 9 mln. afgenomen als gevolg van een lager investeringssaldo en vooruit ontvangen subsidies.

Gezien het bijna "gratis" of geld toe krijgen bij kort financieren is de keuze gemaakt om, binnen de wettelijke kaders, alleen lang geld aan te trekken wanneer dit echt nodig is.

Voor een nadere specificatie wordt verwezen naar bijlage E "Staat van vaste schulden".

In bovenstaande onderhandse leningen van binnenlandse banken bevindt zich een lening bij De Nederlandse Waterschapsbank (rating Aaa/AAA) met een hoofdsom van € 15 mln. waarbij het rentepercentage twee keer per jaar wordt aangepast op basis van de Euribor op een bepaald moment. Voor deze lening wordt een renteopslag betaald (cap), met als doel om de rente nooit boven een vooraf bepaald niveau uit te laten komen. Deze lening wordt in 2020 in zijn geheel afgelost.

Crowe

Beukenlaan 60
5651 CD Eindhoven

Tel: +31 (0) 40 264 96 10
www.crowe-foederer.nl

Voor schulden zijn geen zakelijke zekerheden aan derden gesteld.

In 2017 is een deel van het hoofdkantoor verhuurd. Als zekerheid is een waarborgsom van € 9.375 ontvangen. Gezien de looptijd van de huurovereenkomst is dit bedrag als langlopende schuld opgenomen.

VLOTTENDE PASSIVA

Vlottende schulden

Vlottende schulden	(x € 1.000)	31-12-2018	31-12-2017
Negatieve bank- en girosaldi		15.595	14.094
Schulden aan leveranciers		11.215	10.831
Schulden i.v.m. te betalen belastingen, sociale en pensioenpremies		1.702	1.511
Overige kortlopende schulden		25	35
Totaal		28.537	26.471

Negatieve bank- en girosaldi betreft de rekening-courant van Waterschap De Dommel bij de Nederlandse Waterschapsbank. Ten opzichte van eind 2017 is de schuld in rekening-courant bij de bank met € 1,5 mln. toegenomen.

Schulden aan leveranciers omvatten naast de ontvangen, nog niet betaalde inkoopfacturen ook de schuld die voortvloeit uit door de leverancier in het verslagjaar geleverde prestaties die nog niet zijn gefactureerd.

Ten opzichte van 2017 is het saldo toegenomen door met name een nieuwe verdeling van de kosten tussen de aandeelhouders van SNB. Dit heeft vooral te maken met meer aanlevering van tonnen slib door Waterschap de Dommel. Bij de bevoorschotting door SNB was hiermee nog geen rekening gehouden.

Te betalen belastingen en sociale lasten heeft betrekking op nog af te dragen pensioenpremies, loonheffing en werknemersverzekeringen.

Overlopende passiva

Overlopende passiva	(x € 1.000)	31-12-2018	31-12-2017
Nog te betalen bedragen		6.767	6.942
Ontvangen voorschotbedragen van EU, Rijk of provincies		12.061	4.958
Overige vooruitontvangen bedragen		225	196
Totaal		19.053	12.095

De belangrijkste posten uit de "nog te betalen bedragen" zijn:

- nog te betalen rentevaste geldleningen 3.763
- nog niet opgenomen verlofdagen personeel 2.713
- nog te betalen kosten energie en gas 291

De ontvangen voorschotbedragen van EU, Rijk of provincies zijn ten opzichte van 2017 met € 7.103.000 toegenomen. Van de Provincie Noord-Brabant zijn enkele grote subsidies vooruit ontvangen. Voor waterbodemsaneringen vanuit het project Actief Bodembeheer de Kempen is dit € 3.316.000. Uitvoering van de waterbodemsanering vindt volgens huidige planning plaats in 2019 en 2020. Daarnaast is voor de PAS-opgave / Natura 2000 een bedrag ontvangen voor de jaren 2015-2019. Voor 2019 resteert € 3,25 mln. Ook is voor het programma hydrologisch herstel N2000 een voorschot ontvangen van bijna € 0,8 mln. Hiertegenover staat een afname doordat in 2018 projectuitgaven zijn gemaakt voor projecten waarvoor subsidievoorschotten ontvangen waren.

Burap 2018-3

Crowe

Beleidsplan 2016

5651 CD Eindhoven

Tel. +31 (0) 40 264 9610

www.crowe-foederer.nl

10 V

Verloopoverzicht overlopende passiva, ontvangen voorschotbedragen van EU, Rijk of Provincies

Omschrijving uitkering (x € 1.000)	Saldo 1-1-2018	Toevoegingen 2018	Vrijgevallen 2018	Saldo 31-12-2018
Europese Unie	0	0	0	0
Het Rijk	0	0	0	0
Provincie	4.841	10.673	3.525	11.989
Overige openbare lichamen	117	10	55	72
Totaal	4.958	10.683	3.580	12.061

NIET UIT DE BALANS BLIJKENDE RECHTEN EN VERPLICHTINGEN

In 2016 is conform cao het PBB (Persoonlijk Basis Budget) ingevoerd. Hierbij heeft een medewerker vijf jaar recht op het bestedingsrecht van € 5.000 voor die vijf jaar. In 2016 en 2017 is het recht niet door iedereen benut. In 2018 is er net iets meer als het budget benut.

De Unie van Waterschappen heeft in 2018 een 25-jarige lineaire lening ad € 6.013.268 afgesloten bij de Nederlandse Waterschapsbank onder borgstelling van de waterschappen. De hoogte van de lening per 31-12-2018 is € 5.772.737. Het aandeel van Waterschap de Dommel hierin is 3,63% (€ 209.550). Tot en met 2018 is er geen aanspraak gemaakt op deze borgstelling.

Waterschap de Dommel heeft zich garant gesteld voor maximaal € 83.333 in verband met bodemsanering bij Eindhoven – Waalre. Tot en met 2018 is er geen aanspraak gemaakt op deze garantstelling.

Over 2016 en 2017 zijn aangifte Vennootschapsbelasting ingediend. De belastingdienst is deze aan het beoordelen. Of hier nog financiële consequenties aan vast zitten is nu niet bekend. Voor 2018 behoort nog aangifte te worden gedaan. We verwachten geen grote financiële consequenties.

Ten tijde van het opstellen van de jaarrekening is het grootste deel van de schadeclaims in verband met de wateroverlast in mei / juni 2016 afgewezen, een aantal schadeclaims is gedeeltelijk toegekend en een deel loopt nog. Of en zo ja in welke verdere mate er schadeclaims worden toegekend in verband met het hoge water in juni 2016 is nog onzeker. In het geval er schadeclaims worden gehonoreerd zullen deze voor een deel bij de verzekering worden ingediend en – voor zover deze vallen onder het stelsel van nadeelcompensatie - ten laste van Waterschap de Dommel komen.

Er is in beperkte mate sprake van langdurig zieken. Hiervoor is geen voorziening opgenomen gezien de aard en omvang van het ziekteverzuim.

De Gemeenschappelijke regeling Aquon heeft bij de Nederlandse Waterschapsbank en bij de Bank Nederlandse Gemeenten een aantal leningen afgesloten t.b.v. de overname van de panden in Breda, Leiden en Tiel. Het betreffen de volgende leningen:

Vaste schulden	Ingangsdatum	Historisch leenbedrag	Aflossingen voorgaande jaren	Balans 1/1/2018	Aflossing 2018	Balans 31/12/2018
Lening NWB 1-27487 3,38% - 30 jaar	19-12-2011	€ 4.535.000	€ 907.000	€ 3.628.000	€ 151.167	€ 3.476.833
Lening BNG 40.10855 2,91% - 20 jaar	16-12-2013	€ 2.000.000	€ 300.000	€ 1.700.000	€ 100.000	€ 1.600.000
Lening BNG 40.10856 3,145% - 24 jaar	16-12-2013	€ 1.500.000	€ 240.000	€ 1.260.000	€ 60.000	€ 1.200.000
Lening BNG 40.10857 3,315% - 29 jaar	16-12-2013	€ 1.620.000	€ 216.000	€ 1.404.000	€ 54.000	€ 1.350.000
Totaal		€ 9.655.000	€ 1.663.000	€ 7.992.000	€ 365.167	€ 7.626.833

Het Algemeen Bestuur van Waterschap de Dommel heeft besloten om deze overeenkomsten mede te ondertekenen en wel voor het eigen aandeel van 8,41%. Daarnaast heeft de Nederlandse Waterschapsbank aan de Gemeenschappelijke regeling Aquon een kredietfaciliteit verleend van € 7 mln. De garantstelling van Waterschap de Dommel hierin is 8,41%. In 2018 en voorgaande jaren is er geen aanspraak gemaakt op deze garantstellingen bij de Gemeenschappelijke regeling Aquon.

Met Wagenplan BV is een operational leasecontract gesloten betrekking hebbend op nog 4 auto's. De ingangsdatum valt van 2011 tot en met 2014. De leasecontracten zijn per direct opzegbaar op één na welke in 2020 afloopt. De resterende te vervallen leasekosten bedragen in totaliteit ongeveer € 22.000. Dit is geen balanswaarde omdat Waterschap de Dommel de auto's niet in eigendom heeft.

Verder is er nog een aantal operational leasecontracten voor kopieerapparaten, printers e.d. afgesloten welke lopen tot september 2020. De resterende leasekosten bedragen ongeveer € 60.000.

Naast de operational leasecontracten zijn er overeenkomsten afgesloten met leveranciers voor de levering van goederen of diensten in 2019 of volgende jaren voor een totaalbedrag van € 9,9 mln. De contractperiode per contract varieert tot 5 jaar. Voor projecten zijn er overeenkomsten afgesloten voor een totaalbedrag van ongeveer € 7,7 mln.

Overige risico's staan vermeld in hoofdstuk 3 van het jaarverslag en wel paragraaf 3.7 Weerstandsvermogen en wel bij onderdeel risico's en risicoparagraaf.

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het Algemeen Bestuur van Waterschap de Dommel

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2018

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2018 van Waterschap de Dommel te Boxtel gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2018 als van de activa en passiva van de Waterschap de Dommel op 31 december 2018 in overeenstemming met hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit en de bepalingen van en krachtens de WNT.
- zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties over 2018 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder de verordeningen van het Waterschap zelf en het Controleprotocol WNT.

De jaarrekening bestaat uit:

- de exploitatierekening naar programma's, naar kostendragers en naar kosten- en opbrengstsoorten over 2018; en
- de balans per 31 december 2018;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen;

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden, hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit, het door het Algemeen Bestuur op 3 oktober 2018 vastgestelde controleprotocol en het Controleprotocol WNT. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Waterschap de Dommel zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2018 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub j Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 1.140.000, waarbij de bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorschreven in artikel 2 lid 1 Bado.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de toleranties gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2018. Wij houden ook rekening met

Burap 2018-3

afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Wij zijn met het Algemeen Bestuur overeengekomen dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 100.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve of WNT-redenen relevant zijn.

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- het jaarverslag; waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen;

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in artikel 109, lid 3 onder d Waterschapswet.

Het Dagelijks Bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van het jaarverslag in overeenstemming met hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het Dagelijks Bestuur voor de jaarrekening

Het Dagelijks Bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met hoofdstuk 4 van het in Nederland geldende Waterschapsbesluit en de Beleidsregels normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT), alsmede voor het opstellen van het jaarverslag in overeenstemming met hoofdstuk 4 van het in Nederland geldende Waterschapsbesluit. Deze verantwoordelijkheid houdt onder meer in dat de jaarrekening zowel de baten en lasten als de activa en passiva getrouw dient weer te geven en dat de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen. Rechtmatige totstandkoming betekent in overeenstemming met de begroting en met de relevante wet- en regelgeving, waaronder verordeningen van het Waterschap zelf en het controleprotocol WNT.

In dit kader is het Dagelijks Bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het Dagelijks Bestuur afwegen of de financiële positie voldoende is om het Waterschap in staat te stellen de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen. Het Dagelijks Bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

Het Algemeen Bestuur is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van het Waterschap.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de

aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het controleprotocol WNT 2018, het controleprotocol dat is vastgesteld door het Bestuur, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de Waterschap de Dommel;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het Dagelijks Bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met het Algemeen Bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Eindhoven, 5 juni 2019

Crowe Foederer B.V.

w.g. mr. drs. H.W. Jansen RA RV

LIJST VAN GEBRUIKTE AFKORTINGEN

AB	Algemeen Bestuur
AT	Actiefslibtank
AVG	Algemene verordening gegevensbescherming
AWZI	Alvalwaterzuiveringsinstallatie
BAG	Basisregistraties Adressen en Gebouwen
BAW	Bestuursakkoord Water
BBP	Bruto Binnenlands Product
BBVW	Beleidsvoorbereiding en verantwoording waterschappen
BGT	Basisregistratie Grootchalige Topografie
BHIC	Brabants Historische Informatie Centrum
BHV	Bedrijfshulpverlening
BIC	Bedrijfsinformatie centrum
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BOB	Beeldvorming Oordeelsvorming Besluitvorming
BRK	Basisregistratie Kadaster
BRT	Basisregistratie Topografie
BTW	Belasting op toegevoegde waarde
CAB	Commissie Aanpassing Belastingstelsel
CAO	Collectieve arbeidsovereenkomst
CE	Committed to the environment
CPB	Centraal Planbureau
DB	Dagelijks Bestuur
DBA	Deregulering beoordeling arbeidsrelatie
DE	Duurzame Energie
DHZ	Deltaplan Hoge Zandgronden
DINO	Data en Informatie Nederlandse Ondergrond
DIV	Digitale Informatievoorziening
DKA	De Kleine Aarde
DPRA	Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie
ECB	Europese Centrale Bank
EEP	Energie-efficiëntieplan
EFT	Energiefabriek Tilburg
EHS	Ecologische hoofdstructuur
EMU	Economische Monetaire Unie
ESB	Enterprise Service Bus
EVZ	Ecologische Verbindingszone
FIDO	Financiering decentrale overheden
GBA	Gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens
GGOR	Gewenst Grond- en Oppervlaktewater Regime
GOB	Groen Ontwikkelfonds Brabant
GTD	Gemeenschappelijke Technologische Dienst
GWW	Grond-, Weg- en Waterbouw
HBE	Hernieuwbare brandstofeenheden
HRM	Human Resource Management
HvB	Hart van Brabant
HWBP	Hoogwaterbeschermingsprogramma

HWH	Het Waterschapshuis
H2S	Zwavelwaterstof
IABR	Internationale Architectuur Biennale Rotterdam
IBIS	Integraal Beleid Innovatie en Strategie
ICT	Informatie en Communicatie Technologie
IKB	Individueel keuzebudget
I&W	Infrastructuur en Waterstaat
KRW	Kaderrichtlijn Water
LOTO	Lock Out Tag Out
MJA	Meerjarenafspraak Energie
MRE	Metropoolregio Eindhoven
MVI	Maatschappelijk Verantwoord Inkopen
MVO	Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen
NBT	Nabezinktank
NH4	Ammonium
NNP	Natte Natuurparel
NOB	Noord-Oost Brabant
NWB	Nederlandse Waterschapsbank
N2000	Natura 2000
PAS	Programmatiese Aanpak Stikstof
PBB	Persoonlijk Basis Budget
PDCA	Plan Do Check en Act
PHA	PolyHydroxyAlkanoaten
PHARIO	PHA bioplastics
RES	Regionale Energie Strategieën
RTC	Real Time Control
RUDDO	Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden
RWZI	Rioolwaterzuiveringsinstallatie
SDE	Stimulering Duurzame Energieproductie
SMWK	Schone MaasWaterKeten
SPP	Strategische Personeelsplanning
SGBP	Stroomgebied beheersplannen
SNB	Slibverwerking Noord-Brabant
STOWA	Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer
STUW	Samenwerkingsovereenkomst Tot Uitvoering Waterdoelen
SVI	Slibverwerkingsinstallatie
TBO	Terreinbeherende organisaties
TCO	Total Cost of Ownership
UFDO	Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden
VBT	Voorbezinktank
VCA	Veiligheid, gezondheid en milieu Checklist Aannemers
VGM	Veiligheid, gezondheid en mileiu
VJN	Voorjaarsnota
WAM	Waterschap Aa en Maas
WBD	Waterschap Brabantse Delta
WBP	WaterBeheerPlan
WKC	Water Kennis Centrum
WNT	Wet normering topinkomens

WOPT
WOZ
ZLTO
ZZP

Wet openbaring uit publieke middelen gefinancierde topinkomens
Wet onroerende zaken
Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie
Zelfstandigen zonder personeel